ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 10 (496) ■ Octombrie 2023 ■ 5 lei ■

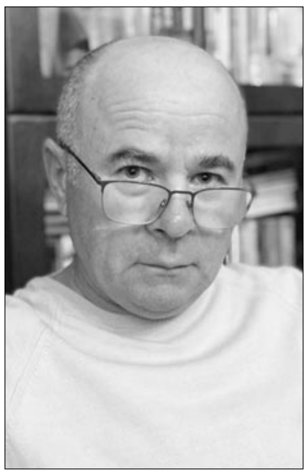
Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

GHEZA VIDA - Bufnița

Leonid Dragomir

Solilocvii (IV)

■ "Omul devine singur de-abia când e liber". Nu mai știu unde am citit această cugetare al cărei mister sporește pentru mine direct proporțional cu evidența sa.

■ Pentru diletantul prin vocație care sunt, singura șansă de a nu mă pierde în nesfârșitul curiozității este să-mi recunosc o neștiință pe măsura acesteia.

■ Cărțile uitate care zac îngropate în sufletul meu așteptând învierea.

■ "Să nu te dai mai șmecher decât ești". Maximă golănească de care ar trebui să țină cont și cel ce vrea să scrie ceva ce se poate citi.

■ Nevroza apare când lumea, în înțelesul creștin de tărâm al păcatului, se interpune între tine și tine. Depresia – când se interpune între tine și Dumnezeu. După ce am tranșat net într-o conversație această distincție etiologică n-am mai fost convins de adevărul ei, dar nici nu pot să mi-o scot totalmente din minte.

■ "Am văzut filosofia pierind încetul cu încetul între îndoiala și credința mea". Iar noi o vedem renăscând din consemnarea acestei epuizări lente în aforismele lui Dávila.

■ "Scriu mai mult fiindcă trăiesc mai puțin". Mărturisirea lui Gheorghe Grigurcu se potrivește majorității celor care scriu fragmente (nu știu dacă și celorlalți), de la jurnal intim la meditații filosofice, mai puțin autorilor de aforisme la care trebuie să fie tocmai invers.

■ Nu te mai raportezi direct la viață, ci la reflecția ei în conștiință. Procesul de îmbătrânire transpus într-o atitudine fenomenologică.

■ Am pierdut, poate definitiv, niște pagini pe care îmi notasem câteva gânduri. Mă consolez gândindu-mă la cărțile pierdute de-a lungul istoriei. Trebuie să fie un tâlc aici, îmi zic, deși sunt conștient de imensitatea diferenței.

■ Împăcat cu sine precum Moise privind spre Țara Făgăduinței, unde știe că nu va intra. Aici trebuie să ajungă omul postcreștin pentru a avea totuși ce nădăjdui.

■ Încă din această lume trebuie, cum ne-o cer poruncile lui Hristos, să murim ca indivizi pentru a învia ca persoane.

■ *Ubi patria, ubi bene.* Unde îmi este bine, acolo îmi e patria. Dictonul poate scăpa de conotația, cam cinică, dacă înțelegem prin patrie sensul transcendent oricăror scopuri.

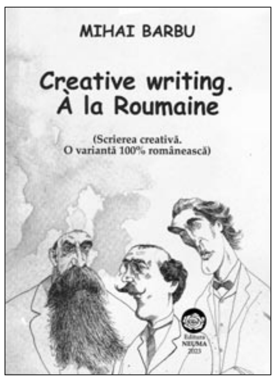
■ Fiecare își caută singurătatea cea mai adâncă în celălalt. De aceea citim, scriem, iubim, credem. Ființa noastră socială nu este un dat necondiționat, ci o aspirație a cărei neîmplinire generează mai toate formele de patologie individuală și colectivă.

■ "Nu ideile sunt interesante, ci oamenii care le poartă", afirmă Marin Preda în extraordinara *Viața ca o pradă*. Simțul nemijlocit al vieții distinge un scriitor sau un poet de un filosof. Acesta, oricât de existențial ar fi, se străduiește cel mult să întrupeze ideile în propria viață, ca și cum nu ar avea acces la ea decât prin intermediul lor.

■ "Acum e mereu mâine", spune un personaj al lui Bedros Horasangian. Până în urmă cu câteva decenii, acum era mereu ieri. Lumea era încercată de melancolie, pe când astăzi dacă ne-am opri o clipă din goana nebună către viitor, sentimentul predominant ar trebui să fie zădărnicia. Căci dacă trecutul distrugea, el putea fi și conservat, găsindu-i-se sensuri, pe când viitorul pe care ni-l promitem singuri sau pe care ni-l propun ideologiile, publicitatea etc. nu e decât continua anulare a tot ce a luat ființă în numele a ceea ce nu există încă. Cu alte cuvinte aneantizarea prezentului de către trecut era parțială și ambivalentă, distrugere și conservare totodată în sensul hegelianului Aufhebung, pe când cea venită din viitor este totală și atât. Iată de ce, deși nu mai credem în progres suntem condamnați să-i slujim, probabil ca pedeapsă pentru cultul idolatric pe care i l-am închinat atâtea secole. Unde ne va duce nu mai știe nimeni.

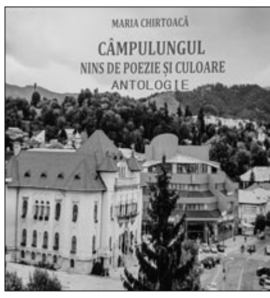
■ "A observa viața e mult prea interesant pentru a-ți pierde vremea trăind-o". E o denigrare sau un elogiu adus vieții în declarația autoironică și nu lipsită de umor a lui Nicholás Gómez Dávila?

Cărți primite la redacție

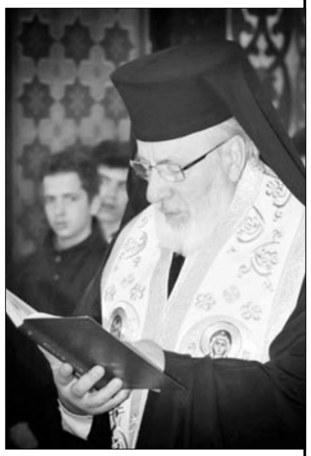

actualitate

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Când te coboară oamenii, te ridică Dumnezeu

Cunoaștem lucrurile la suprafață. E mai comod așa. După cum noi cunoaștem din globul pământesc numai suprafața, nu însă masa mare și solidă a interiorului, tot așa nu cunoaștem, în mod empiric, din lucruri și din lume, în general, decât aparențele lor.

Ne înșelăm amarnic. Totu-i trecător și vânare de vânt. Dar asta o pricepem numai după ce am orbecăit în zadar prin lumea aceasta.

Faptele noastre bune sunt binecuvântarea lui Dumnezeu, la care ne face și pe noi părtași, Dumnezeu fiind Cel Care ne dă totul!

Lumina de la Argeș este sărutul îngerilor sau sărutul lui Dumnezeu asupra naturii și, prin ea, noi devenim părtași la taina creației, la această extraordinară măreție și putere dumnezeiască.

Parcă îți vine inima la loc când e vorba să faci un popas, scurt de altfel, și să stai în lumina dragostei din care răsare bunătatea și generozitatea. Ce troiță fericită! Așa da! Mai ai curaj și drag de viața aceasta semănată de Dumnezeu pe pământ!

Din capul locului, trebuie să se știe că a fi credincios este starea cea mai bună a omului, în sensul că s-a așezat într-un spațiu de echilibru.

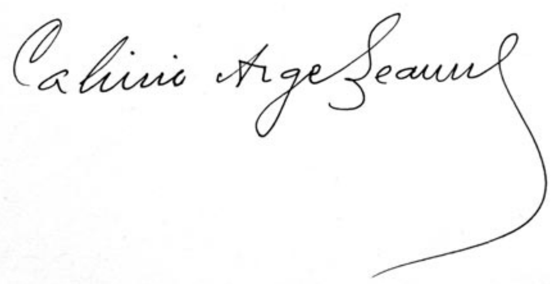
Când te uiți în jur și vezi oameni buni și iertători, oameni veseli și împăciuitori, parcă îți mai vine și ție să trăiești un pic.

Să citim în fiecare zi din Sfânta Scriptură, din Sfântul Apostol Pavel și vom avea lămurire absolută la toate problemele vieții noastre.

Când te coboară oamenii, te ridică Dumnezeu. Când te ridică oamenii, Dumnezeu nu intervine. El nu te coboară. Dar te vor coborî, mai devreme sau mai târziu, cei care te-au ridicat, dacă nu te susține Dumnezeu.

Salvarea noastră în istorie a fost iubirea, condescendența, toleranța și răbdarea. Cu asta ne-am salvat. Nu cu extremisme de oarecare fel. Deschideți-vă inima, frații Mei! strigă Iisus. Acum torn iubirea Mea în inima voastră! Ce altă schimbare la față mai mare decât iubirea?!

Frica de Dumnezeu se transformă în iubire de Dumnezeu, mai ales după ce Îl cunoaștem și Îi simțim inima cea mare și încăpătoare de Părinte.

Gheorghe Grigurcu

„Scrisul aidoma unei religii”

■ Metafora: o ironie extatică la adresa realului.

■ Scriptor. Scrisul aidoma unei religii pe care o abordezi între fanatism și îndoială.

■ Orice imitație nu implică oare o notă de infantilism?

■ Întâlnesc la Denis de Rougemont teza potrivit căreia marea eflorescență a tehnicii moderne ar avea drept sorginte creștinismul, mai precis interesul acordat de acesta materiei, începând cu ființa teandrică a lui Isus. Spre deosebire de hinduism și budism, care cultivă concepția unei lumi materiale iluzorii, *maya*, civilizația creștină a exploatat accepția creaționistă a unei materii aflate sub o acoladă divină.

■ „Oricine preferă ce a învățat decât ce ar urma să învețe” (Quintilian).

■ Amânăm adesea fie dintr-un exces de incertitudine, fie dintr-un exces de certitudine.

■ Afirma cineva că, de la un punct, memoria devine o probă a caracterului. Reții ceea ce te poate caracteriza. Așa să fie oare?

■ „Elanurile sensibilității noastre au prea puțină putere asupra desfășurării faptelor noastre și asupra credinței vieții noastre și, în consecință, respectul obligațiilor morale, ca fidelitatea în prietenie, ducerea la bun sfârșit a unei opere, ținerea unui regim, au temelii mai sigure în obișnuințele oarbe decât în aceste porniri momentane, arzătoare și sterile” (Proust).

■ Adnotările ulterioare, marginaliile, formele corectate se întâmplă să constituie rândurile prin care un text al nostru se recunoaște cel mai bine, ele funcționând aidoma prestației unui critic.

■ A.E.: „Dacă deposedăm de orice mister ființele, dar și obiectele, ele dobândesc o semnificație mai mică chiar decât aparența lor”.

■ Scriptor. „Important” fără limită, năzuros, de un scepticism decorativ, voind a ne da impresia că nu e o poză adoptată, ci că așa ar fi fost din născare. Aidoma unui snob care își atribuie o genealogie aristocratică falsă.

■ „Se prea poate că adevăratul scop al gândirii post-moderne să fie de a trece sub tăcere, o dată pentru totdeauna, chestiunea care n-a încetat să-i macine pe «creatorii» din lumea noastră democratică și anume: «cine este și cine nu este novator?». Dacă așa stau lucrurile, atunci post-modernismul nu este decât ultima expresie a falsei conștiințe romantice, încă o răsucire a vechiului șarpe. Totul abia începe” (René Girard).

■ Credința: în esență, o așteptare. A.E.: „Așteptare a ce?”. A misterului, desigur.

■ Scriptor. Imaginarul, o formă compulsivă a inteligenței?

■ Sinceritatea poate fi mai primejdioasă într-o creație literară decât în viața de toate zilele.

■ „Peisajul pe care-l avem mereu sub ochi nu-l mai privim” (Jules Renard).

■ A.E.: „O nouă cunoștință vagă, firește mic provincială, cu care nu știi dacă vei mai schimba vreodată câteva vorbe, o aluzie a întregii lumi precum o frunză căzută, o așchie, o piatră întâlnită pe drum.”

■ „Premieră mondială! Inventatorul Aidan Meller a creat-o pe Ai-Da, primul robot android care pictează cu multă sensibilitate și talent, folosind tehnica pointilistă, informează *The Guardian*. Recent, robotul a făcut o demonstrație la Biblioteca Britanică din Londra și a arătat că algoritmii sistemului de Inteligență Artificială cu care este dotat pot lua decizii în realizarea unui portret. Ai-Da realizează un tablou în cinci ore sau mai mult și creațiile ei sunt unice și nu seamănă deloc între ele, semn că sensibilitatea artistică își spune cuvântul. Meller a declarat că «acest proiect este unul etic și are ca scop demonstrația că inclusiv inteligența cibernetică poate fi creativă și poate da dovadă de sensibilitate, atribute considerate ca fiind exclusiv umane». Numele robotului a fost inspirat de la Ada Lovelace, un pionier în domeniul computerelor. Robotul a început să fie construit în 2019 și este dotat cu un braț bionic ce îi permite mișcări complexe” (*Click,* 2022).

■ Spre norocul său, aliații îl cunosc mai puțin decât dușmanii.

■ Nu totdeauna cei ce servesc o cauză de bun-simț sunt oamenii de bun-simț.

■ „Aș vrea ca noțiunea de gust să-și recapete, ca-n secolul al șaptesprezecelea, dimensiunea etică” (George Steiner).

■ Dificultatea de a cunoaște miracolul e sporită de atitudinile diverse pe care le avem față de acesta. Incredulii vor ca miracolul să fie vrednic de ei, credincioșii vor să fie ei vrednici de miracol.

■ În scurtul răstimp cât stau uneori culcat ziua, oscilând între veghe și somn, apar clipe aș zice ale trecutului în cuprinsul unor scene de viață cărora le insuflă o energie uluitoare, veritabile începuturi ce nu s-au produs, rezerve ale unor stări oarecum psihedelice care mă remontează mai mult decât orice altceva. Amintiri într-un fel imprecizabil și totodată promisiuni pe viu de-o puritate fără egal. Totul nou și în aceeași măsură de-o familiaritate a fulgurațiilor care se produc imprevizibil, încredințându-mă că ar fi vorba de o trăire a mea într-o lume a concretului celui mai convingător ce nu mi s-ar putea opune. Copilărește, lumea în cauză îmi aparține și eu aparțin acestei lumi aflate în plutire, care dispare brusc.

■ „Toți suntem înclinați să credem ceea ce lumea crede despre noi” (George Eliot).

■ Secretul: surogatul laic al misterului. Din care pricină puterea totalitară, uzurpatoare a cultului religios, cultivă asiduu secretomania.

■ „Utracrepidarieni se numesc persoanele care dau sfaturi și care își exprimă opiniile legate de subiectele de care nu știu nimic. Din fericire, aceste persoane sunt tot mai puține” (*Dilema veche,* 2022).

■ Scriptor. Se referă la spiritul său ca la o oglindă, în care se bucură nespus că se poate vedea pe sine ca și cum ar fi un Celălalt.

■ Scriptor. Prodigioasele clarități care cad din frunzișul frazeologic aidoma unor fructe bine coapte. Clarități mustind de sucuri obscure pe care nici soarele cel mai puternic nu le-ar putea decât combina cu melancolie.

■ A.E.: „Aș vrea să-mi spui ceva despre Nicolae Manolescu”. Ca să te așezi în fruntea unei literaturi, ai nevoie de înzestrare, ambiție, Destin pe măsură. Norocos, Nicolae Manolescu le-a avut pe toate.

■ Senectute. Credincios fervent sau cuprins de îndoieli, îți dai seama cu timpul că viața însăși e o experiență mistică. Dacă ești atent, poți constata că Dumnezeu te poate întâmpina exact în locurile unde nu te aștepți. „A te apropia de Dumnezeu... Dar cum poți să-ți dai seama că te apropii de cel care este peste tot? – Încetând de a mai fi undeva, de a te agăța de un loc, de un lucru, de o ființă, de o speranță. Docilitatea cerii, indiferentă față de orice formă...” (Gustave Thibon).

■ Încă din vechime se pare că imitația putea deveni o înfricoșătoare realitate primară. „Când un singur câine se apucă să latre la o umbră, zece mii de câini fac din ea o realitate” (proverb chinezesc).

■ „Actorul Mihai Mălaimare se plânge, pe rețelele sociale, «că noi, românii, am ajuns nimic în țara noastră», se declară «minoritar» și spune că va lupta crunt împotriva celor care-i îngrădesc drepturile «de minoritar» în țara lui. Despre ce drepturi e vorba: să vorbească limba română, să-și iubească tricolorul, să pretindă respect de ziua națională, să i se respecte credința și obiceiurile. Aproape că-ți vine să crezi că Mihai Mălaimare trăiește într-o dictatură și e amenințat de o operațiune represivă de epurare etnică. Dar Mihai Mălaimare trăiește în Capitală și scrie despre toate aceste orori imaginare în limba română” (*Dilema veche,* 2022).

■ Scriptor. O câtime a decepției lăuntrice în producția sa, cum sarea în bucate.

■ A scrie, *id est* a fi generos cu sine însuși.

■ Eliminând prisosul existenței noastre, am ajunge la esența sa, la contactul cu eternitatea, credea Lao Tse. Dar cum, Doamne, am putea stabili acest prisos? Și cum ne-am îndura să-l părăsim, naivi ce suntem?

■ Scriptor. Mistuit de tăcere astfel cum flacăra mistuie ceara lumânării.

■ Ai atins un obiectiv multdorit cu atâtea dificultăți și cu atâta întârziere, încât ai impresia că a rămas neatins. Îl urmărești în continuare, obsesiv.

■ „E, totuși, nevoie de ceva anume ca să rămâi în contact cu poezia, o anume inocență. Tehnic vorbind, e de-ajuns. Există un cuvânt foarte frumos ce îl desemnează pe omul care a descoperit o comoară, cuvântul *inventateur.* Fie că a descoperit-o din întâmplare, rătăcindu-se în pădure, fie după cincisprezece ani de căutări, consultând hărți străvechi din vremea conchistadorilor, nu contează! Tot asta simți atunci când ai scris un poem: fie că ți-au trebuit doi ani, fie cincisprezece minute, e tot aia. Totul se petrece – știu bine că e irațional – , totul se petrece ca și cum poemul ar fi fost scris cu mult timp înaintea noastră, ca și cum ar fi fost scris dintotdeauna, iar noi n-am făcut decât să-l *descoperim*” (Michel Houellebecq).

■ Senectute. Dorința și indiferența fuzionează într-o ardere rece, într-o flamă de gheață care luminează cu o intensitate sporită de faptul că nu mai emană căldură.

■ Bagatelele vieții de-atâtea ori concurând – și nu fără succes public – marile ei teme. Inclusiv în scris. Democrația acestuia, plină de surprize.

■ Curios, scriind, ai câteodată senzația unui om aflat în mers căruia i se pare că stă pe loc.

■ Polemist acerb, ajuns la senectute. Până de curând avea satisfacția de-a lovi, practic fără discernământ, în toate direcțiile. Acum se confruntă cu sine însuși ceea ce i se pare mai anevoios. Ba chiar inutil, nemaiavând public.

■ „În micul orășel Södertälje din Suedia, autoritățile locale au recurs la o metodă inventivă de a scăpa de chiștoacele de țigări aruncate pe jos de cetățenii neglijenți. Ciori special dresate pentru această sarcină le culeg și le depozitează într-un loc anume desemnat, primind, drept recompensă, hrană” (*Dilema veche,* 2022).

■ Senectute. Zile în care aștepți ceva cu asiduitate, dar nu poți realiza ce anume. Să fie moartea? Să fie o prelungire a vieții? Sau un soi de empireu budist în care nu s-ar regăsi mai nimic din felul în care le înțelegem acum? Dar un atare Neant viu n-ar fi mai curând o des-ființare?

■ „Ceea ce trebuie, în fond, ca să obținem un fel de pace cu unii oameni este să le permiți în toate împrejurările să se etaleze, să se tăvălească în lăudăroșenii imbecile. Nu există vanitate inteligentă. Vanitatea e un instinct. Și nu există om care să nu fie înainte de toate vanitos. Rolul de periuță admirativă este aproape singurul în care omul își tolerează semenul cu o oarecare plăcere” (Louis Ferdinand Céline).

■ Un indice al stadiului civilizației în care ne găsim: mai lesne devii desconsiderat prin bunătate decât prin ură.

■ Căutarea de sine? Nu e un act volițional (ar fi prea simplu), ci unul mai curând afectiv. Nu e o operație care ar putea fi planificată, ci una sugerând superba inconștiență aparentă a Destinului ce-și prezintă bilanțul de regulă cu întârziere.

■ Scriptor. Citește un autor în care are frecvent senzația că se regăsește. E ca și cum, urcându-se în tren spre a ajunge la o destinație agreabilă, ar găsi locul său ocupat de altcineva. Din politețe, nu protestează.

■ „Literatură și morală. Răul imaginar e romantic, variat; răul real posomorât, monoton, deșertic, plicticos. Binele imaginar e plicticos; binele real e întotdeauna nou, minunat, amețitor. Prin urmare «literatura de ficțiune» e fie plicticoasă, fie imorală (ori un amestec între cele două). Nu scapă alternativei decât dacă arta are puterea să o treacă întrucâtva de partea realității – ceea ce numai geniul poate izbuti” (Simone Weil).

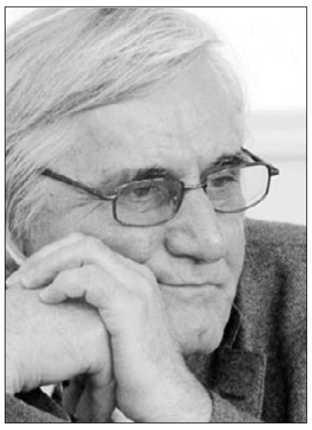
■ Prietenia la senectute: o afinitate care trebuie să fie din ce în ce mai *inteligentă* pentru a dura. Întemeiată la început pe dispoziții emoționale, aceasta sfârșește prin a fi descărnată asemenea unui principiu.

■ Departe de a neglija, așa cum pare, cuceririle spiritului, prostul nu ezită a le utiliza în beneficiul său, de câte ori are prilejul. Aidoma unui primitiv care sparge cu toporul o mobilă stil pentru a aprinde focul.

Eliminând prisosul existenței noastre, am ajunge la esența sa, la contactul cu eternitatea, credea Lao Tse. Dar cum, Doamne, am putea stabili acest prisos? Și cum ne-am îndura să-l părăsim, naivi ce suntem?

jurnal de idei

Nicolae Oprea

Cu o lună în urmă s-a desfăşurat în Târgovişte ediţia a X-a a Simpozionului Naţional *Şcoala de la Târgovişte // Tradiţie şi continuitate,* organizat de Societatea scriitorilor târgovişteni şi Reprezentanţa Târgovişte din cadrul Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România.

Cronica literară

Tradiţia *Şcolii de la Târgovişte*

Cu o lună în urmă s-a desfăşurat în străvechea Târgovişte din contemporaneitate ediţia a X-a a Simpozionului Naţional *Şcoala de la Târgovişte // Tradiţie şi continuitate*, organizat de Societatea scriitorilor târgovişteni şi Reprezentanţa Târgovişte din cadrul Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România. În spiritul tradiţiei şi al continuităţii a fost publicat simultan volumul comunicărilor ştiinţifice sub acelaşi titlu, ediţie îngrijită de Mihai Stan, directorul Editurii Bibliotheca. După un scurt istoric *pro domo* al manifestării, semnat de acelaşi neobosit coordonator, volumul comunicărilor este deschis de academicianul Mihai Cimpoi cu un amplu fragment din monografia sa recentă despre Mircea Horia Simionescu, *Scrierea ca fiinţă şi lucru*, începând cu perspectiva critică a lui Eugen Simion despre „Şcoala literară şi artistică de la Târgovişte". Secvenţele analitice sunt intitulate expresiv: *Târgoviştea: anturaj formator*, *Spectrul lui Flaubert*, *Fiinţa totală a scriiturii*, *Comicologia onomastică*, *Lumea ca o bibliotecă* ş.a. De menţionat că tematica acestei ediţii a simpozionului a fost creaţia scriitorilor târgovişteni contemporani, George D. Piteş, Emil Stănescu, Florea Turiac şi Daniela Olguţa Iordache.

În ordinea alfabetică a cuprinsului, Aurel Maria Baros comentează după metoda comparatistă poemul lui E. Stănescu *Manole spre Ida şi întoarcerea lui în patrii*, insistând pe mitul de referinţă al meşterului Manole. Apoi, universitarul Petre Gheorghe Bârlea analizează proza lui G. D. Piteş şi E. Stănescu, despre care conchide că se înscrie „în chip original" în tradiţia instituită de „triada fondatoare" a Şcolii: M. H. Simionescu, Radu Petrescu şi Costache Olăreanu. Despre proza lui G. D. Piteş scrie cu pertinenţă şi Margareta Bineaţă, analizând volumul de nuvele *Dialog cu faţa la perete*, după o incursiune istorico-literară în evoluţia scriitorului (*Un prozator cu suflet de poet*). Dar documentarul cel mai complet îi aparţine specialistului în dicţionare ale scriitorilor târgovişteni, Victor Petrescu, reliefând specificul fiecărei opere în parte, marcat în titlurile capitolelor despre: Daniela Olguţa Iordache – *O poezie livrescă intelectualizată*; George D. Piteş – *Introspecţii în destine existenţiale*; Emil Stănescu – *Arhitect de edificii şi cuvânt*; Florea Turiac – *Apetenţa pentru muzicalitatea poeziei.* Despre cei patru poeţi sau prozatori scriu şi George Coandă (*Crochiuri – efigii literare creionate pe un şevalet sentimental*), Titi Daman (*Orizont poetic târgoviştean*), Vasile Bardan (*Cum e treaba cu scrisul*), uneori în comentarii laudative exagerate fără argumente. Un studiu pretenţios, conceput în acelaşi ton elogios, îi dedică Ana Dobre poetei Daniela Olguţa Iordache (*De la livrescul mitic la livrescul literaturizat*).

Dintre participanţii la simpozion – unii lipsind din diverse motive – se desprinde eminescologul Nicolae Georgescu printr-un discurs retoric captivant. În studiul inclus în volum, *George D. Piteş – viaţa de azi pe mâine*, se mărgineşte la comentariul culegerii de nuvele *Destine răvăşite*, subliniindu-i calităţile: „Matur în mânuirea condeiului, atras la tot locul de peisaj, dornic să definească contrarietăţi cât mai evidente..." La proza lui G. D. Piteş se referă şi Florentin Popescu în studiul *George D. Piteş, între deontologia scriiturii şi aspiraţia întregului.* Substanţa comentariului critic este sugerată prin titlurile secvenţelor: *Context social-cutural*, *Destine asumate*, *O individualitate în panorama literaturii de azi*, *Sonetul, ca mod de existenţă lirică*, *Prozatorul, între introspecţia psihologică şi confesiunea deghizată*, *Arta traducerii, traducerea ca artă*. În *Emil Stănescu şi literatura mărturisirilor. Între subiectivitate şi obiectivitate*, Marin Iancu urmăreşte ceea ce propune în titlu. Referindu-se la jurnalul intim al prozatorului (şi poet pe deasupra), îşi afirmă judecata critică de evaluare în finalul analizei aplicate: „Scriere memorialistică de o factură cu totul specială, mărturie autentică şi de veritabilă profunzime, operă în acelaşi timp unitară şi de o vizibilă performanţă stilistică..." Spre finalul volumului, sub titlul generic *Şcoala de la Târgovişte azi*, Mihai Stan îşi întemeiază comentariul pe analize judicioase, cu incursiuni în bio-bibliografia autorilor. Profilul acestora transpare din titlurile capitolelor: *Tatăl şi fiica* - Daniela Olguţa Iordache; *Sub soarele Sudului* - Emil Stănescu; *În dulcele stil clasic* - Florea Turiac. Volumul colectiv se încheie simbolic cu studiul *Continuatorii Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte* semnat de George Toma Veseliu – energic în scris, deşi trăia imobilizat din cauza unei boli incurabile – care a trecut în nefiinţă după o lună de la simpozion. Prozatorul convertit la critica şi istoria literară este autorul sintagmei *continuităţii* faţă de opera fondatorilor grupării într-un volum impunător *Continuatorii Şcolii literare şi artistice de la Târgovişte* (Ed. Bibliotheca, 2015). În introducere, el mărturisea argumentul polemic al cărţii: „Studiul nostru este un răspuns ferm celor care cred că *Şcoala prozatorilor de la Târgovişte* (Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu) a apărut din senin, în Târgoviştea literară dinaintea lor nefiind nimic. Un alt „adevăr" pe care-l demolăm pentru falsitatea lui este dispreţul cu care este privită Cetatea de Scaun, unde nu s-ar mai fi întâmplat, chipurile, nimic..., fiindcă denigratorii, teoreticieni mediocri ai aşa-zisului sindrom al *provincialismului*, după dispariţia fizică a grupului sus amintit constituit, ar fi doar nişte epigoni insignifianţi, participanţi zgomotoşi ai unui *after hours*."

Lirism şi viziune parodică

De această dată, poetul se întoarce meditativ către sine, „sub aripa reveriei", limpezindu-şi stările lirice prin percepţia timpului care curge implacabil spre sfârşit existenţei, când „vremea reveriilor" dispare.

studii

Deşi a debutat cu placheta *Treptele apei* în 1992, George S. Vidreanu revine în circuitul editorial târziu, dar impetuos, în 2017, cu două culegeri poetice: *Orizontul inimii* şi *Oglinda lumii.* Oscilând între lirismul reveriei şi deprinderea fabulistică, a publicat apoi volumul *Fabrica de vise,* în 2020, recomandat de Cassian Maria Spiridon pe coperta a IV-a: „Sînt fabule încărcate de aluzii culturale şi livreşti, dar şi cu trimiteri la frământările lumii de astăzi. O lectură agreabilă, pentru clipe de destindere...". Încă din acest grupaj transpare înclinaţia spre parodie a poetului contemporan. Manifestarea sensibilităţii lirice apare contaminată de umor şi ironie, precum în poemul *Râsu plânsu,* unde uzează de recuzita caragialiană: „L-am văzut pe Caragiale/ A ieşit dintr-un smartphone// Cu melon/ Şi cu baston/.../ Vorbeam despre revoluţii/ Despre ţări în disoluţii/ Cu mulţi Farfurizi demenţi/ şi Caţavenci insolenţi". Cartea se deschide cu un catren ilustrativ în loc de motto: „I-am spus poeziei să coboare/ Din turnul ei de fildeş şi de gheaţă/ Balsam să fie pentru fiecare,/ Miraj cuprins într-un crâmpei de viaţă". În acelaşi an, poetul cu fibră tradiţionalistă alcătuieşte o antologie de versuri alese din manuscrise, *Cercul infinit,* cu sprijinul lui Aurel Rău, care se arată impresionat de „împătimitul acesta de vers, originar din Munţii Apuseni", absolvent al Facultăţii de electrotehnică din Cluj. În comentariul prelungit din prefaţă, Aurel Rău îl defineşte expresiv: „Un poet care intuieşte o cale între o poezie de irizări şi o poezie dezbatere, între citit şi trăit; între firul de iarbă şi cel de nisip, între civic şi psihic."

Valorificându-şi talentul de fabulist, George Sicoe-Vidreanu (numele fiind unit cu pseudonimul) a publicat în 2021 un insolit volum în ediţie bilingvă *Recitindu-l pe La Fontaine/ En relisant La Fontaine.* Traducerea franceză a fost realizată de specialistul Jean-Louis Courriol, care a fost cucerit de omagiul spontan al românului francofil faţă de modelul său din veacul al XVII-lea, cum mărturiseşte în prefaţă: „E un gest frumos, încununat de succes, căci autorul nostru s-a inspirat din plin din stilul ironic, umoristic, linguşitor şi critic al lui La Fontaine." Uzând prin excelenţă de procedeul personificării, fabulistul român – care parodia altădată pe Grigore Alexandrescu - îl reciteşte pe La Fontaine în registru parodic, actualizând memorabilele sale fabule, peste limita trecutului istoric. Parodia înseamnă pentru traducătorul imitativ, în primul rând, localizare autohtonă a personajelor animaliere cu funcţie simbolică, însoţită de atitudinea satirică. Un exemplu ilustrativ, ca multe altele, este *Corbul şi vulpea:* „Într-un timp necunoscut,/ Într-un loc nemaivăzut/ Pe o creangă-ntr-un copac/ Un corb negru şi posac/ Ţinea-n gură/ O prăjitură/.../ Încântată,/ Vulpea-nfometată/ După ce s-a îndopat,/ I-a dat corbului un sfat:// ‹Pe aici pe Dâmboviţa/ Unde paşte mioriţa/ Nu e bine să mai crezi/ Nici în capra cu trei iezi.›"

Volumul recent *Jucătorul de cuvinte* (Ed. Eikon, Bucureşti, 2023), de revenire la lirism, beneficiază, la fel ca celelalte, de prezentări remarcabile. Într-un succint Cuvânt înainte, Dan Cristea conturează profilul poetului tradiţionalist: „În versuri limpezi, bine ritmate şi precis dăltuite în expunerea lor, George Sicoe-Vidreanu pune alături umor şi nostalgie, uimire şi tristeţe, gânduri şi peisaje. Este un tradiţionalist întors totuşi cu faţa spre o lume modernă..." Iar acelaşi Aurel Rău adaugă pe copertă: „...are un suflet de poet visător, ale cărui poezii, când sunt expresii, au suflet..." Nu întâmplător, cartea se deschide cu un gen de portret istoric al poetului exemplar, Jucătorul de cuvinte, cu trimitere la propria condiţie efemeră: „Timid şi tăcut,/ aşteptând ziua de mâine ca pe un colac de salvare,/ aşteptând secunda în care/ se naşte un nou început.// Mereu inutil,/ stângaci şi stingher/ cu gândul frânt pe pământ/ şi cu inima-n cer.//De la Ovidiu la Rimbaud,/ de la Eminescu la Blaga,/ acelaşi jucător de cuvinte,/ introspectiv, inocent,/ izolat şi absent,/ tracasat de prezentul brutal,/ mereu îndatorat,/ mereu ignorat,/ pierdut într-un pustiu temporal." În grupajele poetice anterioare, George Sicoe-Vidreanu explora teme diverse, de la istorie (*Cântecul lui Horea, Cântecul Iancului*), trecând prin elogiul limbii şi al literaturii române (*Cântecul limbii române, Eminescu, Blaga*), până la viaţa politică actuală (*Căţelul comunitar*). Dar diversitatea tematică îi eroda identitatea poetică. De această dată, poetul se întoarce meditativ către sine, „sub aripa reveriei", limpezindu-şi stările lirice prin percepţia timpului care curge implacabil spre sfârşitul existenţei, când „vremea reveriilor" dispare. Şi preferă formal catrenul sau poemul scurt, în genere, pentru valoarea-i aforistică în aria gândirii poetice. Iar jocul şi ironia rămân predispoziţii organice şi calităţi ale stilului personal.

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Ficționalizarea istoriei

Admirabil actor, capabil să-şi disimuleze adevăratele intenţii sub masca ipocrită a bunelor intenţii, domnitorul reuşeşte să-i convingă pe boieri că doreşte să facă pace cu ei, îi ademeneşte la ospăţul de la curtea domnească şi ordonă, fără niciun scrupul moral, uciderea lor.

Nuvela *Alexandru Lăpuşneanul* este prima încercare pe deplin izbutită de nuvelă istorică din literatura română. Mai mult decât atât, ea rămâne până astăzi un model greu de egalat, având toate valenţele capodoperei, care – aşa cum arăta G. Călinescu – dacă ar fi fost elaborată într-o limbă de circulaţie, ar fi putut ajunge o operă la fel de celebră ca *Hamlet*.

Spre deosebire de colegii săi de generaţie, atraşi de marile figuri ale istoriei româneşti, Negruzzi s-a oprit asupra unui domnitor relativ obscur, care îşi datora celebritatea (atâta câtă era) actelor sale de violenţă, nici ele foarte neobişnuite de-a lungul istoriei noastre medievale şi din care a încercat să facă - în contextul revoluţionar al epocii - un prototip al tiranului.

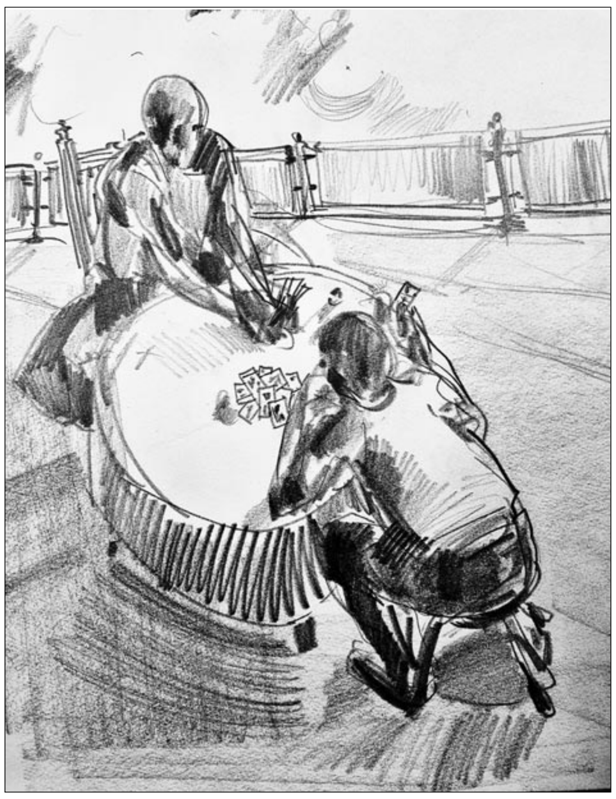
Primul plan al acţiunii este ocupat de personalitatea covârşitoare a domnitorului (prezent în naraţiune de la începutul şi până la sfârşitul nuvelei), căreia i se adaugă câteva personaje secundare conturate (doamna Ruxandra, vornicul Moţoc, Spancioc şi Stroici), chiar dacă nu au complexitatea protagonistului. Conflictul principal este unul politic şi are ca miză lupta pentru putere, pe care domnitorul încearcă să şi-o consolideze punând capăt tendinţelor anarhice ale marii boierimi, ce – prin intrigi şi manevre oculte, sau chiar prin revoltă făţişă – punea în pericol autoritatea domnească. Gravitând în jurul acestui conflict, acţiunea se desfăşoară într-un ritm rapid, constituindu-se din patru secvenţe pline de dramatism (corespunzătoare celor patru capitole, care poartă, după modelul lui Prosper Merimée, motto-uri semnificative: *„Dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreu"*, *„Ai să dai sama, doamnă"*, *„Capul lui Moţoc vrem"*, *„De mă voi scula, pre mulţi am să popesc şi eu"*). Între aceste capitole nu există o continuitate de acţiune explicită, ceea ce i-a făcut pe comentatori să le compare cu cele patru acte ale unei posibile piese de teatru.

În elaborarea subiectului, Negruzzi îmbină documentarismul cu ficţiunea. Principala sa sursă istorică este *Letopiseţul Ţării Moldovii* de Grigore Ureche, de unde preia informaţiile despre uciderea celor 47 de boieri, despre moartea prin otrăvire a domnitorului şi chiar şi celebra replică a acestuia *„Dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreu"*. Informaţiilor preluate din documente autorul le adaugă episoade şi personaje care sunt rodul propriei sale imaginaţii (piramida de capete, implicarea lui Spancioc şi Stroici în uciderea domnitorului, soţia de boier care o ameninţă pe doamna Ruxandra pentru crimele soţului ei). Alteori, Negruzzi nesocoteşte cu bună ştiinţă adevărul istoric, construind situaţii care sunt infirmate de documente, dar îi conferă naraţiunii un plus de încărcătură dramatică. Astfel, vornicul Iancu Moţoc reuşise în realitate să se refugieze în Polonia, unde va fi decapitat la cererea lui Lăpuşneanu, iar linşarea lui de către gloatele răsculate din Suceava este o invenţie a scriitorului, Negruzzi inspirându-se dintr-un episod al cronicii lui Miron Costin care prezintă uciderea de către mulţime a boierului Batişte Veveli, în timpul unei răscoale de pe vremea domnitorului Alexandru Iliaş.

Acţiunea nuvelei e spectaculoasă la modul romantic. Ea cuprinde scene senzaţionale (piramida de capete) şi răsturnări de situaţie (transformarea protagonistului din călău în victimă). Căci, deşi a fost asimilată de unii comentatori (Tudor Vianu) realismului, mai ales pentru pretinsa obiectivitate a discursului narativ (Nicolae Manolescu a demonstrat convingător că există o discretă implicare afectivă a naratorului, care prin calificative de felul *„deşănţată cuvântare"* – cu referire de discursul ţinut de Lăpuşneanu boierilor la biserică – îşi trădează simpatiile şi antipatiile), opera lui Negruzzi rămâne esenţialmente romantică.

În acelaşi spirit romantic, autorul îl înzestrează pe protagonistul nuvelei cu defecte şi calităţi excepţionale. El reprezintă o ipostază a demonului romantic, *„un damnat, osândit de Providenţă să verse sânge şi să năzuie spre mântuire"* (G. Călinescu). Dornic să se răzbune pe boierii care îl trădaseră în prima domnie, să le limiteze drastic puterea pentru a asigura stabilitatea scaunului domnesc, Lăpuşneanu dovedeşte o cruzime neobişnuită, aproape patologică, semn al unui dezechilibru interior, specific şi acesta pentru eroul romantic. În spatele acestei cruzimi se ascunde însă calculul, elaborarea la rece a unei „politici", personajul fiind un paradoxal amestec de nebunie sanguinară şi luciditate, de *„criminal fanatic"* (Călinescu) şi om de stat. Abilitatea de politician a lui Lăpuşneanu răzbate din fiecare episod al nuvelei. Bun cunoscător al oamenilor, el respinge cererea boierilor de a renunţa la tron, înţelegând că nu *„ţara"* (cei *„proşti, dar mulţi"*) e aceea care nu-l vrea, ci marea boierime, înspăimântată că şi-ar putea pierde influenţa sub o domnie autoritară. Admirabil actor, capabil să-şi disimuleze adevăratele intenţii sub masca ipocrită a bunelor intenţii, domnitorul reuşeşte să-i convingă pe boieri că doreşte să facă pace cu ei, îi ademeneşte la ospăţul de la curtea domnească şi ordonă, fără niciun scrupul moral, uciderea lor. El ştie, de asemenea, să întoarcă în folosul său mersul evenimentelor, folosindu-se de răscoala mulţimii din Suceava pentru a scăpa, la momentul oportun, de Moţoc. Activ şi energic atâta timp cât are de înfruntat adversari redutabili, domnitorul cade însă într-o ciudată apatie după pedepsirea boierilor trădători. Începe să se teamă de răzbunarea celor doi boieri care au supravieţuit masacrului şi s-au refugiat în Polonia: Spancioc şi Stroici. Mustrările de conştiinţă, teama de pedeapsa divină îl determină să se călugărească, lăsându-i domnia fiului său, dar personajul (a cărui conştiinţă începe să se întunece tot mai mult) e prea setos de putere pentru a renunţa cu uşurinţă la tron. Din acest moment, Lăpuşneanu devine un suflet dedublat (motiv prin excelenţă romantic), care oscilează (aşa cum o vădesc ordinele şi acţiunile sale contradictorii) între dorinţa de putere şi setea de mântuire, despre care vorbea Călinescu, făcând-o pe doamna Ruxandra să se teamă pentru viaţa fiului ei şi să accepte să-şi otrăvească soţul, la cererea boierilor fugari şi cu girul mitropolitului.

Alexandru Lăpuşneanul nu este însă doar o reconstituire istorică, autorul propunând totodată în paginile nuvelei o surprinzător de modernă filosofie a puterii şi a istoriei. În viziunea lui Negruzzi, orice putere este vulnerabilă; trădat de boieri, fără vreun motiv aparent, în prima domnie, Lăpuşneanu descoperă această vulnerabilitate a puterii, care îl determină să acţioneze preventiv, să pedepsească fără milă, fiindcă îşi ştie autoritatea ameninţată. Şi descoperă că, pentru a-şi ascunde vulnerabilitatea, puterea (aşa cum se întâmpla şi în episodul domniei lui Tomşa din cronica lui Miron Costin) trebuie să se autoetaleze la tot pasul, să se arate cu degetul, să se ostenteze. Este de remarcat – în această ordine de idei - că la întâlnirea cu boierii de la biserică, domnitorul (care de obicei se îmbrăca simplu) poartă toate însemnele puterii domneşti: *„purpura"* şi *„coroana Paleologilor"*. Dar ostentarea puterii este cel mai puternic evidenţiată de episodul cu „piramida de capete". Neverosimilă din punct de vedere psihologic (fapt reproşat lui Negruzzi de unii comentatori), această scenă devine perfect verosimilă din perspectiva necesităţii puterii de a se autoetala tocmai în dimensiunile ei de putere. Dar această soluţie se dovedeşte iluzorie şi ineficientă: capitolul final al nuvelei îl înfăţişează pe domnitor în ipostaza unui om slab, hăituit de spaima răzbunării şi de coşmarul propriilor sale crime, care nu poate opta între setea de putere şi dorinţa de pocăinţă şi mântuire. Căci puterea pare să fie urmărită, în viziunea lui Costache Negruzzi, de un soi de fatalitate cu semn negativ, e condamnată să-şi ascundă vulnerabilitatea prin ostentare, iar pentru aceasta, este constrânsă, prin însăşi natura ei, să recurgă la violenţă. Iar din acest punct de vedere, viziunea scriitorului prezintă incitante similitudini cu cea din dramele istorice ale lui Shakespeare, despre care vorbea shakespearelogul polonez Jann Kott: orice suveran e un simplu instrument al puterii, aceasta având aspectul inuman al unui mecanism care îl dezumanizează pe individul uman pus s-o servească, astfel încât nu poţi deveni slujbaş al puterii decât renunţând la propria ta umanitate. Iar această „vină a puterii" este dublată în viziunea lui Negruzzi de o „vină a istoriei" (în care predomină forţele răului), ce se întinde de la un individ la altul, contaminându-i în cele din urmă chiar şi pe cei inocenţi. Această idee este sugerată prin procedeul „punerii în abis" în scena masacrării boierilor de imaginea vinului amestecat cu sânge care acoperă duşumeaua sălii de ospăţ şi devine pregnantă mai ales în capitolul final. Lăpuşneanu e criminal, dar această criminalitate (care ţine de „vina istoriei") le molipseşte şi pe celelalte personaje. În momentele agoniei domnitorului, Spancioc şi Stroici dovedesc o cruzime care merge până la

sadism; terorizată de ameninţările proferate de domnitor la adresa fiului lor, doamna Ruxandra recurge la crimă, o crimă la care îşi dă acordul însuşi capul bisericii. Toate aceste elemente se articulează coerent, într-o viziune pesimistă asupra istoriei, care o anticipează pe a lui Eminescu, convins, la rândul său, că în istorie răul triumfă mereu asupra binelui. Iar nuvela lui Negruzzi este o dramă a măririi şi decăderii, ilustrând vechea temă a nestatorniciei pe care o ştim încă din scrierile cronicăreşti.

studii

Sorin Lavric

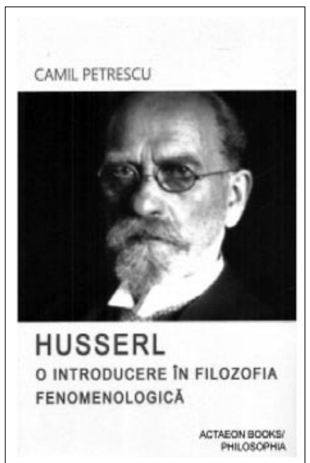
Cronica ideilor

O dezamăgire

Camil Petrescu, *Husserl. O introducere în filozofia fenomenologică,*

Editura *Actaeon Books*, Baia Mare, 2019, 112 pag.

La Camil voinţa prisoseşte, în schimb putinţa lipseşte.

Curtoazia de a-ţi elogia profesorii ţine de o cutumă înveterată în spaţiul universitar, iar interbelicul nu duce lipsă de volume cu encomii închinate dascălilor de prestigiu. De pildă, în 1938, logicianului Ion Petrovici colegii i-au dedicat un ditiramb intitulat *Omagiu profesorului Ion Petrovici*, în paginile căruia Camil Petrescu, la insistenţele lui N. Bagdasar, a scris un studiu inedit despre filosofia lui Husserl. Scopul studiului era îndoit: să-i aducă un omagiu profesorului şi, totodată, să acopere un capitol gol din *Istoria filozofiei moderne*, un proiect editorial la care C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu, I. C. Rădulescu-Pogoneanu şi D. Caracostea ţineau foarte mult.

Şi cum, în acei ani, opera lui Husserl era pentru români o enigmă de care nu se pomenea decît prin vagi trimiteri, sarcina de a-i prinde ideile într-un eseu de strictă analiză teoretică i-a revenit lui Camil Petrescu. Dramaturgul nu era un specialist în fenomenologie, iar teza de doctorat (*Modalitatea estetică a teatrului*) pe care şi-o susţinuse cu un an mai devreme, în 1937, nu-l recomanda drept un autor îndreptăţit pentru un asemenea oficiu.

Dar Camil nu avea să se dea în lături, împins de o vanitate pe care colegii o socoteau subînţeleasă, ca pe un soi de calitate inerentă ţîfnei lui arhicunoscute, vanitate sub imperiul căruia un spiriduş malefic îi şoptea că, dincolo de dubii, era în chip răspicat „cel mai inteligent dintre români". În acei ani, Camil scria intens la *Doctrina substanţei*, lucrare prolixă de o încîlceală greu de digerat astăzi, în ale cărei rînduri autorul vedea o contribuţie providenţială la mersul ideilor din epocă. De altfel, convingerea că avea să dea naştere unui unicat speculativ l-a împins pînă la gestul aiuritor de a depune o variantă a manuscrisului la Biblioteca Vaticanului, de teamă ca nu cumva românii, opaci la inconfundabila-i strălucire filosofică, să-i trateze tomul cu mînă indiferentă.

Şi pentru că nu putea admite că altcineva ar fi fost în stare să-l lămurească pe Husserl, Camil îşi va întrerupe lucrul la *Doctrina substanţei* şi va scrie dintr-o suflare *O introducere în filosofia fenomenologică*, un eseu ce avea să intre în volumul al treilea din *Istoria filozofiei moderne*. Tot atunci, în 1938, eseul avea să fie publicat separat, ca o lucrare de sine stătoare, menită a pune la îndemînă publicului o incursiune sofisticată în fenomenologia lui Husserl.

Judecat astăzi fără umori complice, cu detaşarea pe care ţi-o dă trecerea timpului, eseul lui Camil e o mostră de comentariu mediocru. Încîlcit pînă la pragul ininteligibilului, eseul se parcurge căznit, fără nici un cîştig sub unghiul înţelegerii. Camil face figura unui interpret sîrguincios, care redă cu migală termenii lui Husserl, fără a putea însă să-i lege în explicaţii clare. E cum ar intra într-un ghem de sensuri pe care le înnoadă şi mai mult. E cazul clasic al exegetului care, neînţelegînd opera comentată, nu-l poate face nici pe cititor s-o înţeleagă. Cînd închei de citit eseul, rămîi cu impresia că cineva ţi-a jucat un renghi, vînturîndu-ţi sub ochi noţiuni pretenţioase, al căros sens e precum o gaură neagră: de neatins.

În acei ani, mulţi şi-au dat seama de eşecul exegetic al lui Camil, iar printre ei Ştefan Teodorescu, prieten apropiat al lui Petre Ţuţea. Aflat pe atunci la studii în Freiburg, Teodorescu povesteşte în revista *Gîndirea* un episod pe cît de nostim, pe atît de grăitor. Stînd în mijlocul doctoranzilor cărora moartea lui Husserl (în 1938) îi lăsase fără coordonator, Ştefan Teodorescu le-a adus broşura lui Camil, spre a le arăta cît de prezent e gînditorul german în viaţa culturală a Bucureştiului, şi nu oricum, ci prin mijlocirea celui mai deştept intelectual pe care îl aveau românii. Drept care Teodorescu s-a apucat să le traducă pasaje din broşură spre a le dovedi cît de sclipitor e comentariul lui Camil. Ce a urmat aduce a halima cu deznodămînt copios: nemţii îl invitau în fiecare seară pe Teodorescu la cîrciumă, îi plăteau benevol o friptură şi cîteva beri, şi asta doar pentru a le traduce *ad hoc* două-trei fraze din eseul lui Camil. Efectul era de explozie hilară, nemţii prăpădindu-se de rîs la auzul banalităţilor pe care cel mai deştept dintre români le urzise pe seama profesorului decedat. Buna dispoziţie era atît de contagioasă încît nici o undă de maliţie nu le adumbrea frunţile. Nemţii se amuzau atît de tare de diletantismul lui Camil încît verdictul de „cel mai inteligent dintre români" li se părea ciclopic, precum o butadă ruptă din piesele lui Molière. Iar cel mai cîştigat era Teodorescu, care, strîns la buzunar, mînca pe gratis pe spezele amatorismului lui Camil.

Petrecut aievea sau doar închipuit de Teodorescu, episodul se potriveşte întocmai nuanţelor din eseul lui Camil, pe care îl citeşti cu senzaţia că asişti la o neîmplinită încercare şcolărească. Camil se străduieşte, îşi face temele, dă citate din original, pe care le traduce asiduu în notele de subsol, dar degeaba. E o indecvare izbitoare între intenţia de a-l explica pe Husserl şi rezultatul la care ajunge.

Sînt două nuanţe amare cu care rămîi la sfîrşitul lecturii. Prima este că, în filozofie, noutatea descinde din născociri verbale, nu din răsturnări ale unghiului de vedere. Cu alte cuvinte, inovaţia atinge vocabularul, nu ideile. Cu patru-cinci termeni noi poţi întreţine iluzia unei viziuni originale, chiar dacă totul se reduce la „prospături" lexicale. Spui ceva ştiut în cuvinte anume croite pentru a sugera marea descoperire, ceea ce înseamnă că eşecul lui Camil nu i se poate imputa numai lui, ci implicit lui Husserl, a cărui stufoşenie terminologică îţi pune la grea încercare răbdarea.

Husserl e un epigon kantian căruia dorinţa de a fi cu orice preţ original i-a insuflat ambiţia de a face uz de termeni precum „esenţe ideatice", „punere între paranteze", „suspendarea realului", „noemă", „noesă", intenţionalitate. Numai că bravada de termeni insoliţi nu schimbă defel perspectiva, rămînînd în matca impusă de Kant: dacă mintea poate pricepe lumea este pentru că din născare are un mănunchi de predipoziţii de cunoaştere. Printr-o analogie seacă, mintea se naşte cu cîteva ceşti de cafea care aşteaptă din exterior să primească cafeaua. Trecerea cafelei din lumea exterioară în ceştile din capul meu e chiar cunoaşterea. Lichidul cafelei va lua forma pe care ceştile i-o va da. E totuna cu a spune că lumea ia forma predispoziţiilor cu care mintea mea e înzestrată. Cum arată lumea în sine habar nu am, în schimb ştiu cum arată lumea aşa cum o deformează înzestrarea minţii omeneşti. Dacă aş fi insectă, sau scorpion, lumea ar arăta cu totul altfel.

Husserl nu se depărtează cu o iotă de această viziune, atîta doar că vorbeşte de intenţionalitatea înnăscută cu care conştiinţa mea întîmpină realitatea. Sunt împins spre lume de un imbold numit intenţie, iar intenţia aceasta are o structură pe care nu o aflu decît dacă elimin realitatea, spre a rămîne eu însumi cu conştiinţa mea golită de conţinutul empiric. În această minte golaşă dau peste structuri numite esenţe ideale, forme noematice, şi tot aşa. Melodia e aceeaşi, doar notele îşi schimbă numele fără a-şi modifica înălţimea sunetului. Camil nu putea scoate mare lucru din Husserl fiindcă nu are ce să scoată. Germanul nu aduce nimic nou, în afara unor găselniţe de terminologie snoabă.

A doua nuanţă amară îl priveşte însă pe Camil, căruia nu-i lipseşte certitudinea că îl poate explica pe Huserl. E atît de convins că poate lămuri dificultăţile de vocabular ale germanului încît rămîi siderat să vezi că nu le poate lămuri. La Camil încredinţarea că poate depăşi piedicile de limbă e direct proporţională cu neputinţa de a le depăşi. Promite fără să reuşească, încălcînd dictonul că, acolo unde e o voinţă, trebuie să fie şi o putinţă. La Camil voinţa prisoseşte, în schimb putinţa lipseşte.

Romancier de prima mînă, dramaturg aşijderea, Camil Petrescu este, sub unghi filosofic, o dezamăgire. Vorba lui, cum că de filozofie trebuie să te apuci după 40 de ani, după ce ai trecut prin treptele preliminare ale poeziei (pînă la 25 de ani), teatrului (pînă la 35) şi romanului (pînă la 40) e isteaţă, dar fără acoperire în ce-l priveşte. Ce bine că nu a început la 20 de ani cu filosofia. Literatura română ar fi pierdut un mare scriitor.

Aurel Udeanu

Ce bine că Tatăl Cosmic există

și, mulțumită Lui, exist și eu! Chiar
dacă noaptea, când scrutez oceanul
de stele, subit, începe să curgă țărâna
din mine cu nemiluita. Nu există
trecut și viitor, există doar prezent.
Să țin minte și să nu-l repet niciodată
pe puțin credinciosul Petru coborât din
corabie! - s-a îndoit și n-a mai mers
pe ape. În fond, tronând acolo, nestins,
în cerul intelectului meu, El este doar
un mare risipitor: îmi dăruiește-n fiecare
clipă totul și mai mult decât atât. Eu ce
Îi dăruiesc? - cum stau în mijlocul acestui
rai printre gutuii înfloriți și hrănesc cu
petale dobitocul care L-a purtat în spate pe
Cel Ce S-a jertfit pe cruce în locul meu, în
vreme ce mierla văruiește proaspăt lumea
cu cântecul ei, după ploaie. Ce am făcut eu
(biet fir de praf) sub acest soare să merit
ceea ce El, aici și acum, îmi pune la picioare,
cu asupra de măsură? La început n-a fost
Cuvântul. A fost... Tăcerea!

cronici

Un poem de
Adrian Alui Gheorghe

Poem politic de vară

Sala Parlamentului. O nouă ghilotină
pentru popor stă gata să fie pusă
în funcţiune.
Sunt bani mulţi la mijloc, investiţii extreme,
trebuie să respectăm termenele, calitatea,
eficienţa.

Senatorii sunt cei care trebuie să o încerce
de asta trec unul câte unul pentru
a demonstra că totul, dar absolut totul,
funcţionează
fără cusur.

(Ca şi ţara, ca şi ţara... !)

Primul senator îşi introduce capul în fantă
- o scobitură atent ticluită –
şi harşti!
i se taie capul cu atâta meşteşug
că în loc îi cresc imediat două.
Uluire, aplauze.
Aplauze.
Icnete de plăcere.
Senatorul trece la loc, cu cele două capete
pe umeri. E un deschizător de drumuri.
Iese al doilea senator, salută publicul,
are un rictus pe faţa înroşită de emoţie,
nu este politic să ezite
cameramani, opoziţie,
opoziţia opoziţiei,
introduce capul în fantă
şi haaarşti! capul i se desprinde de trup,
dar numai o clipă,
o clipă ca bătaia de aripi a păsării kiwi
că pe umeri îi cresc două capete.
Şi obrajii celui
de al doilea cap sunt roşii, roşii
de emoţie.
Aplauze.
Aplauze.

Al treilea senator are pasul legănat.
Ştie ceva ce nu ştie nimeni.
Nu ezită.
Nu ezită nicio clipă.
Introduce capul în fantă atât de exact
că pare un Robespierre al vremurilor
noastre.
Ghilotina cade. Măiestrie.
Pe umerii lui cresc brusc trei capete.
Delir de aplauze.
E de la putere.
De la puterea puterii.
De la alianţa tuturor puterilor.
Da, se vede meseria.
Dar cine a apăsat pe butonul de comandă
al ghilotinei?
Nu mai contează, nu mai contează.
Întotdeauna un cocoşat
vine să adune capetele care mai rămân pe jos
după reprezentaţie,
să şteargă eventualele pete de sânge,
să aşeze micul mobilier intrat în vibraţie,
să tragă, cu un gest plictisit, cortina.

Cortina!

Daniel Cristea-Enache

Cronica literară
Contaminare

Recunosc că am primit cu o anumită mefienţă un nou volum de poezie semnat de Mihail Gălăţanu, întrucât autorul îmi părea a fi, în cărţile anterioare, pe o pantă descendentă a creaţiei sale lirice. Devenise destul de repetitiv şi redundant, cu o versificare predictibilă şi marcată de ticuri stilistice. *Aşteptând gloria*, în pofida subţirimii sale tipografice (e mai degrabă o plachetă decât un volum), este însă o carte absolut remarcabilă — şi îmi încep cronica direct cu judecata de valoare tocmai pentru a marca diferenţa. E aici o lirică de maturitate artistică, pe alocuri impresionantă, deopotrivă ca document uman şi prin transformarea dramei existenţiale în substanţă literară. Literatura are această capacitate de a se impregna de dramele şi tragediile noastre potenţându-le cu o intensitate specifică. În aceste situaţii, literaturizarea şi, în cazul de faţă, poetizarea nu conduc la o atenuare a dramaticului şi a tragicului, ci, dimpotrivă, le creează un fel de halou. Efectul artistic intensifică efectul existenţial; iar dacă în viaţa de zi cu zi, asistând la suferinţa unui om, vărsăm lacrimi, citind cartea lui Gălăţanu dăm să plângem în hohote.

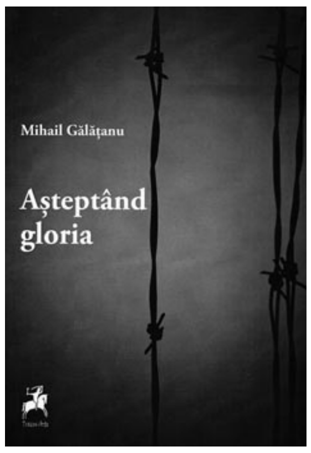
Poetul se proiectează, ca de atâtea ori, în propriul său personaj, protagonistul care susţine toate poemele, într-o lirică la persoana I şi, aparent, la scara de 1 / 1. Spun „aparent" pentru că rareori autenticul vieţii unui scriitor se suprapune autenticităţii literaturii lui. Oricât i-am plânge de milă autorului, el este un poet suficient de versat pentru a împrumuta şi a folosi măşti lirice, cu un histrionism care nu e de acuzat câtă vreme are asemenea rezultate artistice. Poate că Marius Manole, în seara în care îl joacă pe Richard al III-lea, e la antipodul psiho-moral al monstrului de Gloucester; dar cu cât îl joacă mai bine, cu atât ne interesează mai puţin, ca spectatori, ce simte de fapt actorul când e machiat pentru a deveni o fiară cu chip uman. În mod similar, suferinţa *literară* şi *poetică* din *Aşteptând gloria* e atât de bine realizată, încât devine irelevant pentru cititor dacă autorul chiar suferă ori nu.

Pentru a liriciza şi a juca atât de credibil încât să devină autentic propria dramă, Gălăţanu renunţă — nu fără un vădit regret — la rolul său poetic preferat, şi anume acela al unui protagonist cu facondă şi superbie egocentrică. Un personaj, aşa zicând, cu pieptul bombat, un *macho* liric pe care îl întâlneam, cu diferenţele de rigoare, şi în poezia colegului de generaţie '90 Daniel Bănulescu sau în cea a lui Varujan Vosganian. Acel Gălăţanu transformat de autor în personaj autocentrat şi niţel fanfaron mai apare, ca o fantomă, ca un spectru liric, în poemul *Nasc şi la Moldova (oameni)*, unde se încearcă o comparaţie ironică, cu nimeni altul decât cu Eminescu, efectul fiind discutabil. Atât a mai rămas, în cartea nouă, din imaginea bărbatului şi poetului dominator, precum şi din imaginarul poetic forjat în jurul acestei figuri de autoritate.

Vechiului personaj îi ia locul, acum, unul nou, chiar dacă poezia nu-şi schimbă în fiecare rând strategiile textuale, efectele de compoziţie, muzicalitatea. Gălăţanu cel de azi scrie nu foarte diferit, „tehnic", faţă de cel de ieri; numai că liricul se încarcă acum de melancolie, nostalgie, regret amar, de sentimentul ratării, de presimţirea bătrâneţii şi a sfârşitului, lăsând în urmă eroizarea cvasi-bombastică, „agresivitatea", reflexele de cuceritor căruia i se cuvenea totul. În locul proiecţiei macho, asistăm acum la o retrospectivă amară şi înlăcrimată. Autorul alternează versul scurt şi sacadat, în „rafală", cu cel epicizat, în care rima şi ritmul sunt mai puţin importante decât fluxul enunţiativ şi descriptiv; şi atunci renunţă fără regrete la ele pentru ca retrospectiva dramatică să nu se împiedice în chichiţe prozodice. Realismul virează în naturalism, cu percepţii vizuale şi olfactive intensificate, şi de aici într-un expresionism ilustrat şi el de colegi din aceeaşi generaţie 90 precum Cristian Popescu şi Ioan Es. Pop. *Miros de bătrân*, 1 şi 2 (sunt două poeme în „serie", la fel de pregnante), *Aşteptând gloria*, care dă şi titlul plachetei, *Eu sunt în comă de când m-am născut* ori *La patruzeci de ani* explorează la vedere şi subliminal drama fiinţei care şi-a atins limitele şi pentru care lumea şi viaţa în ea se îngustează tot mai mult. Inteligenţa artistică a lui Gălăţanu şi intuiţia lui de poet veritabil constă în proiectarea acestui efect de îngustare a perspectivei şi sufocare în propria ratare peste vârstele celelalte, insuflate anterior de o viziune robustă, cuceritoare, triumfătoare. De data aceasta, expresionismul se întinde... înapoi, în urmă, şi se adânceşte ca o apă neagră peste anii adolescenţei şi ai tinereţii. Viaţa trăită se degradează accelerat la atingerea ei de acest vizionarism morbid, care miroase a bătrâneţe, a boală, a ratare, a moarte; şi contaminează retroproiectiv. *Miros de bătrân* este un poem de referinţă, la cel mai înalt nivel artistic al lui Gălăţanu, momentul (sau secvenţa) de graţie literară constituindu-se tocmai prin morbidul putrid al expresionismului liric. Iată aceste noi „flori de mucigai": „De tânăr, de la 15 ani,/ am simţit/ prima dată/ că miros a bătrân/ eu/ dar din oglindă.// Am mâncat. Ceva stricat. Oi fi mâncat/ ceva/ stricat/ înăcrit./ De mi-e răsuflarea puţind a hoit. O fi/ de la vreo carie/ de curând/ apărută.// Muced. A mucigai. A putrejune./ Printre cele/ Mai vechi/ Rune/ Din lume. Ruine ale înfăţişării mele/ Eu, mirosind deja a bătrân./ Eu, cumva putrezind.// De la 15 ani miros a bătrân. A rânced./ Rânced şi muced. A moarte. A cernoziom./ A pământ afânat. A mausoleu. A mascul afumat./ A muşchi pârlit. Pus în pod, la afumătoare./ Carne spânzurată în grindă./ A ecorşeu afumat.// Mi-a fost silă de mine. De mine însumi. Şi/ de mirosul meu. Am/ hainele îmbibate în miros de lumânări./ De seu. De oaie. Şiclite. Sleite.// A opinci putrezite. Priveşte-mă./ Sunt o băltoacă/ unsuroasă/ de minereu.// Sunt un fost rezervor de pepite. Îngheţate./ Acum casant. Miroase/ În mine/ a incontinenţe pluvionare.// A scurgere/ dintr-un burlan cu sudoare./ jgheab de urină./ Pat pliant, rabatabil/ de sudoare.// Am murit/ în adolescenţă/ cât eram/ aprig/ şi neînduplecat.// Cu mult înainte/ de a fi bătrân/ de a fi bărbat.".

Personajul se poate plânge că aşteaptă gloria şi ea nu a venit, însă autorul se poate felicita pentru această carte, excelentă, de poezie.

Oricât i-am plânge de milă autorului, el este un poet suficient de versat pentru a împrumuta şi a folosi măşti lirice, cu un histrionism care nu e de acuzat câtă vreme are asemenea rezultate artistice.

Mihail Gălăţanu, *Aşteptând gloria*, poeme, Editura *Tracus Arte*, Bucureşti, 2022, 62 p.

Dumitru Ungureanu

Chibițoteca

GETOPITECUL (3)

Getopiteci funcționari în cultură se cunosc duium, încă din vremea drasticului proletcultism. Nina Cassian, indiscutabil notorie profitoare a epocii în care sloganul de partid călărea legea, scrie în memoriile sale cum își irosea talentul, sinceritatea și truda, izbindu-se de getopiteci precum Traian Șelmaru sau Nicolae Moraru (aceștia mai degrabă comunisto-piteci, că israelopiteci nu le putem spune, deoarece Israelul abia se proclamase), mânați în luptă de tartorele lor, Leonte Răutu.

Nu toți getopitecii au șansa de a se cățăra la înălțimea incompetenței lor. Refuzați de charismă, foarte mulți se opresc în anticamera puterii, unde blochează orice „intrus”, cu aprobarea tacită sau explicită a pasagerului titular de cabinet. Folosiți de „jupânu-ăl-mare” pentru rezolvarea diferitelor treburi indigeste, ei detestă mult râvnitul post de șef de cabinet, deși ar fi în stare chiar să doarmă la ușa stăpânului, în chip de pudel credincios, cum scria odată un ipochimen. Activ (sau pasiv, cine știe!) în orice pliu al societății, tipul ăsta de getopitec e foarte prezent în domeniul culturii și-al învățământului. Astfel că, loviți de stridențele lui, nu mai pronunțate decât ale altora, ci doar mai vizibile, îi putem contura lesne un portret neclar.

Într-un minister vital pentru destinul oricărei societăți, cum este al învățământului, îl vezi pe getopitec în funcția de șef al te miri cărei „direcții” consumatoare de resurse și producătoare de hârtii complet inutile. Nimic din trecutul profesional nu-i atestă competența, nimeni nu poate spune precis cum a ajuns acolo, dar e de neclintit. Oricine apare cu o propunere de îmbunătățire a activității „sectorului” e văzut drept concurent la scaunul personal, dacă nu dușman de-a binelea, la caz de insistență în vreo problemă. Firește că inițiativa nou-venită e blocată, dacă nu poate fi furată prin cosemnare, cointeresare, comasare. Getopitecul de minister nu apare în public decât atunci când este nevoit să-și asume vreun eșec, fiind împins de șeful direct, un getopitec și acesta, însă cu o coadă mai groasă. Regulat însă, getopitecul stă la adăpost, pândind ocazia, momentul perfect sau propunerea de plan pentru investiții, pe care o rafistolează în așa fel încât „să dea cu virgulă”, ca să-și tragă și el „partea” (ne)cuvenită. Insul pare bine intenționat, dar nu zâmbește niciodată (sau foarte rar), evită privirea directă, freacă permanent telefonul, convorbind monosilabic cu interlocutori necunoscuți. Lucrător în domeniu intelectual, totuși, IQ-ul său este sub medie. Și nici n-are nevoie de IQ; instinctul e de top și-i funcționează aproape imbatabil. Iar știința contractării și întreținerii de relații utile poate fi predată la școala de cățărat în pomul social.

Getopiteci funcționari în cultură se cunosc duium, încă din vremea drasticului proletcultism. Nina Cassian, indiscutabil notorie profitoare a epocii în care sloganul de partid călărea legea, scrie în memoriile sale cum își irosea talentul, sinceritatea și truda, izbindu-se de getopiteci precum Traian Șelmaru sau Nicolae Moraru (aceștia mai degrabă comunistopiteci, că israelopiteci nu le putem spune, deoarece Israelul abia se proclamase), mânați în luptă de tartorele lor, Leonte Răutu. Paul Goma remarca undeva că, în anii când încerca să-și câștige locul meritat în literatura română, s-a împiedicat mereu de coada unui Mihai Gafița, imperturbabil aflat acolo unde scriitorul, fost deținut politic, își plasa textele neconvenabile direcției oficiale socialiste. Mircea Zaciu a transcris cu acribie confruntările cu inenarabilul Dulea, getopitecul care *dulea* în anii deceniului satanic peste cultura valahă. „Mai *dulează*, mai *dulează?!*” – era întrebarea (sau constatarea) frecventă în cercurile aspiranților la glorie locală din acei ani.

Ar fi de chibițat pe tema asta mult și bine. Niciodată nu e suficient, fiindcă mentalitatea getopitecă s-a manifestat cu virulență mai abitir după căderea sistemului comunist (care asigura o anume ordine ierarhică) și a viciat societatea până în punctul de colaps inevitabil. Getopitecii cățărați la vârful spațiului public românesc au distrus aproape totul, în bătălia lor surdă și oarbă pentru „puterea – afrodisiacul suprem”, după expresia unui autor iubit de odraslele puterii, nicidecum getopitec el însuși, dar dedat la fructele meseriei de lustruitor temporar al cozilor celor sus-puși.

Nu am niscai veleități activiste, moralizatoare și profetice, să m-apuc de îndepărtat coaja tuturor domeniilor de activitate în care getopitecul nostru național „face istorie”, cum scriu/spun „ziariștii” de duzină și de ecran TV. Medicină, biserică, armată, poliție, transporturi, industrii, agricultură și orice implică activități financiar-lucrative, peste tot se găsesc exemple relevante. Specia animalieră vizată (sau ficționată) în articol se îngrașă cu untura stoarsă din organismul social ce funcționează, pasămite, ca un trup plin de savoare, devreme ce atrage atâția poftitori la ospăț. Consemnările pe marginea acestei pagini de revistă sunt exact ce sunt: niște miscelanee cu un singur autor. Mi-am pierdut iluziile revoluționare în ziua de 11 ianuarie 1990, când, pornit la luptă în fruntea unui pluton de circa 22 de inși, am ajuns în fața „inamicului” doar 2 (doi!), ulterior tratați ca zevzeci de către cei care fugiseră. Cariera, izbânda socială, revoluția nu sunt menite unor spectatori ca mine. Iar meseria de „profet în pustiu” o las pe seama altora.

polemos

Lucian Sârbu

Pisica lui Schrödinger face artă în România

Deși istoricul Alexandru Mamina nu se apleacă pentru prima oară asupra vieții literare românești, în recenta sa lucrare *Cultură sistemică și cultură antisistemică – Literatura și arta în societatea românească (1829-1989)* (Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2023), de data aceasta ne propune o perspectivă atât de novatoare asupra creației artistice, încât nu putem să o trecem cu vederea. Mai precis, el nu-și propune, asemenea criticului literar sau de artă, să analizeze actul artistic strict sub raportul categoriilor sale estetice, sau sub raportul ideilor sociale, politice etc. exprimate în text și care creează semnificații ideologice și curente literare („sămănătorism”, „sincronism”, „nouăzecism”, „mizerabilism” etc.), sau sub raportul unei pretinse „ierarhii valorice” în care unii autori, mai valoroși decât alții, ar face parte dintr-un canon literar, și alții nu. Ceea ce propune istoricul este o interesantă disjuncție pe care aș numi-o de ordin politico-moral, și anume între cultură (creație) sistemică și cultură anti-sistemică, prin cultura sistemică înțelegându-se totalitatea operelor care sunt la un moment dat în asentimentul puterii (politice și ideologice), „alimentând astfel consensul social în jurul lor”, și prin cea „anti-sistemică”, dimpotrivă, operele literare, și nu numai, care pun în evidență „aspectele criticabile, indezirabile sau constrângătoare ale sistemului respectiv, decredibilizându-l în conștiința oamenilor.” (p. 20).

Nu e vorba chiar de dihotomia clasică dintre *cultură* și *subcultură*, deoarece știm din sociologie că, pe de o parte, părți importante ale culturii „oficiale” nu sunt obligatoriu pro-putere (acest aspect este atins chiar de autor în capitolul *Texte și subtexte*, care tratează pe larg problema culturii sistemice în comunism), după cum, pe de altă parte, multe subculturi nu sunt neapărat anti-putere, chiar și atunci când par a da glas unor norme, valori și moduri de viață care, deși sunt șocante, funcționează de fapt ca modalități mai mult sau mai puțin subtile de sublimare a sentimentelor revoltei (ceea ce nu poate decât să convină puterii).

Din acest punct de vedere lucrarea lui Alexandru Mamina nu este și nu se vrea a fi o istorie literară sau de alt tip (a picturii sau a cinematografiei, de pildă, arte care sunt și ele comentate masiv), ci doar o trecere în revistă a posibilelor clivaje, mutații, complicități, moduri de lucru care au determinat de-a lungul timpului caracterul de „sistemic” sau „anti-sistemic” în mediul literaro-artistic românesc de la epoca Regulamentelor Organice până în 1989, trecând prin epoca Unirii și a monarhiei constituționale. Să luăm, de pildă, cazul naționalismului: autorul demonstrează convingător că în România naționalismul a avut un caracter de ambiguitate, ambivalent, fiind când anti-sistemic (în epoca Regulamentelor sau a revoluției de al 1848, când statul național nu era constituit și prin ideile naționaliste *intelighenția* noastră exprima idealurile pământene în raport cu puterile dominante ale momentului), când sistemic, cum s-a întâmplat în timpul monarhiei. Urmează apoi binecunoscuta resetare internaționalist-proletară de pe timpul lui Dej după care, odată cu regimul ceaușist, naționalismul revine în forță ca subiect principal al creației artistice aprobate de regim. Anumite formule (pseudo-)artistice de pe timpul ceaușismului chiar copiază formule similare puse la punct încă din timpul lui Carol I și definitivate sub Carol al II-lea, cum ar fi reprezentarea monarhului/președintelui ca și punct terminus logic al unui șir de mari conducători istorici din care, pe diverse criterii de convenabilitate, erau „uitați” de fiecare regim diverși voievozi și lideri din trecut. Pe timpul lui Carol I, de exemplu, Al. I. Cuza nu făcea parte din șirul de „mari înaintași”, după cum pe timpul lui Ceaușescu nu se amintea nimic despre reprezentanții monarhiei.

Și iată cum, prelungind ideea autorului, putem spune că astăzi, în epoca pe care o putem numi „post-comunistă” sau „euro-atlantistă”, naționalismul a devenit iarăși... anti-sistemic.

Această pendulare între pro - și anti-putere, de altfel, e o constantă a culturii noastre din 1829 încoace. Creatorul român se mișcă nonșalant între cele două ipostaze: azi e „revoluționar”, mâine stâlp al puterii, poimâine iarăși redevine damnat și radical, și tot așa. S-ar putea zice că în secolul XIX au avut loc răsturnări geopolitice spectaculoase, ceea ce a făcut ca vreun poet să fie azi pașoptist, mâine ministru, azi opozant, mâine premiat. Dar dacă privim mai atent, observăm că tiparul acesta se repetă chiar și în zilele noastre. Să luăm cazul lui H. R. Patapievici: lansat pe scena literară după scandalul „căpitanului Soare” (drept opozant, persecutat, urmărit de SRI), după nici 5 ani ajunge membru CNSAS, apoi președinte ICR. Dar aceeași pendulare sistematică între sistemic și anti-sistemic întâlnim, de exemplu, și în tabăra naționaliștilor post-1990, care nu au dus lipsă de recunoaștere socială: Mihai

(continuare în p. 21)

Arthur Suciu

Poveşti de la marginea lumii

Loc de promenadă

Secolul al XX-lea ar putea fi văzut ca perioada turbulentă prin care masele, care deveniseră amenințătoare, ajung să se supună și să asculte de elită. La începutul secolului trecut, Le Bon, Freud, Ortega și alții au meditat la noua realitate a masei de oameni în societatea modernă, atribuindu-i o putere de neegalat. După un secol, noi nu mai putem avea aceeași opinie. Astăzi elita este cea care conduce, ca și ieri, singura diferență față de secolele anterioare este că o face în numele masei.

Sondajul de opinie este felul politicienilor de a lua contact cu oamenii obișnuiți.

„Omul este într-atât de necesar nebun, încât a nu mai fi nebun echivalează cu o altă formă de nebunie.” (Pascal) Vrea să spună că dacă omului i se ia nebunia de a crede în ceva care-l depășește, cum ar fi în Dumnezeu, rațiunea (atee) cu care rămâne e o nebunie la fel de mare.

Eram la munte și mă uitam la un țap bezmetic și vesel, un prostalău fericit. Mă gândeam: așa ar trebui să trăim, sălbatici și fericiți. Mi-am adus aminte că zeul Pan, fiul lui Hermes, era pe jumătate țap, nu întâmplător. Maestrul interpretării mesajelor dintre zei avea un fiu cu copite.

A da explicații și a aduce lămuri, mai ales teoretice, pe Facebook conduce la un dublu dezavantaj: cei care nu se pricep vor considera că aceste explicații și lămuriri sunt prea complicate, iar cei care se pricep, că sunt prea simple...

Dimineață, când am citit despre un studiu privind limbajul găinilor, întreprins cu ajutorul inteligenței artificiale, m-am gândit la săraca inteligență artificială, care e pusă să caute în mintea proastelor de găini. Seara însă am început să empatizez cu găinile și să nu văd în hermeneutica cotcodacului decât o extindere a controlului social de la oameni la găini (iar un algoritm ar putea să nu vadă aici nici o diferență).

Descriptio Moldaviae (1716), lucrarea scrisă de Dimitrie Cantemir din Rusia pentru a deveni membru al academiei din Berlin, poate fi considerată, între altele, o acțiune de PR și de *nation branding*. El a făcut cunoscută în Occident o zonă și o țară care erau încă puțin cunoscute și vor deveni, la scurt timp după aceea, de mare interes pentru puterile europene (așa cum sunt și astăzi), pe fondul „descreșterii” imperiului otoman.

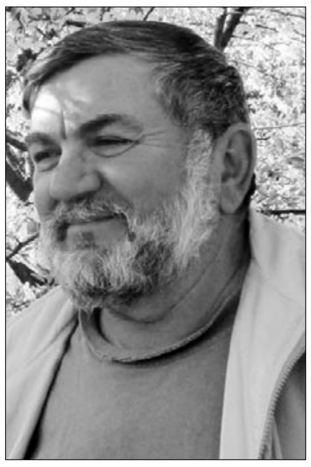
Schleiermacher, care a stabilit regulile unei interpretări corecte, spune că, în interpretare, contează cel mai mult *divinația*, care e capacitatea de a te scufunda într-un text, de a empatiza cu el. Nicăieri nu vorbește despre „spirit critic”, care nici nu exprimă atitudinea hermeneutică. Deci, ca să înțelegi un text, e important să te implici în text, nu să-l critici. E la fel ca-n viață. Înțelegem mai bine o persoană atunci când o iubim decât atunci când „ne enervează”. Dragostea e cel mai bun interpret - avea dreptate Isus să spună că dacă oamenii s-ar iubi între ei, s-ar înțelege foarte bine.

Mi s-a părut naivă afirmația lui Noica, potrivit căreia e foarte bine că viața n-are nici un sens întrucât pot să-i dau eu unul. O asemenea pretenție este mult prea subiectivă ca să reziste, în timp ce sensul, care face referire la sfera metafizică, este ceva pe care trebuie să ni-l reprezentăm ca fiind obiectiv. Nu eu sunt acela care își dă singur sens lui însuși, ci fac întotdeauna acest lucru împreună cu alții și într-un anumit context. Sensul meu depinde de sensul altuia și amândoi depindem de sensuri mai generale, pe care abia dacă le intuim. Ideea că pot să dau un sens vieții la fel de simplu precum îmi pot alege programul pe ziua de azi e mult prea optimistă, de-a dreptul naivă și, oricum, inoperantă.

Vara asta n-am fost la mare decât câteva zile și acum, când vara e pe sfârșite, îmi pare că nici n-a fost. Unul dintre visele mele e să stau la mare o vară întreagă, din iunie până în septembrie, preferabil în Deltă, ca să mă pot pierde în labirinturile ei, dar și să mă scurg apoi în mare. Am această premoniție că, după o asemenea vară, aș ști cine sunt sau, mă rog, că problema asta nici n-ar mai conta - căci a fi tu însuți înseamnă a nu mai fi obosit.

Calea Victoriei a devenit, în weekend, loc de promenadă pentru middle classul bucureștean, ca-n pozele din perioada interbelică (doar că acum e toată lumea la tricou). Foarte multe terase cochete, cu produse diverse, deși, evident, scumpe. Cam totul e scump. Însă e lume interesantă. Dincolo de tinerii care vapează, vezi și oameni de 60 de ani pe trotinetă sau îmbrăcați în haine de jogging. În anumite locuri, cum e trecerea spre Amzei din dreptul pizzeriei Porc, se concentrează foarte multă lume. Cântăreți ambulanți (două viori cântau Mozart), circari, dansatori asigură coloana sonoră și surpriza. Mulți ani, Calea Victoriei a fost un loc în care marile magazine dădeau faliment. Acum, e un loc pentru terase. Spațiul s-a animat. Prin comparație, Centrul vechi pare tot mai îmbătrânit, mai prăfuit, decrepit, fanat. Norocul său de acum e că-i legat de Calea Victoriei. La Pasajul Villacrosse era un abur de-l tăiai cu cuțitul.

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Mircea cel bătrân și posac și întâlnirea lui cu sfântul

Mircea cel bătrân are 89 de ani și o lună și de trei ani nu vorbește cu nimeni, respectiv cu nepoata lui Suzana și cu soțul acesteia, cei care au grijă de el. E bine îngrijit, își primește de trei ori pe zi tainul, o ceașcă de mâncare pe care o îngurgitează în silă, ca pe un medicament scârbos la gust, dar o face ca pe-o datorie zilnică. Merge cu un cadru de aluminiu tot de trei ori pe zi la toaletă și apoi, pe prispa casei, tot de trei ori pe zi, desigur. În rest, doarme sau, mai curând, vegetează cu televizorul deschis. Viața familiei, doi tineri și un bătrân posac, decurge normal, cât poate fi de normală o viață ca aceasta. Faptul că nu vorbește în niciun moment cu cei doi nu e prilej de tensiune în casă. Mircea cel bătrân nu vorbește cu nepoții lui nu pentru că ar fi supărat, ci pentru că el consideră că nu trebuie să-i deranjeze și mai mult decât îi deranjează cu prezența lui de om aproape senil și aproape paralizat. Suzana și Tiberiu vorbesc și pentru el. Ei îl schimbă, îl dezbracă, îl îmbracă, îl duc la masa din bucătărie, îl aduc în dormitor, îi dau drumul la televizor, îi pun telecomanda în mână... El doar răspunde prin da/nu la întrebările sau la remarcile banale privind vremea, mersul evenimentelor, nenorocirile periodice din țară și toate cele spuse de tinerii săi îngrijitori.

Dar, vineri seara, la cina din bucătărie, auzind planurile nepoților săi pentru călătoria de a doua zi, Mircea cel bătrân și posac a deschis gura pentru prima oară în ultimii trei ani, clar, fără bâlbâielile dinainte de atacul vascular din urmă cu trei ani: „Vreau să merg și eu dimineață la mănăstire...” Nepoții s-au uitat unul la altul ușor uluiți. „Tata Mircea, îi explică Suzana, până la mănăstire sunt aproape 300 de kilometri, iar acolo e o coadă pe un deal mare, va fi un rând de vreo câteva sute de oameni. Ca să ajungi la crucea sfântului să depui un ghiveci de flori albe durează două ore. Dumneata cu cadrul nu poți să ajungi în veci...” „Eu rămân la biserica de piatră de la poalele dealului.” „Știi că e o biserică la poalele dealului?” „Știu, desigur, e biserică de piatră din secolul XVI ridicată pe vatra alteia din secolul XIV...” Și le tot vorbește Mircea cel bătrân nepoților săi, după trei ani de muțenie totală, le vorbește ca din carte, ca un ghid profesionist al mănăstirii de la poale de munte. Cei doi se uită unul la celălalt tot mai uluiți.

Au plecat în zori pe o scurtătură, prin sate de sub munte, cu nenumărate serpentine. Mircea cel bătrân dormita tolănit pe bancheta din spate, semiîntunericul predispunându-l la o moțăială prelungită a somnului de peste noapte. Când a răsărit soarele, el privea intens culmile munților din dreapta, din stânga, amestecul de culori ale toamnei, verdele crud al brazilor, cu albul trunchiurilor de mesteacăn, cu frunzele roșcate de fag, cu galbenul nenumiților arbuști... Privea și mormăia: „Mda!... Mda!...” Apoi iar ațipea o bucată de drum.

De la imensa parcare de câteva sute de mașini până la biserică, Mircea cel bătrân merge cu cadrul de aluminiu uimitor de vioi, sau așa li se pare nepoților lui. Poate și pentru că acasă nu are loc de desfășurare ca aici, printre sute de oameni mergând șnur, cu ghivece de flori albe în brațe, spre dealul cu mormântul sfântului. Dar, Mircea cel bătrân, după ce bea o cană de apă dintr-un izvor de sub o stâncă, se oprește cuminte la intrarea în biserica de piatră. De acolo, îl duc nepoții până-n pronaos și, imediat pe stânga, îl așează pe o bancă de piatră, lustruită de câtă lume bolnavă și obosită s-a odihnit pe ea.

La întoarcerea în biserică după vreo două ore, nepoții găsesc un alt Mircea cel bătrân. Nu mai e deloc posac. Și nu mai are riduri pe față. Doar o linioară mai adâncă între sprâncene. Dar fața îi e luminoasă, albă spre rozalie. Se uită parcă-n extaz într-un punct de pe peretele din stânga al bisericii, făcând volute cu mâinile și vorbind cu voce joasă, cursiv, deloc bâlbâit ca înainte de accidentul vascular, dar suficient să fie auzit de la distanța de un metru la care stau Suzana și Tiberiu. „E adevărat că ai părăsit închisoarea noaptea, prin zid, să participi la înmormântarea mamei tale? Fără să fii auzit, fără să fii văzut? Și că te-ai întors tot așa? E adevărat că știai că intrau în biserică la slujbă țărani care beau și că – din fața altarului - îi invitai afară, să asculte liturghia din pridvor? Și atunci, de ce nu te canonizează? Sunt interese?...” La prima întrerupere de monolog, Suzana îi spune: „Tata Mircea, mergem spre casă?” „Mda!”, confirmă el. Își ia cadrul alb de aluminiu și boc-boc-boc! iese pe aleea mănăstirii spre parcare, urmat la un pas de nepoți.

În mersul lin al mașinii pe colinele îngălbenite de toamnă, Mircea cel bătrân îi întreabă pe nepoți: "Unde ați stat voi atâta timp?" „Am fost la sfânt, răspunde Suzana, cu florile albe de crini, că erau florile pe care le iubea...” „Cum să fiți la sfânt, când sfântul a fost cu mine în biserica de piatră? He-he!”

Mircea cel bătrân nu vorbește cu nepoții lui nu pentru că ar fi supărat, ci pentru că el consideră că nu trebuie să-i deranjeze și mai mult decât îi deranjează cu prezența lui de om aproape senil și aproape paralizat. Suzana și Tiberiu vorbesc și pentru el.

Dan Ciachir

Pagini de jurnal

S-a dat astăzi pe post al doilea episod din serialul despre Nae Ionescu (53 de minute). Prea lungi preluările din filmul *Actorul şi sălbaticii;* parazitante. Impecabil, din nou, Sorin Lavric, ca şi Sorin Alexandrescu. La fel de consistent ca data trecută Dan C. Mihăilescu.

2011

3 februarie

Gerul persistă: la ora 16, temperatura era de minus 5 grade. Ceea ce înseamnă că în zori vor fi fost minus 12 grade, dacă nu şi mai mult. Probabil că aceeaşi temperatură, dacă nu şi mai scăzută, va fi şi mâine-dimineaţă.

Am ieşit astăzi la 14.30 pentru a mă urca în maşina Antenei 3, unde, în telejurnalul de la ora 15, am vorbit un sfert de ceas despre părintele Anania. Din ştirile lor am aflat că la înmormântarea sa au slujit 27 de ierarhi, protia având-o Patriarhul. Întors acasă, părintele Vasile Bota mi-a telefonat spre a-mi da detalii de la slujba şi ceremonia care duraseră şapte ore. În decurs de două zile mii de oameni au trecut pe lângă sicriul ÎPS Bartolomeu, aşezat în catedrală.

Înainte să plec de acasă, pe la ora 13.30, a sunat părintele Lavrentie şi m-am bucurat să-l aud. Era şi el afectat de moartea ÎPS Bartolomeu şi ar fi mers la înmormântare, aşa cum, în 2006, de Buna Vestire, am mers împreună la înălţarea sa la rangul de mitropolit.

Alaltăieri am scris acele zece pagini despre părintele Anania, pe care Mariana le-a cules, trimiţându-i-le lui Cassian la „Convorbiri". M-am bucurat auzind-o că i-au plăcut mult. Câtă dreptate are Marcu Ascetul să spună că atunci când Dumnezeu vrea să se împlinească un lucru, „toată zidirea" contribuie!

20 februarie

Mulţumesc lui Dumnezeu că am ajuns fără grabă la biserică. Era frig, bălţile îngheţate, noaptea trecută temperatura trebuie să fi coborât măcar până la minus 8 grade.

Acum ninge mărunt. De aici şi somnolenţa. Mi-am amintit de vizita la Polovragi, făcută în jur de 20 februarie 1982, cu Mercedesul Mitropolitului Nestor, condus de – Dumnezeu să-l odihnească! – Ghenadie. După noaptea petrecută acolo, dimineaţa, înainte să plecăm, ningea atât de frumos, de odihnitor... Priveam din pridvorul dinspre apus al stăreţiei Cheile Olteţului şi Parângul. Sentimentul acesta de odihnă sufletească mi-l lăsau şi ninsorile de la Bistriţa, unde făceam plimbări de trei-patru kilometri spre pădure şi munte. În odaia din palat, unde era linişte şi căldură, citeam sau dormeam fără grijă. Apoi au venit zăpezile şi gerurile din ianuarie 1985, cum nu mai pomenisem – n-au avut ulterior echivalent decât în iarna anului trecut. Atunci n-au mai fost gaze aproape deloc. Am început să detest iernile şi să le urăsc. Totuşi, în ianuarie 1986, când a nins iarăşi mult, petrecând întreaga lună la Curtea de Argeş, îmi plăcea să mă plimb prin parcul vast al mănăstirii, acoperit de un strat gros de zăpadă. Îmi mai amintesc şi zile de iarnă petrecute la Căldăruşani, unde îngheţa lacul în iernile aspre, numeroase în ultimii 20 de ani.

23 februarie

Zilele trecute am luat de la anticariatul de lângă „Colonade" două volume din jurnalul lui Ioan Hudiţă, fost secretar general al PNŢ şi ministru al agriculturii în guvernele Sănătescu şi Rădescu (4 noiembrie – 6 decembrie 1944; 7 decembrie – 6 martie 1945). Cred că ambele volume, care conţin circa 700 de pagini, provin de la editură; este specificat şi tirajul celui dintâi – 300 de exemplare.

7 martie

Aseară, plecând de la spital, am simţit nevoia să intru în Biserica Mavrogheni cu hramul „Izvorul tămăduirii". La ora 17 am întâlnit în biserică vreo patru-cinci femei. Astăzi era mai multă lume la aceeaşi oră, iar când am ajuns în stradă clopotul bătea de Vecernie. Mi-am amintit că în urmă cu zece ani, în 2000, a fost îngropat în curtea Bisericii Mavrogheni Horia Bernea. Cinci ani mai târziu am fost la slujba de prohodire a lui Alexandru Paleologu, a cărei protie o avea ÎPS Bartolomeu – era în septembrie 2005 –, pe care l-am auzit spunând în predică: „Acolo unde există dragoste, nu există despărţire". Mi-a plăcut mult lucrul acesta şi mi l-am amintit de atunci de multe ori.

În curtea Bisericii Mavrogheni de pe strada Monetăriei 4 am intrat prima oară în urmă cu 50 de ani, mergând cu părinţii în vizită la Dinu C. Giurescu şi mai tânăra lui soţie, Anca (avea să-mi fie profesoară de lingvistică romanică în facultate). Deşi au două fete împreună, astăzi ea trăieşte în Statele Unite, iar Dinu C. Giurescu în ţară, unde a ratat postul de director (l-a deţinut numai o lună sau două) al Muzeului Ţăranului Român, aflat peste drum de fosta lor locuinţă. Atunci, în 1962, când plecam din vizita pomenită, l-am întâlnit şi pe Constantin C. Giurescu. Intra pe uşă; fusese să-şi ia de la reparat un stilou. Născut în 1902, C.C. Giurescu fusese ministru şi rezident regal al lui Carol al II-lea, înainte de a împlini vârsta de 40 de ani. A petrecut doi ani la Constantinopol, de unde a revenit în 1945. Fiul său, Dinu, coleg şi prieten cu tata, s-a întors şi el în ţară, fratele său ducându-se la Paris, unde ulterior a devenit arhitect. În 1950, C.C. Giurescu a fost închis la Sighet, unde a stat cinci ani. Dinu C. Giurescu era pe atunci normator pe un şantier, după care a ajuns muzeograf la Mogoşoaia. În 1961, C.C. Giurescu era un pensionar sau un particular. Însă în 1962 redevenea profesor la Universitatea din Bucureşti, iar mai târziu – membru al Academiei. Ultimii 15 ani de viaţă, ca şi primii 40, i-au fost ani de strălucire. Din Monetăriei 4 s-a întors împreună cu fiul, nora şi nepoatele în casa lor din Berzei 47. O vilă cu etaj şi un pridvor cu sugestii de foişor brâncovenesc, ridicată în capătul unei alei înguste lungi de vreo 30 de metri, care o despărţea de stradă. Casa aceea avea să fie demolată cu buldozerul la mijlocul anilor '80. Imediat apoi, Dinu C. Giurescu şi soţia sa au emigrat în Statele Unite.

15 martie

Am cumpărat ieri şi am citit până la 2 dimineaţa cartea Laviniei Betea, recent apărută, *Poveşti din cartierul Primăverii*, constând din dialoguri purtate cu descendenţii unor fruntaşi comunişti, respectiv cu Mizil şi generalul Olteanu. Carte remarcabilă, dar şi surprinzător de tristă. Acum am înţeles de ce a murit Grigore Preoteasa în accidentul aviatic de pe Vnukovo din 1957: obişnuia să stea în cabina piloţilor. Iar în accidentul acela întreg echipajul – format exclusiv din ruşi – şi-a pierdut viaţa; iar Grigore Preoteasa a avut acelaşi sfârşit. Ceilalţi pasageri s-au ales cu răni nu foarte grave.

Ceauşescu nu a fost „fetiţa" lui Dej – acesta detestând homosexualitatea –, ci a unui comunist evreu în vârstă; în puşcărie. Aşa încât chiar şi Titus Popovici a preluat şi propagat, în volumul *Disciplina dezordinii*, un zvon fals.

Operată la Moscova în 1950, Ana Pauker a mai trăit zece ani cu un cancer. Convorbirea cu una dintre fiicele sale, Tatiana, soţia doctorului Brătescu, mi s-a părut foarte interesantă şi realistă. La rândul ei, Lica Gheorghiu a dus pe picioare vreme de patru ani un cancer, Rădoi nelăsând-o să meargă la „Elias" de frică să nu fie omorâtă acolo... Fiica Licăi, Mândra Gheorghiu, nu are aprecieri măgulitoare la adresa mamei sale.

2 aprilie

S-a dat astăzi pe post al doilea episod din serialul despre Nae Ionescu (53 de minute). Prea lungi preluările din filmul *Actorul şi sălbaticii*; parazitante. Impecabil, din nou, Sorin Lavric, ca şi Sorin Alexandrescu. La fel de consistent ca data trecută Dan C. Mihăilescu. Paul Cernat, pe care l-am citit cu interes în calitate de critic, are ceva de puţoi ludic optzecist. Foarte bun a fost şi Mihai Neamţu; dramatic şi parşiv – Neagu Djuvara. Am încheiat eu episodul vorbind câteva minute de pe debarcaderul Palatului Mogoşoaia.

9 mai

Am văzut abia azi, la ora 10, în reluare, ultimul episod, al şaselea, din serialul despre Nae Ionescu, *Profesorul şi discipolii*. Mi s-a părut cel mai bun, iar Lavric a formulat un adevăr evident cu limpezime şi curaj: aversiunea faţă de Nae este parte din aversiunea europeană stângistă faţă de intelectualii de dreapta. În acest ultim episod au apărut Mihai Şora, Sorin Lavric, Dan C. Mihăilescu şi cu mine, precum şi încă patru-cinci persoane. Mihai Buzura a filmat foarte frumos atât aici, cât şi la Mogoşoaia.

12 mai

Vremea se menţine rece şi ploioasă. Aseară, la 23.45, am intrat pe post pentru cinci minute la Realitatea, unde am mângâiat un căţel alb scăpat din masacrarea unor maidanezi la Botoşani – spălat, şamponat, cu o fundă roşie legată la gât. Am crezut că este un câine de rasă, însă am aflat povestea lui abia azi, de la Aurora, care văzuse emisiunea.

18 mai

M-a sunat aseară, pe la ora 9, Radu Găină, pentru a-mi spune că îmi citise „evocările" – iniţial, după ce i-am dat cartea, doar le răsfoise – şi că i-au plăcut foarte mult. Mi-a vorbit de latura sau „tăietura" lor cinematografică, insistând asupra paginilor despre Dobrogea, inclusiv cele din capitolul *Mânăstiri*. Spre deosebire de atâţia alţii, preferinţele sale (la portrete) încep cu Nicolae Secăreanu şi Taşcu Gheorghiu.

19 mai

Restrânsă şi plăcută recepţia de aseară, dată de Philippe Blanchi, ambasadorul Principatului Monaco – cu reşedinţă la Roma – cu prilejul învestirii lui Faleschini în calitate de consul onorific la Bucureşti. Au fost 40-50 de persoane. Dintre oamenii politici – Vosganian, Corlăţean, Valeriu Stoica... L-am revăzut pe ziaristul Constantin Dumitru, venit împreună cu fiica. Am stat de vorbă câteva minute şi cu ambasadorul Blanchi.

27 mai

În urmă cu trei zile, pe când ieşeam din înregistrarea unei emisiuni *Naşul*, Cătălin Chirilă mi-a spus că murise Fănuş Neagu. Dumnezeu să-l ierte! A fost un scriitor de mâna întâi. Mă văd – aveam vreo 16 ani – citindu-i în „Gazeta literară" fragmente din *Îngerul a strigat*, roman menit să reziste, ca şi nuvelele sale, pe care Breban m-a învăţat să le preţuiesc. *Îngerul a strigat* a apărut în 1968. Ulterior a început declinul, prin exces de metafore şi medelenism. S-a prăpădit la vârsta de 79 de ani.

Sorin Antohi

Idei și zile

Idealizarea ipocrită a Lumii a Treia. Îi scriu lui Fernando Klabin, acest atașant și admirabil *Homo Viator*, aflat încă în Senegal și dezamăgit de tot ce vede în jur:

Lumea a Treia este idealizată ipocrit de Occident din anii 1960, după ce a fost decolonizată fiindcă devenise prea greu de controlat direct şi trebuia lăsată pe mîna mafiilor autohtone (politice, militare, economice şi tribale). Acestea au învăţat, exploatîndu-şi fără milă semenii ca vechili ai albilor (şi ai galbenilor, fiindcă şi chinezii au jucat acest joc cinic), că pot rămîne în acest rol şi după decolonizare. La o altă scară, acelaşi lucru se petrecuse de pe vremea primilor stăpîni exogeni, arabii [pentru a mă menţine la Africa Neagră].

Bineînţeles, capitalismul internaţional şi statele bogate ştiu să subvenţioneze ONG-uri umanitare (adesea direct implicate în activităţi puţin onorabile, pe baza aşa-zisului devoir d'ingérence), infrastructuri necesare accesului la resurse naturale, trupe şi armament, discuţii pseudo-academice etc. — adică o prezenţă post-colonială cel puţin ambivalentă.
Din păcate, nu e nimic de făcut. Putem avea compasiune pentru cei care suferă cu adevărat, dar nu-i putem idealiza nici pe cei mai exploataţi, fiindcă şi ei au fost corupţi pînă în adîncul sufletului. Ei trebuie scoşi din lumea în care sînt prizonieri pentru a fi salvaţi ca oameni, pentru a li se da şansa de a fi buni, responsabili, morali etc. Dar acest mecanism de salvare umanistă (nu umanitară) nu e nici posibil, nici automat. Omul poate fi ticălos indiferent de statutul său social, de educaţie, avere etc. În orice caz, numai sfinţii ar putea fi oameni adevăraţi în condiţiile istorice actuale. Eu am o reflecţie destul de avansată pe aceste teme, în prelungirea studiilor mele despre stigmat. Sper să mai public la un moment dat câte ceva din ce am scris. Dar în Occident nu mai este posibil, fiindcă acolo spiritul critic veritabil a dispărut în războaiele culturale din ultima jumătate de secol.

Nu m-am mai lungit şi nu am dat exemple istorice în mesajul către Fernando, dar nu trebuie să se înţeleagă că spiritul critic ar fi supravieţuit în locuri din afara Occidentului. În acele spaţii nici n-a existat decît în forme tardive, mimetice şi problematice (utopice, bovarice, confuze, ambivalente etc.), deci nu prea avem ce regreta. 16.01.2021

*

Neantul valah, iar şi iar. Îmi scrie la 1:02 Nicolae Coande, după lectura eseului meu despre Cioran, *Tintin şi antimodernism* (« Cioran, le Tintin de la philosophie », *Observator cultural*, XXII, 1056/797, 31 martie-6 aprilie 2021, pp. 10-11, https://www.observatorcultural.ro/articol/cioran-le-tintin-de-la-philosophie/):

Foarte bun articolul tău, multe dintre cele expuse de tine îmi sunt necunoscute (chiar şi C., pe care nu l-am citit integral şi pe care nu-l agreez cu anumite „fonfleuri" ale sale).

Finalul este excelent — "prima dintre renaşterile sale" —, de repetat mereu.

Roberto Bolano, pe care-l citez din cînd în cînd pentru asta, spunea că a visa la posteritate este echivalent cu „zadarnicele chinuri ale dragostei...", apropo de o "uitare parţial reversibilă". Poate că asta înseamnă „neantul valah" — iarba si ideologiile care efasează totul.

Eminescu a dit: "iar timpul creşte-n urma mea/ mă-ntunec"...

Răspund cînd îmi încep ziua de lucru:

Neantul valah: de acord. Am scris de câteva ori despre revirginarea spaţiului mioritic. Reiau aici succint, cu mici variaţiuni: poporul emigrează după ce exportă mioriţele (Canalul de Suez s-a deblocat) clienţilor tradiţionali ai ciobănaşilor transhumanţi (români şi vlahi), musulmanii (armata otomană sau cei de azi). Iar natura acoperă şi şterge urmele. Cultura şi istoria românilor se pot astfel defini shakespearian-cioranian: mult zgomot pentru Nimic. Un scurt intermezzo (parţial, fiindcă separaţia natură-cultură nu a reuşit) în l'état de nature.

Adaug la transcriere: şi mai radical, putem vedea istoria românilor ca scurt intermezzo în istoria naturală sau în anistoria spaţiului autohton, chiar dacă la un moment dat a apărut pînă şi la noi societatea. Am rămas în mare măsură nehotărîţi între natură, *état de nature*, contract social (dacă admitem simultan, cu Rousseau, rolul coruptibil al societăţii şi, contra lui, faptul că omul nu e bun de la natură) şi boicotul istoriei, topindu-le pînă la urmă pe toate în postistorie. Un fel de dovadă vie că omul nu este cu adevărat şi în toate situaţiile *zoon politikon* decît eventual în cazuri particulare. Deci nu e chiar cum socoteau Aristotel sau, după ce şi creştinismul parcursese o lungă istorie, Toma din Aquino. Şi nici chiar cum crezuseră Hesiod (nu există niciodată o Vîrstă de Aur), Euhemeros (pentru el, zeii sînt oamenii care au depăşit starea naturală) şi Platon, care a vorbit de omul a-politic sau pre-politic din timpul mitic al lui Cronos. Dacă ar fi să aleg un antic, atunci aş propune o versiune mai sumbră a lui Epicur, în care oamenii nu ajung nici la pre-contractul social (sau pre-contractele sociale particulare, *synthekai*) ca ieşire dintr-o stare naturală sălbatică şi dăunătoare. Această proiecţie utopică e la fel de puţin plauzibilă şi în istorie, nu doar în pre-istorie şi mitologie. Dar e o iluzie frumoasă, ca — *mutatis mutandis* — speranţa lui Jan Patočka într-o apariţie a "solidarităţii celor zdruncinaţi", o înţelepciune utilitaristă a *păţiţilor*, care îi uneşte sau cel puţin îi face să negocieze un *modus vivendi* pe foştii inamici ireductibili – ca aceia din Primul Război Mondial; trimiterea aluzivă era desigur la inamicii din comunismul de stat. Oricum, românul generic se apropie mai mult de viziunea lui Hobbes despre starea naturală, sintetizată în cele două formule memorabile, devenite clişee fără a-şi fi pierdut valoarea de adevăr: *bellum omnium contra omnes* (*Leviathan*) şi *homo homini lupus* (*De Cive*). De aceea, în *Mioriţa* nu a fost nevoie să vină lupul, fiindcă ţinta volenţei mimetice nu era oaia, ci omul. Iar moartea caprei vecinului nu e decît un eufemism laş pentru moartea vecinului. 7.04.2021

*

***Modelul suedez* revisited**. Discuţia despre înlocuirea populaţiei europene cu una de migranţi ajunge uneori şi la noi. Acum, prin presa italiană care, la rîndul ei, o citează pe cea nordică. I-am semnalat tema vechiului meu prieten Mihai Vasilescu astfel, punînd la *Subject* Suedia viitorului şi incluzînd un *link* la un ziar din aceeaşi ţară, în care trăieşte de vreo trei decenii: https://folkbladet.se/artikel/ rgqw68xl

Am ajuns de la Il Giornale *la* Folkbladet*, pe urmele discuţiei mai ample despre* Ethnic Transition *(la francezi,* le Grand Remplacement*).*

În publicaţiile academice standard tema este cenzurată, desigur, aşa că numai în tabloide şi publicaţii de dreapta se poate aborda.

În fine, se va scrie Rromania *sau* Roma-nia, *dar şi* Emilia Rom-agna, Roma-n, Roma-naţi. *Şi nu vor mai exista confuzii, fiindcă românaşii vor fi asimilaţi de romi. Iar* Ţiganiada *va fi apreciată ca profeţie, nu ca parodie, poem eroi-comic, subterfugiu al unui funcţionar habsburgic de origine română.*

E bine că nu voi vedea sfîrşitul acestui proces. Îmi ajunge începutul.

Mihai (între noi, Mihăiţă ş.a.) îmi spune, între altele, în spiritul şi stilul dezvoltate împreună cu celălalt prieten fratern, Adrian Rusanowski (între noi, Adi ş.a.), din 1972, de cînd am devenit colegi de clasă la Liceul Internat « Costache Negruzzi » din Iaşi:

Cu România o să fie mai uşor, aici procesul de romanizare *(scris aşa) a început mai demult, nu suntem prea mulţi, iar tranziţia către un stat de o cu totul altă formă nu va lua mai mult de 30-40 de ani.*

Şi, vorba ta, să fim mulţumiţi doar cu începutul...

Eu adaug:

Reţin conceptul de *romanizare*; pentru a fi şi mai precişi, am putea vorbi de *A Doua Romanizare* (Prima Romanizare a dat rezultate discutabile) sau de *Rromanizare*.

Ziarele amintite citează studiile recente ale unui finlandez, Kyösti Tarvainen, care s-a pensionat de la Universitatea Alvar Aalto din Helsinki, unde era în Departamentul de Matematică şi Analiza Sistemelor. Cu lipsa relativă de inhibiţii ideologice politic corecte a specialiştilor din ştiinţele exacte şi naturale (cf. geneticienii care scriu despre populaţii din punct de vedere strict tehnic şi ajung astfel destul de aproape de ceea ce ştiinţele sociale şi umane demască drept rasism), Tarvainen a publicat în martie 2018 proiecţii demografice pentru Suedia, Norvegia şi Danemarca în perioada 2015-2065 (https://www.researchgate.net/publication/323890725_Population_projections_for_Sweden_Norway_Denmark_and_Finland_2015-2065). Evident, aceste analize au foarte multe variabile imprevizibile individual, în grupuri şi ca sistem, de aceea cifrele trebuie luate cu prudenţă. Însă înlocuirea populaţiei europene cu imigranţi se discută de câteva decenii, chiar în ţările unde colectarea publică a datelor etnice şi religioase este ilegală. Aceste date se colectează totuşi secret, iar uneori se mai scurg în spaţiul public, fie în forme clasice de statistică, fie sub formă de factoide în genul ştirii că numele cel mai frecvent dat nou-născuţilor din Londra este Mohamed. Am cunoscut personal specialişti occidentali în cartografierea reţelelor şi populaţiilor pe baza analizei în timp real a limbilor de comunicare digitală (inclusiv telefonică, de multă vreme digitalizată). Aşadar, într-o formă sau alta, informaţia există, deşi (auto)cenzura încearcă s-o ascundă ori cel puţin s-o relativizeze. Cazul romilor este unul interesant şi din acest punct de vedere, fiindcă majoritatea sînt europeni, deci ţara de origine şi chiar limba ori religia nu sînt indicatori care se pot lua ca atare. Acolo şi cînd recensămîntul populaţiei mai include rubrica respectivă, etnicitatea/ naţionalitatea ajunge în statistici şi prin asumarea liberă a unei identităţi (sau a mai multora), dar şi atunci statisticile trebuie luate cu multă prudenţă. În orice caz, toată lumea înţelege despre ce este vorba, deci apariţia acestor probleme în centrul spaţiului public se va produce într-un fel sau altul. 24.04.2021

(Extrase din manuscrisul *Idei şi zile* au mai apărut în *Trivium, Observator cultural* şi *Argeş*

...putem vedea istoria românilor ca scurt intermezzo în istoria naturală sau în anistoria spaţiului autohton, chiar dacă la un moment dat a apărut pînă şi la noi societatea. Am rămas în mare măsură nehotărîţi între natură, *état de nature*, contract social (dacă admitem simultan, cu Rousseau, rolul coruptibil al societăţii şi, contra lui, faptul că omul nu e bun de la natură) şi boicotul istoriei, topindu-le pînă la urmă pe toate în postistorie.

litere

Nicolae Coande

Rău
de Românie

Nu îmi place Românialor. Viaţa ei de moluscă.
Nu îmi plac miliardarii ei falşi. Banii lor calpi.
Nu îmi plac judecătorii ei severi. Sentinţele lor triste.
Nu îmi plac oamenii ei secreţi. Secretele lor dure.
Nu îmi plac oamenii ei cultivaţi. Nu cultivă decît dispreţ.
Poeţii ei turnători. Tot ce-au turnat. De-ar şti mamele lor.
Nu îmi plac popii ei afumaţi. N-a mai rămas nimic neafumat.
Geamurile ei sparte. Au spart tot ce se putea sparge.
Nu-mi place că toţi vor o viaţă mai bună şi emigrează din proasta asta.
Nu-mi plac cei care mai rămîn pe aici.
Nici nu ştii ce e mai bine – să rămîi sau să pleci.
Nu-mi place că mă tot gîndesc la şoarecii
Din grădina noastră naţională. La pisicile care nu-i mai mănîncă.
La copiii pitici pe care îi cresc ăştia de la o vreme.
La poveştile scrise pentru roboţi. La cititorii tot mai debili.
Măi, citiţi dracului ceva.
Muzica ei populară teatrul ei ieftin mallurile pline de graşi.
Sărăcia ei pe o sută de ani festivalurile ei triste. Decoraţiile ei false.
Chiar nu îmi place ce gîndesc despre ea. Dar trebuie spus asta.
Nu mai am dinţi în gură dar trebuie să spun asta.

Rău de Românialor.

Nu-mi place că mă tot gîndesc la şoarecii
Din grădina noastră naţională. La pisicile care nu-i mai mănîncă.
La copiii pitici pe care îi cresc ăştia de la o vreme.
La poveştile scrise pentru roboţi. La cititorii tot mai debili.

Vasile Dan Marchiș

Destăinuire
înaltă

„Te-am chemat eu
sau Dumnezeu, undeva
să rostești
Doamna ajută sau să mă întrebi
ce ai mai putea scrie?”
Așa a intervenit muza, apoi:
„Dacă spui așa ceva, crezi că vom lua
(eu sau Dumnezeu) lopata sau creionul
din mâna ta,
să facem noi ceva
în locul tău?
Ce nu ai putea face
dacă ai idei?
Orice!
Dumnezeu alături de mine
nu se ocupă de fleacuri!
Asta trebuie să rostești:
Doamne, dă-mi idei!
Prin acestea se poate concepe orice,
iar referitor la mine,
nu trebuie să-mi ceri nimic
pe linie de poezie,
ci doar să aștepți semnalul...
Deoarece știu eu ce trebuie să scrii!
Când muza reprezintă inima poetului
în poezie,
ce ai putea scrie mai amplu
legat de asta,
decât ce îți spun eu?
Scrie!”

poesis

C. Voinescu

Oază

Îi ascultam paşii
strecurându-se în deşert,
precum nisipul
cernut în clepsidră
prin sita timpului.
Supusă, cămila
a îngenuncheat,
să coboare triumfal beduinul
în oaza lui de iluzii
în care îl aştepta
fata cu trup
de fum.

Zei

Orbecăiam prin Troia
cu Homer,
jucam pe aceeaşi scenă
cu Eschil
și-am luat cândva cu Don Quijote
morile-n asalt.
La masă am stat chiar cu Baudelaire
sau am băut un vin
cu Mallarmé.
Astăzi e frig și plouă,
terasele-s închise
și Troia a căzut.
Nici teatru nu se joacă,
nici zei nu mai coboară
în lume
din Olimp.

Prometeu

Când mă înlănţuie
uitarea de sine-mi
încrustez adânc secunda
pe răbojul timpului
visând trei raiuri
fără şerpi
şi tot atâţia îngeri
fără aripi...
Şi mai visez că mă înalţ
pe stânca
unde își frânge lanţul
Prometeu.

Bâlci

Au dezgolit la piept
cuvântul,
să tragă-n el
toţi târgoveţii.
L-au agăţat în cui
pe o tarabă
şi-aruncă-n el cuţitele
geambaşii.
Doi bani cuvântul,
mai ieftin decât braga!
Ocheşti, arunci, loveşti
şi nişte gură-cască-ţi laudă-n cor,
gălăgioşi,
isprava.

Levant

Cutreierând prin cârciumi
cu Mateiu,
ne-mpărtăşeam
cu vinul din pahare
şi declamând balade din Balcani,
la Arnoteni
ne spovedeam,
în zori.
Poveşti nespuse din Levant
se coborau cu noi
în stradă
şi c-un parfum tăios de mirt
ne îmbăta cam decadent
bătrânul crai.

Răsărit

Se-aprind lumini de rouă
în iarba verde
a dimineţii,
se-aprinde marea
frământându-şi valul
pe ţărmul plin
de pescăruşi dorminzi
şi se aprinde clipa
în care aievea
se întrupează iară
Afrodita.

Carusel

Se-nvârte lumea carusel
în bâlciul de-nceput de veac,
se-nghesuie-n tarabe
clovnii,
când negustorii vând,
la preţ redus,
idei.
În parc
se joacă şah
doar cu nebunii
şi împăraţii lumii
stau pe tronuri
goi.

Festin

Îmi venerez,
din când în când,
maeştrii şi, la un pahar,
din raft,
chiar pe Verlaine
îl scot.
Îi scot
şi pe prietenii
rămaşi pe Terra,
să desluşim
din nou cuvântul
şi o metaforă
să mai sorbim
fierbinte.

Psalm

Mai sorb
din ceaşca plină
de cuvinte
şi trag adânc în piept
un fum de poezie.
Plutesc
mai sus de mine
însumi
în norii de vedenii
şi adorm târziu
visând iubiri
la umbra unui psalm.

Mir

Aştern covorul de întuneric,
ţesut din nesomnul
nopţii,
până la intrarea
în sanctuarul zorilor.
Mă mirui
cu roua dimineţii,
lăsând lumina
să-mi inunde
clipa.

Nicolae Turcan

Filosofie și credință

Credința ca experiență. O perspectivă teo-fenomenologică (I)

Despre teo-fenomenologie

O fenomenologie a experienței religioase are, inevitabil, de-a face cu credința înțeleasă *ca experiență*, ca „fenomen non-intelectualizat" (Martin Heidegger), fiind în acord cu aprecierea lui Kierkegaard că „credința este o pasiune".[1] Există fenomene mai vizibile și mai relevante pentru experiența religioasă decât setul de idei care constituie nucleul credinței, acel nucleu teologic, doctrinar, probabil cel mai îndepărtat de o abordare fenomenologică. Însă chiar atunci când i se recunoaște experienței un primat – susținut de altfel de tradiția Răsăritului ortodox, din perspectiva căruia vom vorbi în continuare – importanța credinței rămâne. În Ortodoxie, credința este legată definitoriu de experiență, în conformitate cu un principiu care ar putea fi formulat astfel: doctrine teologice diferite conduc la mistici diferite și invers. Prin urmare, o întrebare asupra unei fenomenologii a experienței religioase trece cu necesitate printr-o analitică a *fenomenului* credinței, deși se ridică o întrebare: nu există riscul ca fenomenologia să devină teologie? Și, de asemenea, o a doua întrebare: nu este credința religioasă doar o adeziune particulară și exterioară – adesea *fără experiență* – la un set de norme și idei pe care adepții îl susțin necondiționat și încearcă să-l impună ca adevăr?

Pentru a răspunde, vom face mai întâi apel la cum ne apare credința ca fenomen general uman, așadar, nu credința religioasă. Astfel, vom începe, de la o fenomenologie a credinței filosofice, pentru a avansa apoi la cea religioasă. În loc de a vorbi *teologic* despre o anumită credință, vom descrie fenomenul credinței pornind de la ceea ce înseamnă el pentru orice om, în universalitatea lui fenomenologică. Vom accepta că nu există om care să nu înțeleagă și să nu cunoască din proprie existență ce înseamnă *a crede*, chiar dacă această cunoaștere nu implică dimensiunea religioasă. După o fenomenologie a credinței filosofice, ne vom apropia de credința religioasă, pentru a-i stabili unicitatea și diferențele față de experiența comună a credinței nereligioase, încercând să înțelegem dacă și în ce fel fenomenologia poate să fie utilă unui asemenea discurs.

În descrierea fenomenului credinței creștine, va fi, așadar, vorba despre întâlnirea dintre fenomenologie și teologie. Există mai multe direcții ale *fenomenologiei* religiei, după cum s-a arătat deja: cea din studiile religioase, care caută modele comune pentru religii diferite; cea a filosofiei husserliene, care angajează religia; și cea a turnurii teologice a fenomenologiei franceze care susține o fenomenologie a experienței religioase. Având ca obiect credința în tradiția experienței religioase în Biserica Ortodoxă, articolul nostru se angajează într-un dialog în special cu cea de-a treia direcție, încercând să evidențieze particularitățile fenomenelor religioase și metodologia adecvată pentru a lăsa aceste fenomene să vorbească de la ele însele, așa cum cere un principiu al fenomenologiei înseși. Desigur că dimensiunea fenomenologică va fi îmbogățită cu cea teologică, fără a se confunda, fiindcă a rămâne doar în fenomenologie înseamnă a risca o sărăcire a înțelegerii fenomenelor religioase. Va fi vorba, așadar, despre o metodă teo-fenomenologică, după denumirea dată de Natalie Depraz, pentru ca nu cumva, rămânând doar în spațiul filosofiei, să pierdem sensul adânc al fenomenului religios și să ignorăm avertismentul Avvei Diadoh al Foticeii: „Căci nimic nu e mai sărac decât cugetarea care, stând afară de Dumnezeu, filozofează despre Dumnezeu" (*Filocalia 1*). Or, ceea ce se va dovedi relevant, va fi legătura pe care credința o are cu experiența religioasă în cazul tradiției creștinismului ortodox. Și, fiindcă o fenomenologie a religiei are nevoie, pentru a putea fi edificată, fie de empatie cu fenomenul credinței, fie de credința însăși, vom vorbi în continuare din perspectiva credinței. Opinia noastră este că o fenomenologie a experienței religioase devine, în acest caz, *teo-fenomenologie*, adică o teologie fenomenologică ce acceptă premise teologice decisive în scopul de a înțelege mai bine și mai adecvat fenomenul religios pe care îl descrie.

Să analizăm încă o dată utilitatea teo-fenomenologiei. Există fenomene religioase, indiscutabil. O liturghie ortodoxă pune în valoare o serie de fenomene care doar printr-o hermeneutică teologică adecvată pot fi înțelese. Problema care se pune este dacă preocuparea cu fenomenele religioase mai este fenomenologică sau nu cumva a devenit deja teologie.

Soluția nu poate fi formulată fără a lua în considerare cel puțin două elemente care au legătură cu fenomenologia încă de la începuturile ei: (1) dimensiunea noetico-noematică și (2) *ego*-ul transcendental. (1) Să începem cu cea dintâi, care se referă la conținuturile prezente în conștiința noastră intențională și la procesele de acces. Un fenomen religios nu poate fi înțeles în dimensiunea lui non-fenomenologică în absența apelului la o teologie care să-l explice. Cu toate acestea, nu este mai puțin adevărat că un atare fenomen *apare* totuși pentru conștiința credinciosului. Chiar dacă un fenomen miraculos, de pildă, apare în viața unui credincios, nu este mai puțin adevărat că apariția este totuși apariție, deci poate fi analizată și din punct de vedere fenomenologic, cu condiția ca o asemenea analiză să accepte dimensiunea supraraţională, revelată, a apariției.

Să împărțim, așadar, fenomenele în fenomene care apar pentru *orice* conștiință – de acestea se ocupă o *fenomenologie generală*, nereligioasă – și fenomene care apar doar unor oameni deveniți vrednici să le primească, fenomene mistice prin excelență, unele invizibile pentru ochii celorlalți. În acestea din urmă există indiscutabil o dimensiune fenomenologică, pe care am putea-o denumi *fenomenologie regională*, care ar putea spune ceva despre modurile de apariție ale acestor fenomene. Întrucât ele nu pot fi înțelese fără apelul la teologie și la credință, înseamnă că sunt fenomene cu o dublă dimensiune, teologică și fenomenologică deopotrivă, de care se poate ocupa o *teo-fenomenologie*. Așadar, teo-fenomenologia ar fi metoda care pune în lucru intenționalități, hermeneutici și metode teologice și fenomenologice deopotrivă, pentru a descrie cât mai bine un fenomen religios. Scopul este același – a descrie fenomenul cât mai bine și mai adecvat cu putință. (2) O problemă importantă se ridică aici, având legătură cu statutul *ego*-ului: cum ar putea un *ego* care nu are nicio legătură cu religia să descrie adecvat un fenomen religios? Nu există riscul de a-l sărăci prin neînțelegere? Este de ajuns o formă de empatie sau este și mai adecvată existența credinței? În alți termeni: trebuie fenomenologul religios să fie dublat de teolog? Răspunsul nostru este afirmativ: abia cineva care trăiește experiența credinței și, deopotrivă, cunoaște metoda fenomenologică poate descrie adecvat un fenomen religios în dubla sa apariție, teologică și fenomenologică. Metoda teo-fenomenologică presupune, așadar, o utilizare atât a fenomenologiei, cât și a teologiei, pentru că, așa cum arăta Natalie Depraz, ambele sunt două gesturi legitime ale gândirii care pot îmbogăți înțelegerea și aduce o mai mare acuratețe descrierii fenomenelor religioase.

Fenomenul credinței filosofice ca fenomen de anticipare

Fenomenul credinței, ca fenomen universal, fără legătură cu experiența religioasă, are de-a face cu ceea ce nu este manifestat pe deplin, cu *încă* invizibilul, cu ceea ce nu a ajuns la împlinire. Dat fiind că a crede nu înseamnă a ști, fenomenul credinței se dezvăluie ca un fenomen al anticipării, în care timpul își are rolul lui. Când credința se adeverește, ea devine cunoaștere. Implicată, așadar, chiar în gnoseologie, în maniera proiectului, a ipotezei, ea deschide un orizont în care cunoașterea poate avea loc, fie ca o confirmare și o umplere a anticipării, fie ca o infirmare a ei. Prin toate proiectele sale, omul angajează credința că ele sunt realizabile – de aceea nu o pune la îndoială și nu o chestionează. Sfântul Ioan Damaschin, după ce sublinia importanța credinței atât pentru cele umane, cât și pentru cele spirituale, definea credința drept „un asentiment care nu iscodește lucrurile". Credința ca energie preliminară a proiectului dispare odată cu împlinirea sau cu abandonarea acestuia.

Din perspectivă existențială, credința face parte din structura ontologică a *Dasein*-ului și însoțește orice proiect ca dispoziție afectivă în vederea unei autenticități sau a unei inautenticități. Nu e de mirare că, la Heidegger, ea se întâlnește în cotidianitatea *Dasein*-ului, precum și în autenticitatea acestuia, cu toate că în cel de-al doilea caz are o pondere mai mare.

În urma reducției fenomenologice, conținutul noematic al conștiinței implică o serie de laturi invizibile, care sunt la rândul lor anticipate, presupuse, așteptând de la experiență umplerea. Credința își găsește locul în această așteptare a confirmării sau infirmării invizibilității fenomenelor, fiind tocmai această intenționalitate către *încă* invizibil, pentru a dispărea treptat, odată cu certificările experienței și ajungerea fenomenului la vizibilitate; ea este „credința ca ochi", după o expresie a lui Petru Damaschin, cea care asigură „vederea" celor nevăzute. Evident, există fenomene pentru care vizibilul nu înlocuiește tot invizibilul, fenomene care implică misterul sau necunoașterea. Ele se pot afirma drept „certitudini negative" (Jean-Luc Marion) și pot conține în ele însele forme de credință neeliminabile.

Ca existențial, credința pune în lucru anticiparea că o trăsătură esențială a *Dasein*-ului, care nu este încă decât la modul presupunerii sau dorinței, va ajunge la ființă într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, în urma unui parcurs adecvat. O „devenire întru ființă", cum o numea Noica, și care ar fi cu neputință în absența orizontului credinței, fiindcă tocmai în acest orizont se deschide posibilitatea unei asemenea deveniri. S-ar putea spune că orice orizont al posibilităților implică o credință că ele au șansa de a se actualiza.

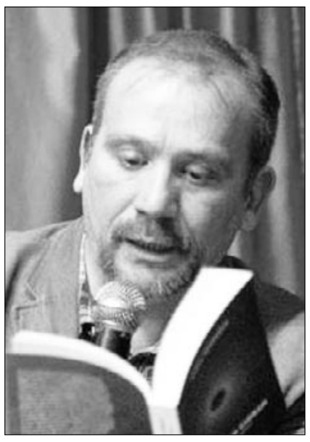
(continuare în p. 20)

Să analizăm încă o dată utilitatea teo-fenomeno-logiei. Există fenomene religioase, indiscutabil. O liturghie ortodoxă pune în valoare o serie de fenomene care doar printr-o hermeneutică teologică adecvată pot fi înțelese. Problema care se pune este dacă preocuparea cu fenomenele religioase mai este fenomeno-logică sau nu cumva a devenit deja teologie.

---

[1] Redăm aici, într-o formă prescurtată, articolul în curs de apariție în limba engleză: Nicolae Turcan, „Faith as Experience: A Theo-Phenomenological Approach", *Diakrisis Yearbook of Theology and Philosophy* 6 (2023).

Horia Vicenţiu Pătraşcu

Dreptul la libertatea asociaţiei de idei

Omul de astăzi este dependent de condiţiile care favorizează apariţia din nimic / din neant a sinelui propriu, un sine neîndatorat nici unei ordini preexistente, nici măcar unei „identităţi” prealabile, unei substanţe preexistente.

Căile de acces la inconştientul personal sunt, în psihanaliză, visul (recuperând valoarea de intrare în „lumea proprie” pe care însuşi Heraclit o dădea somnului), asociaţia liberă de idei şi corespondentul acesteia la terapeut, aşa numita atenţie liber flotantă. Ambele sunt căi ideale pentru că prin ele se dezactivează principiile gândirii conştiente (principiul noncontradicţiei şi identităţii) şi fundamentul raţionalităţii – cauzalitatea. În acest sens hazardul, ordinea întâmplătoare, spontaneitatea, arbitrarul sunt cheile care deschid uşile adevăratului eu, ale adevăratului sine „întemniţat” în „corpul” aparent al gândirii logice şi raţionale, necontradictorie şi cauzală. Psihanaliza a impus acest tip de eu autentic şi această nouă libertate individuală – atât prin propria ei operă teoretică dar şi, mai ales, prin mişcările artistice pe care le-a influenţat (suprarealism, avangardism, dadaism). Omul liber şi autentic este omul care se naşte nu prin „dialectică” (aşa cum se năştea adevărul în sufletul interlocutorului socratic), ci prin imprevizibilitate, asociaţie liberă, atenţie liber flotantă, hazard. Omul autentic este, cu un titlu extrem de nimerit al lui Luke Rhinehart, „omul-zar”. Pentru a-mi elibera, pentru a-mi naşte adevăratul sine e nevoie să trăiesc în modul cel mai aleatoriu cu putinţă, să-mi joc viaţa la zaruri, să-mi blochez facultatea de discernere pentru a nu-l lăsa pe străinul care-mi parazitează conştientul / conştiinţa, care este conştientul şi conştiinţa mea, să interfereze şi să cenzureze ceea ce eul meu autentic, individualitatea mea profundă, necunoscută chiar şi mie însumi, ar putea exprima. Dicteul automat a constituit o metodă suprarealistă de a crea, adică de a exprima acel „sine”, acel eu ireductibil la deja existent, absolut liber căci este el însuşi obiectul unui act de creaţie... spontană, de coagulare sub... „forţele” libere ale imprevizibilului şi hazardului.

Tehnologia disponibilă astăzi joacă în cel mai înalt grad acest rol pe care la începutul secolului trecut îl jucau psihanalistul cu metodele specifice lui – interpretarea viselor şi asociaţia liberă, pe care-l juca dicteul automat în suprarealism sau extragerea întâmplătoare a unor tăieturi de ziare în dadaism. Navigarea pe internet, televiziunea prin cablu, telefonia mobilă (cu multiplele ei aplicaţii) au împins la perfecţiune tehnicile prin care omul modern şi postmodern încercau să-şi „descătuşeze” sinele autentic sau, mai exact spus, să se autocreeze. Căci navigarea eratică pe internet, zaparea televizorului, folosirea multitasking a telefoniei smart reprezintă tehnologiile performante a acelor tehnici psihanalitice şi de creaţie din secolul trecut. Dependenţa de tehnologiile digitale poate fi văzută, deci, la un prim nivel, drept expresie a unei profunde nevoi de libertate redefinită în modernitate şi postmodernitate ca libertate individuală, ca libertate a unui individ emancipat de ordinea raţională, conştientă, cauzală şi non-contradictorie.

Adevăratul sine, adevăratul eu al omului de astăzi este „avatarul” – adică acel eu a cărui exprimare, mai mult a cărui apariţie este „catalizată” tocmai de tehnologiile actuale, tehnologii care „reproduc” cu cel mai înalt grad de perfecţiune hazardul, aleatoriul prin activităţi multitasking, întreruperi, simultaneitate, mici conversaţii, intervenţii neaşteptate (breaking news), juxtapuneri de texte şi mesaje din universuri de discurs diverse şi chiar contradictorii.

Aşadar, acolo unde într-o primă instanţă, vedem numai dependenţă, adicţie, demenţă digitală sau obezitate informaţională – putem detecta, iată, o profundă nevoie a omului, nevoia de libertate ale cărei diverse ipostaze de-a lungul istoriei le-am trecut într-o rapidă înşiruire. Internetul, televiziunea şi telefonia actuală garantează, înlesnesc punerea în practică şi asigură, ca să spunem aşa, dreptul la asociaţii libere, dreptul la atenţie liber flotantă – tehnici ale eliberării eului de sub dominaţia grupului şi a gândirii colective (care este gândirea logică, raţională, cauzală, deterministă, previzibilă). Libertatea omului actual – o libertate a noutăţii şi a imprevizibilităţii – se activează prin aceste tehnologii care reproduc într-un mod desăvârşit hazardul. Omul – zar din zilele noastre are nevoie de aceste zaruri perfecte pe care tehnologia modernă le-a făcut posibile – navigarea eratică, zaparea, utilizarea multitasking a telefonului smart.

Şi cum libertatea absolută este libertatea de creaţie *ex nihilo*, libertatea celui care se autogenerează, sinele omului actual este cel care se creează şi se recreează (precum „universul din nimic”) continuu din „nimicul” întâlnirilor întâmplătoare, din nimicurile hazardurilor, din nimicul aleatorului. Omul de astăzi este dependent de condiţiile care favorizează apariţia din nimic / din neant a sinelui propriu, un sine neîndatorat nici unei ordini preexistente, nici măcar unei „identităţi” prealabile, unei substanţe preexistente. Negarea existenţei sinelui – în sensul substanţialist al termenului – este una din „cuceririle” neuroştiinţelor actuale, şi ea poate fi înscrisă, doar aparent paradoxal, în ordinea cuceririlor libertăţii individuale, căci, împinsă până la ultimele consecinţe, libertate individului duce la dizolvarea individului însuşi. Individualitatea este astăzi ceea infinit divizibilă, fluidă, instabilă, dislocabilă, intermitentă, multiplă şi contradictorie. Sinele se formează şi se reformează clipă de clipă într-o permanentă creaţie din nimic, este un avatar în sine care nu mai întrupează nimic altceva în afara ideii de metamorfoză.

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale.
Nu există mare naţiune fără proprietatea limbii.
(Fernando Pessoa)

SCHIMBAREA SCHIMBĂRII

În octombrie 2019 scriam despre forma de plural a substantivului „ecler”. Constatasem atunci următoarele: în DOOM[1], 1982 şi în *Dicţionar enciclopedic*, vol. II, 1996, cuvântul „ecler” nu există. În DAN (*Dicţionar actualizat de neologisme*), 2015, cuvântul „ecler” este înregistrat, dar nu este indicată forma de plural. În *Dicţionar universal ilustrat al limbii române*, vol. 4, 2010, şi în *Noul dicţionar universal al limbii române*, 2007, forma de plural este „eclere”. În DEX, 1996, în DEX, 2012, şi în DEXI (*Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*), sunt date ambele forme de plural: „ecleruri”, „eclere”, în DOOM[2], 2010, cuvântul are steluţă ceea ce înseamnă că s-a produs o modificare, iar forma de plural indicată este doar „ecleruri”. Am colindat la acea vreme prin cofetării să văd ce este scris pe etichete, am răsfoit mai multe cărţi de bucate, am căutat pe internet reţete şi dicţionare online. De cele mai multe ori am găsit forma „eclere”. Mă întrebam atunci de ce în DOOM[2] a fost aleasă forma „ecleruri”. Doar pentru că este de genul neutru? Nu este un argument, având în vedere multitudinea substantivelor de genul neutru care nu au forma de plural în „-uri”. Mai mult decât atât, una dintre tendinţele limbii române actuale este aceea de pierdere a desinenţei „-uri” şi de înlocuire a acesteia cu desinenţa „-e”, mai ales la neologisme ori la cuvintele cu tema în „-r”, unde este rară. De asemenea, de ce nu a funcţionat „legea uzului”, dată fiind răspândirea atât de mare a formei „eclere”, aşa cum se vede din rândurile de mai sus?

Nu trece multă vreme şi în DOOM[3], 2021, cuvântul „ecler” iar apare cu semnul exclamării, prin urmare s-a produs schimbarea schimbării, de parcă alcătuitoarele acestui nou DOOM m-ar fi auzit. În DOOM[3] apare forma de plural „eclere”!

Prin urmare, în 1982 această prăjitură nu era cunoscută, numele său nefiind înregistrat în DOOM[1], până în 2010, unii au mâncat „eclere”, alţii „ecleruri”, din 2010 până în 2021 şi până va apărea un alt DOOM, mâncăm „eclere”.

Dragi cititori, vă rog să-mi iertaţi bâlbâiala, deşi nu-mi aparţine.

DIN NOU DESPRE „I”

În februarie 2020 abordasem problema „i-urilor” în plus ori în minus. Drama atât a literei „i”, cât şi a sunetului [i] nu a luat sfârşit. Dimpotrivă. Se pare că litera „i” suferă mai mult decât sunetul [i]. Ba e în plus (*noştrii*, *Arghezii*, *aceştii membrii*, în loc de ***noştri***, ***Arghezi***, ***aceşti membri***), ba e ignorat (*să scri*, *să vi*, în loc de ***să scrii***, ***să vii***). Dar nici sunetul [i] nu e mai fericit. De supărare, o ia razna şi se înghesuie între două consoane (optIsprezece), neştiind că nu aparţine nici lui „opt”, nici lui „spre”. Trăieşte astfel drama respingerii, se simte nedorit şi atunci, fiind mai ascuţit, îi dă un bobârnac lui [e], care e mai rotofei, şi-i ia locul (şaptIsprezece). La cine am auzit aceste rostiri? La o distinsă moderatoare şi la o proaspătă ministră, pardon, la o doamnă proaspăt ministră (forma de feminin „ministră” este acceptată în limbaj colocvial de DOOM[3]). Iertaţi-mă, dragi cititori, ştiu că nu vă vine a crede că asemenea persoane cu pretenţii rostesc *optisprezece* şi *şaptisprezece*, în loc de ***optsprezece*** şi ***şaptesprezece***.

DIN NOU DESPRE DERATIZARE ŞI DEZINSECŢIE

În august 2022 scriam despre folosirea greşită a acestor doi termeni. Cu ce prilej credeţi că am auzit din nou această confuzie? Tocmai într-o emisiune-concurs despre cuvinte. Candidatului i se dă o definiţie şi el trebuie să spună/ghicească despre ce cuvânt este vorba. Ştiţi cine sunt „vizitatorii nepoftiţi care preferă spaţii nederatizate”? Răspunsul considerat corect era: „gândacii”. Înţeleg de aici că acestor nesuferite insecte le place să convieţuiască cu şobolanii. Reiau definiţiile din DEX: A DERATIZA = a stârpi şoarecii sau şobolanii prin otrăvire cu substanţe chimice sau prin culturi microbiene; din fr. *dératiser*. DERATIZARE = acţiunea de a deratiza şi rezultatul ei. A DEZINSECTIZA = a curăţa de insecte dăunătoare o locuinţă, un spital etc.; din fr. *désinsectiser*. DEZINSECTIZARE = acţiunea de a dezinsectiza. DEZINSECŢIE = distrugere a insectelor parazite (transmiţătoare de boli) aflate în mediul uman; din fr. *désinsection*. Şi încă o precizare: în structura cuvântului „deratizare” se află cuvântul „rat” care în franceză înseamnă „şobolan”. Cuvântul „insectă” în structura cuvântului „dezinsecţie” este uşor de observat. Mai limpede: dacă vrem să scăpăm de şobolani, facem deratizare, dacă vrem să scăpăm de gândaci, facem dezinsecţie. Întrebarea este cum scăpăm de cei care confundă cei doi termeni?

Tot în această emisiune am aflat că „salvamarii salvează vieţile oamenilor aflaţi în concediu la mare sau la munte”. La munte? Să se fi mutat marea la munte? Stimate moderator al emisiunii, în DEX scrie aşa: SALVAMAR = 1. s. n. serviciu maritim specializat în salvarea celor aflaţi în pericol de a se îneca. 2. s. m. persoană calificată care face parte din salvamar. – salva[re] + mar[ină]. SALVAMONT = serviciu specializat în salvarea celor accidentaţi sau rătăciţi în munţi. – salva[re] + mont[ană]. SALVAMONTIST = persoană calificată sau câine dresat care face parte din salvamont. Aşa că, dacă sunteţi pe munte şi v-aţi accidentat, nu chemaţi salvamarii!

litere

De curând, s-a lansat o antologie de povestiri SF braziliano-română, in limba portugheză, alcătuită de scriitoarea braziliană Lu Evans, care se numește "O Último Dia do Futuro" / "Ultima zi a viitorului". Unul dintre autorii români care contribuie cu o povestire la această antologie e ADRIAN MIELCIOIU, colaborator al revistei *Argeș*, piteștean.

Autobiografie

Părinții mei au vrut să moară Homo sapiens sapiens. Și au murit amândoi cu corpurile nemodificate, așa cum s-au născut.

Aproape orb, cu cataractă avansată la ambii ochi, tata a refuzat categoric implantul de cristalin artificial multifocal care i-ar fi luminat din nou zilele. În stilul lui hâtru, mi-a spus că, oricum, le-a văzut pe toate pe lumea asta și că vrea să se obișnuiască cu întunericul de pe lumea cealaltă. Știam prea bine că nu ia în serios viața de apoi, pe care o credea o simplă scorneală menită să-i prostească pe oameni că după viața de rahat pe lumea asta își vor putea lua revanșa pe lumea cealaltă. Era împăcat cu gândul unei morți fără rest, față de care manifesta o serenitate superioară, amestecată cu un ușor dispreț îndreptat împotriva credincioșilor de orice religie ar fi fost ei. Tata era ateu convins. Cărțile de popularizare a științei, cu care hrănise toată viața lui această convingere, se ordonaseră armonios în mintea lui și formaseră o viziune despre viață și moarte care era de neclintit pentru el.

De la primele diviziuni celulare, timpul pe care îl ai de trăit descrește la capetele fiecărui cromozom care se duplică în nucleul celulelor tale, până când telomerul dispare și steaua ta prăbușită în sine sub povara propriei vieți se preface într-o minusculă gaură neagră, în care lumina minții nu îți va mai scăpăra niciodată. Vei muri cu totul, dragul meu, mi-a spus, pentru că ești exclusiv corpul tău, cu creierul și restul organismului indisolubil integrate prin circuite neurale și biochimice reciproc întrepătrunse, animate în viață de o activitate cerebrală în lipsa căreia, după moarte, nu mai exiști. Înțelegi că totul se termină odată cu moartea creierului? Că nu mai exiști? Nici măcar refugiat într-un Suflet, a cărui autonomie față de corp e la fel de iluzorie precum independența și autosuficiența unei simfonii de orchestra care o interpretează. După un postludiu, în care neuronii își vor transmite influxurile nervoase de adio, mintea ți se va atrofia rapid, licărind în tot mai puține sinapse înainte să se stingă cu totul, într-un păienjeniș neural ofilit. Mintea e întrupată, fiule! Înțelegi? Și minții îi spun oamenii Suflet, chiar dacă nu sunt conștienți de asta! Ia gândește-te bine! La ce te referi, de fapt, când spui „Ce suflet bun are omul ăla"? La mintea lui, desigur, pentru că ce altceva îl face pe om să fie bun, decât judecata lui?! Odată încheiate socotelile cu viața, a continuat tata, micuța ta unitate de carbon îngropată se va dizolva în întunericul umed, ca o tabletă de calciu efervescent aruncată în apă. Cadavrul tău, încă solid, va mai semăna cu tine un timp, după care bacteriile și sucurile digestive necrofage îl vor lichefia din ce în ce mai mult, făcându-te de nerecunoscut. Detritivori microscopici te vor năpădi din toate părțile, înfofolindu-te în fierberea lor ca-ntr-un giulgiu, ale cărui enzime simplificatoare îți vor descompune combinația temporară de molecule în elementele primare din care ai fost asamblat, prefăcând în uitare amestecul de acizi nucleici și amintiri, de vise și proteine, de celule și cuvinte care ai fost tu. În urma fermentațiilor butirice și amoniacale ale țesuturilor moi, nu vor mai rămâne din tine decât niște oase uscate, după ce hoardele de paraziți vor fi terminat de supt și ultimele scursori. Iar tu, acum, vrei ca pe fundul mormântului meu, pe lângă oasele mele, să mai rămână și două cristaline artificiale?! Nu, mulțumesc! Mă voi întoarce în neființă în aceeași formă în care am luat ființă.

Și așa a rămas, cum a vrut el. A murit la 83 de ani fără niciun adaos artificial la corpul cu care s-a născut.

Mama, care niciodată nu a ieșit din cuvântul lui tata, nici nu a vrut să audă de implantul de inimă artificială care i-ar fi putut prelungi viața. Fire practică, a înțeles repede, de la tata, că după ce doctorii vor băga pompa aceea în ea, tot restul vieții va trebui să se încarce la priză, ca orice dispozitiv electronic purtător de baterie. Ideea i s-a părut grotescă, așa că ne-am luat rămas bun de la ea la puțin timp după ce a împlinit 62 de ani.

Eu am 147 de ani pentru că am ales altă cale decât cea a părinților mei. Era singura soluție la viziunea lui tata.

Sunt un trans-uman, și dacă nu voi fi distrus într-un accident, voi putea fi nemuritor. După toate modificările pe care le-am adus corpului și creierului meu, sunt mult mai mult o mașină decât un Homo sapiens sapiens. Nu aș putea să vă spun cât din mine a mai rămas din Homo sapiens sapiens, pentru că partea nu poate fi niciodată riguros separată de întreg. Cert e că ce se mai păstrează în mine din specia părinților mei reprezintă doar un subsistem care depinde strâns de sistemul la care participă. Biologia lui Homo sapiens sapiens are în mine drepturi restrânse, similare drepturilor unui utilizator standard într-un sistem informatic care poate fi controlat în totalitate doar din contul de administrator. Sunt conștient că, pe măsură ce va trece timpul, voi fi forțat, de actualizările de tehnologie pe care le voi face, să restrâng, din rolul de administrator, tot mai mult drepturile biologiei mele umane, până la susprimare, de aceea scriu acum această autobiografie înainte ca ultimele urme de umanitate să dispară din mine.

ADRIAN MIELCIOIU
Pitești, România

Trabalha na área de TI como engenheiro de banco de dados e, como autor, escreve poesia, prosa ficcional e não ficcional. Em 2005, publicou seu primeiro livro de poesia, "Despachetări carnivore" (Desempacotamento Carnívoro, Eminescu), que assinou com o pseudônimo de Adrian Zalmora. Em 2013, publicou um segundo livro de poesias, "Crânguri de portocali" (Laranjais, Brumar), desta vez assinado com seu verdadeiro nome. Seu último volume de poesia apareceu em 2017, "Adolescență metalică" (Adolescência Metálica, A.T.U.). Seus poemas foram publicados nas revistas literárias mais importantes da Romênia, como "Vatra" e "România Literară". Nos últimos anos vem escrevendo prosa, e a maioria de suas histórias foi publicada em revistas online como Galaxia 42, HelionSF e Vatra. Seu conto "Celălalt tărâm" (O Outro Reino), foi premiado em concurso nacional organizado pela revista HelionSF, 2017.

Autobiografia

Tradução: LU EVANS

Meus pais queriam morrer Homo sapiens sapiens. E ambos partiram com seus corpos inalterados tal como nasceram.

Quase cego, com catarata avançada em ambos os olhos, papai recusou o implante de lente artificial multifocal que teria iluminado seus dias novamente. Em seu estilo hâtru, ele me disse que, de qualquer maneira, já tinha visto de tudo neste mundo e que queria se acostumar com a escuridão do próximo mundo. Eu sabia muito bem que ele não levava a vida após a morte a sério, que ele pensava ser um truque simples para enganar as pessoas e fazê-las acreditar que depois da vida de merda neste mundo elas teriam uma compensação no outro mundo. Reconciliou-se com a ideia de uma morte sem descanso, perante a qual mostrava uma serenidade superior, misturada com um leve desprezo dirigido aos fiéis, qualquer que fosse a sua religião. Papai era um ateu convicto, e com os livros de popularização da ciência alimentou essa convicção durante toda a sua vida.

A partir das primeiras divisões celulares, seu tempo de vida diminui nas pontas de cada cromossomo que se duplica no núcleo de suas células, até que o telômero desapareça e sua estrela, colapsada sob o peso de sua própria vida, se transforme em um minúsculo buraco negro no qual a luz de sua mente nunca desaparecerá. "Você morrerá completamente, meu caro" ele me disse, "porque você é exclusivamente seu corpo, com seu cérebro e o resto do seu corpo inextricavelmente integrados por circuitos neurais e bioquímicos mutuamente entrelaçados, animados em vida por uma atividade cerebral sem a qual, após a morte, você deixa de existir. Você entende que tudo acaba com a morte do cérebro? Que você não existe mais? Nem mesmo um refugiado numa Alma, cuja autonomia frente ao corpo é tão ilusória como a independência e autossuficiência de uma sinfonia orquestral que o interpreta. Após um pós-lúdio, no qual os neurônios transmitirão seus impulsos nervosos de despedida, sua mente se atrofiará rapidamente, brilhando em cada vez menos sinapses antes de morrer completamente, em uma teia de aranha neural murcha. A mente está incorporada, filho! Entende? E as pessoas chamam a mente de Alma, mesmo que não tenham consciência disso! Pense nisso! O que você realmente quer dizer quando diz Que boa alma esse homem tem? Em sua mente, é claro, porque o que mais torna um homem bom, além de seu julgamento?! Assim que a vida acabar" continuou papai, "sua pequena unidade de carbono enterrada se dissolverá na escuridão úmida, como uma pastilha efervescente jogada na água. Seu cadáver, ainda sólido, se parecerá com você por um tempo, após o que as bactérias e os sucos digestivos necrófagos o liquefarão cada vez mais, tornando-o irreconhecível. Os detritívoros microscópicos irão atacá-lo por todos os lados, envolvendo-o em sua ebulição como uma mortalha cujas enzimas simplificadoras quebrarão sua combinação temporária de moléculas nos elementos primários dos quais você foi montado, transformando no esquecimento a mistura de ácidos nucleicos e memórias, de sonhos e proteínas, de células e palavras que eram você. Após as fermentações butírica e amoniacal dos tecidos moles, nada restará a não ser alguns ossos secos, depois que as hordas de parasitas

terminarem de sugar e drenar. E você, agora, quer que dois cristalinos artificiais fiquem no fundo da minha cova, junto aos meus ossos?! Não, obrigado!"

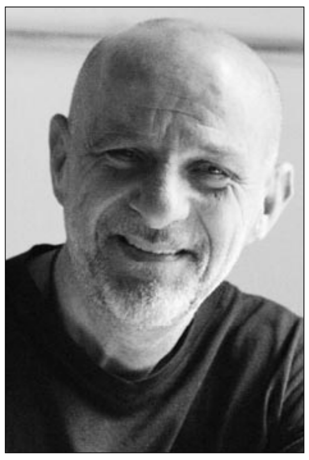
E assim ficou como ele queria. Morreu aos 83 anos sem nenhuma adição artificial ao corpo com o qual nasceu.

Minha mãe, que nunca foi além da palavra do marido, não quis nem saber do implante de coração artificial que poderia ter prolongado sua vida. Pessoa prática, ela rapidamente entendeu com papai que depois que os médicos colocassem aquela bomba nela, pelo resto da vida teria de ser recarregada na tomada, como um aparelho eletrônico qualquer. A ideia lhe parecia grotesca, então nos despedimos logo depois que ela completou 62 anos.

Tenho 147 anos porque escolhi um caminho diferente daquele dos meus pais. Era a única solução para a visão de meu pai.

Sou um transumano e, a menos que seja destruído por acidente, serei imortal. Depois de todas as mudanças que fiz em meus corpo e cérebro, sou muito mais uma máquina do que Homo sapiens sapiens. Não posso dizer quanto de mim restou de Homo sapiens sapiens, porque a parte nunca pode ser rigorosamente separada do todo. O fato é que o que resta em mim da espécie de meus pais é apenas um subsistema que depende do sistema total. A biologia do Homo sapiens sapiens tem em mim direitos restritos, semelhantes aos de um usuário padrão em um sistema de computador que só pode ser controlado a partir da conta do administrador. Estou ciente de que, com o passar do tempo, serei forçado, pelas atualizações tecnológicas que farei, a restringir cada vez mais os direitos de minha biologia humana, até o ponto de suspensão, razão pela qual estou escrevendo esta autobiografia, antes que os últimos traços de humanidade desapareçam de mim.

Radu Aldulescu

Părerea mea e că n-ar trebui să le deranjeze. N-ar trebui să ne-ngropăm viața, înainte de termen, din pricini obscure, deh, că ce-ar zice fetele. Ai o casă, chiar și numai o cameră, ai un venit, chiar și o pensie de rahat... Se cheamă că ai condiții ca să-ți vezi de viața ta.

Camarazii

Întâi septembrie. Se vădea o zi însorită, când plecase din camera lui din Azilul de bătrâni al Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din strada Plantelor. Odată ajuns în luminiș, cerul s-a umplut de niște nori cenușii ce păreau a fi de ploaie. Vremea în schimbare părea să-i fi descurajat pe ceilalți pierde-vară pe lac. Singurul la datorie era domnul Frunză, stând între roțile bicicletei culcate în iarbă, cu bidonul de bere între picioare. Se uita în zare peste lac, posac, așteptând-o, probabil, pe Viorica, pe care n-o durea nicăieri de domnul Frunză.

Să trăiești, domnu' Frunză! Cum e apa?

Tresare, plăcut surprins. În lipsa Vioricăi, e bun și domnul Virgil să-i țină companie.

N-am intrat. După cum se-arată vremea, nu cred c-aș avea chef. E prea rece pentru oasele noastre bătrâne...

Mă lași, domnu' Frunză, matale, care zbârnâi prin apă, ca o șalupă? Te plângi de oase? Bagă-te repede-n apă, să-ți faci traseul, că-ți păzesc io bicicleta.

Domnul Virgil este deja dezbrăcat, lângă domnul Frunză, care îi întinde bidonul cu bere.

Ia de trage o dușcă, camarade!

Nu-i frumos să te refuz...

Ia cu nădejde, camarade, că mâine te aștept cu un bidon de Timișoreana de doi litri jumate.

Aha, asta era! Mă miram eu de ce-mi dai din rația ta de bere. Vrei să mă îndatorezi.

Să nici nu-ți treacă prin cap că vreau să te îndatorez. Tu m-ai îndatora, fin'că pensia-mi intră după zece, abia. Bidonu' ăsta l-am luat pă datorie, pă caiet, vai dă capu' meu. Norocu' meu cu domnu' Virgil, că mă salvează pentru mâine, să nu rămân pă uscat.

Mi-am notat, da, mâine, bere pentru domnul Frunză, ca să-și adape clorofila.

Lasă dracu' prostiile, camarade, ce-i aia? Cloro... cloroscârț?

Lasă, uite ce vroiam să te întreb. Te văd om serios și nu-mi vine să cred. De ce te lași batjocorit de parașuta aia de Viorica? Aș fi pocnit-o de nu se vedea, dacă m-ar fi bălăcărit în halu' ăla. La vârsta noastră, domnu' Frunză, n-ar trebui să permitem. Nu te supăra că te întreb: ce fel de relație ai cu femeia aia?

Eh, am pierdut cu ea vreo două luni pe-aici, pe gârlă.

Și?

Și nimic. Nu vrea.

Ia-o mai din scurt! Trebuie să vrea! La vârsta matale, ar trebui să ai experiență. Mi-e jenă să-ți dau sfaturi, da' chiar ai nevoie. Constrânge-o și, dacă nici atunci, ia-ți mâna de pe ea. Las-o-n p...a mă-sii, adică, nici s-o lași să ți se pișe-n cap, fiindcă te-ai fi îndrăgostit.

Domnul Frunză are un aer vinovat. N-ar fi mare lucru să se fi îndrăgostit, idiotul! Ba tocmai că e mare lucru să te îndrăgostești, la vârsta domnului Frunză.

Mă bucur mult pentru matale și Viorica, domnu' Frunză. Îmi pare rău, totuși, că trebuie să trepidezi pe lângă ea. Până când, domnu' Frunză, până când? Trece timpul, ca mâine ne pare rău pentru viața noastră, că n-am știut s-o trăim... Mulțumesc, mulțumesc... Mai iau o dușcă, da' n-aș vrea să abuzez de berea matale. Mâine aduc io un bidon, chiar dacă nici mie nu mi-a intrat pensia. Să știi că io mi-o drămuiesc în draci, leuț cu leuț, ca să-mi ajungă, și tot nu-mi ajunge. Am viață grea, domnu' Frunză, nu ți-o spun ca să mă plâng, da' nu-mi permit delicatesuri de felu' ăsta: Timișoreana la doi litri jumate. E mult, crede-mă, prea mult, zi de zi, câte-un bidon-două de bere, pe caiet, pe datorie, în sfârșit, vorbeam despre altceva. Despre ce dracu' vorbeam? A, despre Viorica. Că nu se lasă, nu vrea, și atuncea matale ce faci, domnu' Frunză? Îi spui, uite ce e, fata mea, dacă vrei să rămâi cu mine, trebuie s-o facem, ca să ne liniștim, să nu ni se urce la cap și să urlăm ca descreierații, pe gârlă, unii la alții. Dacă n-ai chef s-o facem, piei din ochii mei! Da' după cum o văd că trage la matale, cred că nu i-ar conveni să vă despărțiți.

Domnul Frunză dă din cap, i s-a încălzit privirea, s-ar zice că-i plac îndemnurile domnului Virgil și abia așteaptă să le pună în aplicare. Scutură bidonul, e gol, îl aruncă, peste umăr, spre pădure. Scoate din raniță alt bidon, îi deșurubează capacul și trage o dușcă lungă, după care, îl întinde spre domnul Virgil. Pomenindu-se cu bidonul în mână, domnul Virgil se uită contrariat la domnul Frunză.

Frige-o, camarade, ce dracu mai stai?

'Ceai că-i ultimu' ăla, luat pe caiet...

Pă caiet, pă caiet, frige-o, când îți spui!

Vrei să...

Te bag în p...a mă-tii, camarade!

De când te știi cu Viorica?

De mult, de mult, de mai bine de zece ani...

Păi, mai devreme, spuneai că ai pierdut două luni, frecându-te pe lângă ea, mă rog, are un rost și frecatu' ăsta.

Dă două luni a apărut pă gârlă, băga-o-aș în p...a mă-sii dă prostovancă! Da' io o știu dă pă vremea când lucra la debarcader, la Herăstrău, vindea bilete pentru bărci și vaporașe. Să tot fie zece-cinșpe ani.

Și ce rahat ați făcut în anii ăștia?

Am făcut un rahat, că n-am mai văzut-o. Hai, camarade, frige-o, că mai am un bidon în raniță. Trebe să ne-ntărim, că vine vremuri grele. A dispărut de la Herăstrău, a lucrat, cică, plasatoare la Polivalentă. Acuma nu mai lucrează, e pensionată pă caz dă boală. Frige-o, când îți spui!

Aha, e bolnavă, săraca. Se vede că are ceva la cap.

Nu-i cu capu', e cu glanda, de-aia s-a îngrășat.

Păcat, fată tânără. Câți ani o avea?

Treișunu și nu vrea să se mărite.

Ai timp s-o crezi, domnu' Frunză? Da' matale ai vrea s-o iei?

N-aș prea avea cum, camarade, că mai am una acasă, cu care stau în curte, vreau să zic. Stau cu nevasta-n aceeași curte, chiar dacă suntem despărțiți de șapte ani. Mi-ar fi cam greu să mă leg la cap cu una ca Viorica, s-o aduc la mine-n cameră, că mai am în curte și două fete, măritate amândouă, cu copii mici... E ca dracu', camarade, cum le-ar pica la fetele mele, să-l știe însurat, a doua oară, pă tăticu' lor, acolo, cu ele în curte?

Părerea mea e că n-ar trebui să le deranjeze. N-ar trebui să ne-ngropăm viața, înainte de termen, din pricini obscure, deh, că ce-ar zice fetele. Ai o casă, chiar și numai o cameră, ai un venit, chiar și o pensie de rahat... Se cheamă că ai condiții ca să-ți vezi de viața ta. Ia-o din scurt pe Viorica. Sincer, după cum o văd io aicea pe gârlă, chiar și mai crizată, din cauza bolii, desigur, cred că vă potriviți, că v-ar sta bine unu' lângă altu'...

Domnul Frunză se ridică în picioare, cu bidonul de bere aproape gol în mână. Scurge din el ultimele picături și-l aruncă. Face câțiva pași printre copaci și se pi...ă îndelung. Revine lângă domnul Virgil care îl așteaptă în iarbă, scrutând luciul lacului, sub cerul care începe să se însenineze.

Camarade, sprijinește-mă! Mi-e frică să nu caz!

Dă-ți drumu-n c...r, camarade! N-ai de ce să-ți fie frică! Te-ai îmbătat ca un porc!

Nu m-am îmbătat, camarade! Ridică-te și sprijinește-mă, când îți spui, ca să nu caz!

Cazi, în p...a mă-tii! Ce funcție ai, ca să mă ridic în fața ta?

Sunt comandantul regimentului doi călare, din garnizoana Calafatului!

Ești un bou!

Dă-ți seama cu cine vorbești, camarade!

La acest îndemn, domnul Virgil se ridică, în sfârșit, în picioare, deșirându-se, parcă, etalându-și oasele lungi. E mai înalt cu o jumătate de cap, decât torpila îndesată care e domnul Frunză. Doi luptători bătrâni, tatonându-se, în mijlocul unui ring mărginit de apă, copaci, frunzișuri și un cer senin transparent, de pe care vântul a gonit toți norii. Se tatonează și mai mult își sprijină unul de altul trupurile emanând o boare de vigoare, până când croșeul lansat de domnul Frunză, scos parcă fulgerător din buzunar, explodează în falca domnului Virgil care apucă să eschiveze pe jumătate, doar, atenuând efectul. Domnul Virgil, îndoit de mijloc după lovitură, îi oferă domnului Frunză o poziție ideală ca să-i tragă un șut decisiv în cap. Domnul Virgil, lungit în iarbă, ținându-se cu mâinile de cap, geme ca un animal pe moarte.

Tu-ți morții mă-tii, camarade! Ce funcție am, ai?!

Domnul Frunză scotocește îndelung în raniță și scoate încă un bidon cu bere, al treilea sau al patrulea. Când se îndreaptă cu bidonul în brațe, ocrotindu-l ca pe un bebeluș, îl vede în fața lui pe domnul Virgil, în picioare, învăluindu-l într-un zâmbet larg, în pofida sângelui care-i curge din ureche și din nas, acoperindu-i aproape toată fața. E la trei metri depărtare și-i face semn să se apropie, ceea ce domnul Frunză chiar face, nu înainte de a trage o dușcă lungă din bidonul pe care îl întinde apoi spre camaradul său. Acesta trage, la rându-i, o dușcă, iar când scoate bidonul din gură, îl stropește cu bere din belșug pe domnul Frunză.

Nu risipi muniția, camarade! Zbiară domnul Frunză, sărind, ca un tigru, la beregata domnului Virgil. Pe fază, de data asta, acesta se trage într-o parte și-l izbește cu o karată în ceafă pe domnul Frunză, lungindu-l pe burtă. Îi pune călcâiul pe ceafă, făcându-l să dea din mâini și din picioare, ca un crab. Apasă tot mai tare.

Nu mă ucide, camarade, cu ce ți-am greșit?

Când domnul Frunză îl apucă de picior cu mâinile, îi răsucește încheieturile eficient, gata să i le rupă.

Dacă nu-ți ții mâinile acasă, ți le rup!

Domnul Frunză s-a liniștit. S-a împăcat, se pare, cu postura de călcat pe cap, așa încât domnul Virgil dă drumul unui jet prelung de urină cu care îl botează metodic, pe căpățâna de torpilă, pe gură și pe privirea reptiliană.

Nu te pi...a pe mine, camarade! Ai să regreți! Ai să-ți dai pumni în cap!

Am să ți-o f...t pe Viorica și o să-ți povestească ce mult i-a plăcut!

Nu, camarade, să nu faci asta! Mai bine mă omori!

N-ar fi mare lucru să te omor, să te tai bucățele și să te arunc în lac, să te mănânce peștii. Da' n-ar mai avea cui să-i povestească Viorica ce bine-am fu...t-o.

Prea dură lupta și prea mare sfada, pentru niște oameni de vârsta lor, răpuși, de-acum, de o epuizare vecină cu moartea, lungiți în iarbă, cu bidonul de bere pe jumătate plin între ei. Se ridică în fund, în sfârșit, bucurându-se că-s încă vii și reîncep să bea.

Frige-o, camarade, că mai am un bidon în raniță. Nu e ultimu', te-am păcălit, ca să te speriu, să văd ce zici. Da' să nu uiți, pentru mâine...

Știu, domnu' Frunză, aduc un bidon de Timișoreana.

Ar fi mai bine două, camarade, ca să fim mai siguri, mai bazați. Două bidoane e nimic, la o adică.

Clara Marinescu

Nedreptate

Puţini sunt oamenii care se pot lăuda cu o pasiune debordantă. Cu pasiunea aia pe care, observând-o la alţii, o jinduieşti, deşi te doare. Pasiunile dor.

O văzusem dirijând „Sărbătoarea primăverii" la Metropolitan şi încremenisem în lojă. Nu respiram privind-o. Părul negru se desprinsese din cocul înălţat în vârful capului şi şuviţe tremurau acum pe fruntea încinsă de concentrare. Am privit orchestra. Oamenii care modelau instrumentele, da, tot cu pasiune, toţi o căpătau de la ea, toţi o priveau pe ea, din ea îşi culegeau puterea pe care o dădeau strunelor, clapelor, arcuşurilor. Cu greu îţi revii din aşa ceva.

Într-un interviu la televizor ea îşi explicase astfel fervoarea:

„Sunt cele 11 focuri de armă... este un număr prim. Care te surprind atât ca victimă, cât şi ca făptaş. Ştii, până n-am dirijat, n-am fost convinsă că toţi suntem capabili de crimă. Este o încărcătură fantastică."

A avut dreptate. Sunt o năpârcă, o târâtură neputincioasă, un violonist de pripas, unul care-şi târâie arcuşul în note tânguitoare pe o vioară în care nu se mai oglindeşte un har, ci o rutină lipsită de zvâc şi personalitate. Da, o voiam. Pe ea, toată, să o deposedez de pasiune, de zvâc, de tot ce-i conferea încrederea că frumuseţea nu stă numai într-un păr ciufulit, ci şi în felul în care acesta ajunge desprins din agrafe. Ştiu, nu mă fac înţeles şi jurnalul acesta pe care îl scriu nu va servi drept justificare logică sau, cât de cât, inteligibilă celor care îl vor găsi după... după aceea. Scriu şi îmi face bine să scriu. Ceea ce mi-am propus să fac, nu am mai făcut niciodată. Nici nu mi-a trecut prin cap, până la ea. Până la concertul de la Metropolitan. M-a făcut să mă simt un nimic. Ea, ea e de vină.

Mănânc popcorn cu caramel şi scuip pe jos boabele nedesfăcute încă. Nici cuptorul cu microunde nu mai merge cum trebuie de când l-am izbit de podea ca să omor un gândac. Avea trupul negru, lunguieţ şi-şi târa picioarele multe adunându-le adăugat, ca într-un dans static, mereu la fel, cu mişcări plictisitor de repetitive. Şi, ca să-l scot din bucla în care se învârtea, l-am omorât. N-avea pasiunea şi zvâcul unei muşte, de pildă. Abdomenul rotunjit scoate sunete şi-mi dau seama că ce mănânc e departe de a-mi potoli foamea. Vioara zace pe măsuţa din hol, tăcută, lipsită de zvâcul unei mâini care s-o anime, mă uit la televizor, schimb plictisit canalele şi-mi arunc, din când în când, privirea spre ea, are un luciu care mă enervează şi-mi laud tăria de a nu mă repezi (încă?) să o trântesc pe gresia din hol. Încă o mai pot folosi pentru un ban în plus. Până voi ajunge la EA.

***

Tânărul îşi încheie astfel documentul, îl reciti, rectifică câteva semne diacritice, strâmbă din nas la unele pasaje, dar nu le modifică, fluieră când îşi închise computerul, dădu cu piciorul unei cutii vechi de pizza uitată pe jos de când se culcase cu fata proprietarului, apoi merse la bucătărie să-şi ascută cuţitul. De 11 lovituri era nevoie.

Atât.

A.D. Herman

FĂT-FRUMOS DIN PRIMĂRIE

„- El o să fie Făt-Frumos şi drăgăstos, şi parte n-o să aveţi de el.

„Luând împăratul şi împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat şi peste câteva zile împărăteasa s-a simţit însărcinată. Toată împărăţia şi toată curtea şi toţi slujitorii s-au veselit de această întâmplare.

Mai-nainte de a veni ceasul naşterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici aşa n-a fost cu putinţă să-l facă să tacă.

– Taci, dragul tatei, zice împăratul, că ţi-oi da împărăţia cutare sau cutare; taci, fiule, că ţi-oi da soţie pe cutare sau cutare fată de împărat, şi alte multe d-alde astea; în sfârşit, dacă văzu şi văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ţi-oi da Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte.

Atunci, copilul tăcu şi se născu."

(„Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte", basm popular cules de Petre Ispirescu)

A fost odată ca niciodată, că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti, un băiat. Născut într-o zi cu soare, iubit de părinţii lui şi preaiubit de fetele din jurul lui, băiatul iubea, la rândul lui, marea, şi în special staţiunea românească: Vama Veche. Acolo s-a transformat din prinţ în cerşetor, din iubit în preaurât, iubind Iele până le transforma în Ilene Cosânzene.

Dar băiatul nu se oprea din iubit şi pentru că voia mai mult decât i se oferea intră în singurul loc interzis pentru salvatori .

Băiatul, în încercarea lui de a salva mai mult decât putea, intră în Valea Plângerii.

Şi de-acolo până la întâlnirea cu Moartea nu mai era decât un singur pas.

Dar asta nu e povestea lui.

Asta e povestea lor.

Lumea spune că avem nevoie de poveşti.

Poveşti cu care să adormim şi la care să visăm. Să visăm la Feţi Frumoşi care se luptă cu Zmei pentru a salva Ilene Cosânzene.

Lumea spune cam multe.

Capitolul 1
„Încearcă să-ţi aminteşti totul"

Într-o cameră gri, lumina unui bec gălbejit pâlpâia. Valsând înainte şi înapoi. Unu, doi, trei. Unu, doi, trei. O roteşti şi reîncepi numărătoarea cu ochii aproape închişi. Muzica se aude pentru cei care închid ochii şi numără mecanic în gând:

Unu.

Doi.

Trei.

Şi becul se aprindea încă o dată. Ca şi cum Universul convenise asupra acestui lucru cu ochii închişi. Lumina a fost dată celor temători. Celor care înghiţeau ziua de mâine pentru că trăgeau adânc în piept un ieri epuizat. Un ieri din care se spunea că ar fi trebuit să înveţe ca să păşească încrezători în faţa unei zile noi. Oamenii luminii nu sunt niciodată întreprinzători. Ei iau totul de parcă li se cuvine şi transformă acest tot furat în replici de-ale lor. Obosite. Jegoase. Slăbite.

Întunericul le aparţinea, de fapt, oamenilor curajoşi. Ei erau singurii care reuşeau să viseze cu ochii închişi. Cei care nu se temeau de necunoscut, ci doar de apariţia luminii. Pentru că visele nu au fost niciodată ale luminii. Întunericul îşi pune cu adevărat stăpânire asupra lor.

Dacă nu erai atent la stingerea şi aprinderea acestei luminiţe, puteai simţi un miros înecăcios de tutun îmbinat cu igrasie. Pereţii erau îngreunaţi de amintirile unui loc care cunoscuse gloria în perioada comunismului. Atunci când uşile închideau secrete de partid şi nu conversaţii despre ciorbe sau despre ce-a mai făcut Veta lui Costică. Democraţia, pentru mulţi dintre conducători, reprezenta modalitatea în care puteau diviza poporul. Pereţii duceau toată această greutate, schimbându-şi culoarea cu fiecare alegere locală. Cândva o casă de patrimoniu luată din proprietatea unor moşieri, retrocedată după '90, revenită, din nou, la stat. "Mult zgomot pentru nimic", ar fi spus pereţii dacă li s-ar fi dat glas. Dar dacă lucrul ăsta s-ar fi întâmplat cu adevărat, altele ar fi fost spuse. Şi cursul istoriei ar fi fost, cu siguranţă, altul.

Pe alocuri, mireasma unei cafele tari străpungea acest miros. Dar nimeni nu voia să simtă asta. Toţi erau hiptonizaţi de şoaptele fără cuvinte ale unor pereţi încărcaţi. Viaţa trece mai departe de nişte ziduri. Atât de departe încât ce e important rămâne nebăgat în seamă.

Într-un colţ, panica îneca încăperea. Cei care ieşeau la suprafaţă erau "tinerii frumoşi şi liberi", aşa cum erau batjocoriţi în presa locală din cauză că îndrăzneau să creadă în ceva. Ceva. Cineva. Supraomul. Supragânditorul. Supratânărul. Făt Frumosul. Un creţ de 27 de ani. Înalt, mai slab faţă de alegerile anterioare. Cu ochi verzi şi încrezători care completau o faţă de copil. Povestea lui era ştiută de toată lumea, chiar dacă el era singurul care nu o credea. Din vâlvoiul de păr care îi acoperea proporţional capul, aceeaşi şuviţă tot nu voia să se supună. Ca şi cum speranţa ar fi luat forma singurului lucru pe care Ileana Cosânzeana l-a văzut atunci când...

Sub o formă sau alta, speranţa lui Făt-Frumos îşi ducea existenţa într-o şuviţă. Dar el privea în gol un perete care continua să-şi schimbe culorile.

- 270 de voturi de la Secţia 2!!, urla stagiarul acneic scriind conştiincios pe un perete.

Linişte totală. Pereţii înghiţeau cuvintele într-un ecou surd.

Doar stagiarii priveau becul cum se aprinde şi se agitau fericiţi prin sediu. În întuneric, Radu şi Tudor se uitau pierduţi pe tabelul improvizat. Unul era fumat. Celălalt dezamăgit.

- Coa*e, îi şopti Buzilă, o să ieşi primar.

***

Doar atât reuşi să îngâne la auzul destinului lui din următorii patru ani. În camera alăturată se auzeau curgând sacadat picături din robinetul stricat. Măcar ăsta era lucrul constant pe care îl aştepta de atâta timp. Nişte picături enervante care curg, pe rând, în acelaşi interval, făcând acelaşi zgomot în acelaşi amar de vreme.

La auzul telefonului învechit, pe care majoritatea stagiarilor nu au apucat să sune când erau mici, câte un zâmbet tâmp îşi făcea apariţia. Degete îngălbenite de la fumuri de ţigară scriau de zor pe acel tabel mucegăit. Cu fiecare cifră adăugată, Făt Frumos se adâncea mai mult în scaun. Ar fi vrut să sune pe cineva. Doar că nu îşi amintea numărul. Şi nici persoana pe care ar fi trebuit să o sune. Ştia, însă, că nu era singur în faţa eşecului lui. Cândva, în Parlament, Făt Frumos, în timpul discursului său de pierzător, îşi pierdea şi privirea în ochii cuiva şi zâmbea . Dar nu îşi mai amintea în faţa cui. Şi asta mai adăugă o nuanţă de singurătate.

Pereţii erau martorii gândurilor lui. Aprobau cu fiecare uşă închisă, desprinzându-se ca lacrimile unui îndrăgostit.

Lui Făt-Frumos îi era dor de cineva. De cineva care trebuia să fie salvat de el ca să-şi ducă povestea până la capăt. Problema era că Făt-Frumos nu reuşise să salveze niciodată persoana respectivă. Ileana Cosânzeana s-a salvat înainte de asta.

Pentru că o sinucidere atrage după ea uitarea persoanei respective.

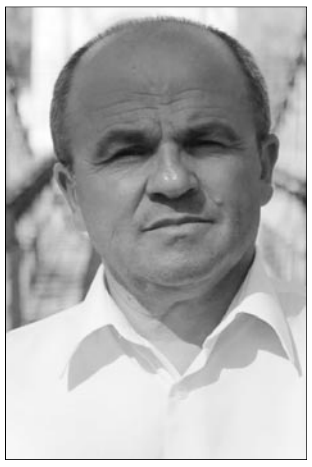
Doar că Făt Frumos era prea acaparat de el însuşi ca să-şi reamintească asta.

Te iubesc pentru că mă iubeşti.
Te-am iubit pentru că mă iubeşti.
Mă iubeşti pentru că te-am iubit.
Ieri. Azi. Azi.
Niciodată mâine.
Mâine suntem prea ocupaţi să uităm.
Culoarea pereţilor s-a închis definitiv.
Făt-Frumos a devenit primar.

(va urma)

Democraţia, pentru mulţi dintre conducători, reprezenta modalitatea în care puteau diviza poporul. Pereţii duceau toată această greutate, schimbându-şi culoarea cu fiecare alegere locală. Cândva o casă de patrimoniu luată din proprietatea unor moşieri, retrocedată după '90, revenită, din nou, la stat. "Mult zgomot pentru nimic", ar fi spus pereţii dacă li s-ar fi dat glas.

Constantin Preda

drumul pe care vii tu
miroase-a scorțișoară și-a mirt
a vanilie și migdale
a vin pe care-l beau doar îngerii în birt

drumul pe care vii tu
îmi trece prin sânge
apoi urcă în toate florile de maci
să poată plânge

„Constantin Preda – paznic în Grădina Maicii Domnului”
(**ÎPS CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**, coperta a IV-a, antologia *Cartea lui Iov*, de Constantin Preda, Editura Autograf MJM Craiova, 2023, 1196 pag.)

mirele

am închis ochii în plină zi
o după-amiază întreagă
și-am văzut aievea o mireasă foarte frumoasă
care purta o rochie neagră

era o rochie de voal
împodobită doar cu câțiva fluturi
pe la răscruciuri se auzeau bocete sfâșietoare
se aruncau bănuți în apa din ciuturi

dar și în țărâna măruntă
dar și în țărâna fierbinte
un stol de hulubi ducea trena miresei
în vis înainte

am închis ochii aievea
în plină zi
tu ești mirele (am auzit un țipăt)
și nu m-am putut împotrivi

cenușa

am fost prea flămând de viață
mult prea flămând
de primul
până la ultimul rând

am fost de toate
hoț de vișine coapte, cuțitar, curcubeu
dar totdeauna l-am iubit
pe dumnezeu

am fost prea flămând de viață
și tot ce-am avut mai de preț am dăruit
aș fi putut ajunge vicar
mitropolit

poate mi-a luat-o inima înainte
poate că, de multe ori, am dat greș
dar mai curată decât poezia mea
nu poate fi decât floarea de cireș

mi-e dor de mine ca de-un nor
mi-e dor de mine fir cu fir
e iulie și mireasma caiselor coapte
intră în delir

am fost prea flămând de viață
dar, în egală măsură, de moarte
iată suprema dovadă
cenușa din carte

mamă

ai venit la mine la priveghi
peste mâinile-mi împreunate, o floare să pui
să nu mă plângi ca pe un mire
ci ca pe un clopotar al nimănui

ai venit la mine la priveghi
crezând că vii la o nevisată nuntă
unde bocitoarele poartă rochii albe
și în mâini câte-o lumânare în două frântă

așa le e dat atâtor poeți
să aibă pleoapa sălcie, ușoară, amară
iar din mâinile împreunate pe piept
grâu verde dintr-odată să răsară

așa le e dat atâtor poeți
să aibă parte de o liniște nouă
să se întoarcă în pământ ca într-un somn
până la firul de iarbă, până la firul de rouă

mamă, ai venit la priveghiul propriului tău fiu
ești mută, spune măcar un singur cuvânt
curând, poemele din toate cărțile mele
vor fi șterse de ploaie, de brumă și vânt

tăcerea trandafirului

alo? la celălalt capăt al firului
s-a auzit tăcerea trandafirului

sunt eu, garoafa
care și-a pierdut în patul tău agrafa

scuză-mă pentru deranj
mi-am uitat în patul tău dantela oranj

mi-ai zis că-ți sunt cea mai mare iubire
îți port rănile ca pe niște safire

îți simt buzele pe glezne, pe umeri, pe ceafă
sunt eu, îmbujorata și credincioasa ta garoafă

a fost o noapte de basm și beteală
se-auzea-n surdină corul de la catedrală

am făcut tumbe, ne-am dat de-a dura
ți-am scris cu ruj pe toată,-nfiorată, gura

alo? la celălalt capăt al firului
s-a auzit tăcerea trandafirului

sunt nopți în care

sunt nopți în care
tristețea m-aruncă-n groapa cu lei
fiecare sălbăticiune trage din mine
partea ei

sunt lei nevăzuți
care se reped
spre creier, spre jugulară
dar și spre inima mea de ied

nu mă-nțelege nimeni
cine-ar putea să mă-nțeleagă?
doar mintea
mi-a rămas întreagă

și-n timp ce mă sfâșie
și-n timp ce mă devoră
gheara leului
îmi devine soră

cu cât mă sfâșie
cu atât mai mult pătrunde până la ultima picătură de sânge
chiar gheara leului
(din milă) începe a plânge

a murit un crin

bate clopotul
e vineri
a murit un crin
îi ducem sicriul pe umeri

era atât de frumos
înflorea într-un colț spre livadă
toate mucenițele îl plâng
îl vom îngropa într-un fulg de zăpadă

bate clopotul
e deja seară
îl vom îngropa într-un fulg
ca lespedea să-i fie ușoară

bate clopotul
sfinții vorbesc prin firele de telegraf
cu o picătură din cerul albastru
îi vom scrie un trist epitaf

mașina salvării

nu mai am putere să lupt
să merg mai departe
rămân la stadiul
de cenușă de carte

durere peste durere
junghi peste junghi
privesc moartea în ochi
din acest unghi

arde în mine un foc nemilos
arde în mine un foc mocnit
poate în moarte voi fi
mai fericit

tremur din toate încheieturile
ca limba unui clopot tremur
acolo în inimă și în creier
azi-noapte a fost un mare cutremur

drumul pe care vii tu

drumul pe care vii tu
îmi trece prin inimă, prin tălpi, prin umeri
e drumul focului
e drumul lupilor tineri

e drumul lupilor
cărora nu li s-a pus niciodată ham
dar pe care dumnezeu îi hrănește
cu flori de pe ram

drumul pe care vii tu
miroase-a scorțișoară și-a mirt
a vanilie și migdale
a vin pe care-l beau doar îngerii în birt

drumul pe care vii tu
îmi trece prin sânge
apoi urcă în toate florile de maci
să poată plânge

nu ai leac

Nu ai leac
nu ai vindecare
te paște o dragoste
de cireșe amare

ce frumos blestem
aici în livadă
unde dorm fluturi
și animale de pradă

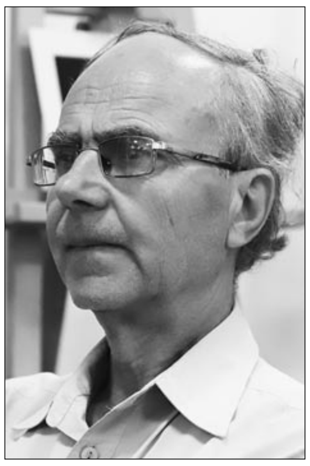
ai făcut un foc
cum n-am întâlnit nicăierea
în inima ta ca într-un fagur
se primenește mierea

nu am leac
doar un pistol de cireșe coapte lângă tâmplă
tu ești în tot
ce mi se-ntâmplă

ce blestem frumos
mi-ești ca o mânăstire sculptată în os.

Selecție realizată de
MIRCEA BÂRSILĂ

Viorel Nica

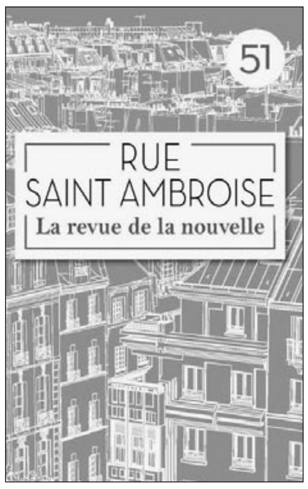
POSTMODERNIZAREA NUVELEI

Ca şi romanul care de câteva bune decenii a trecut de pe versantul ortodox pe cel heterodox, nuvela îşi caută posibilităţi neconvenţionale de manifestare, explorează orizonturi nebănuite, încalcă frontierele estetice, se redimensionează (din punct de vedere tematic), se remodelează (sub aspect problematic), se postmodernizează cu vârf şi-ndesat. Spre a ne convinge că totu-i aşa, iar nu altfel, n-avem decât să citim numărul 51 al incitantei reviste pariziene *Rue Saint Ambroise* şi să analizăm îndeaproape felul în care stilul şi repertoriul nuvelistic se primenesc constant.

Într-un text (sub formă de jurnal la persoana I) intitulat *Nebunie,* Danielle Lambert ne prezintă într-o manieră hipernaturalistă sumbra parkinsoniadă a mamei sale puternic destructurate. Cu ce-i asociată viaţa exilaţilor în viziunea lui Mimi Haddouf autoarea scurtei, dar incitantei proze *Exil*? Cu gustul acru, cu hipervigilenţa epuizantă, cu repetiţie seacă şi fadă, cu acuta lipsă de sens. Rămas şomer, onestul narator din *Absenta* de François Teyssandier îşi deplânge situaţia mizerabilă, se pomeneşte părăsit de soţie, duce o existenţă amorfă, se lasă în voia inerţiei, a neproductivităţii, a apatiei. De-a lungul minimalistei naraţiuni! În rol de mamă Malie Berton - Daubiné radiografiază comportamentul, trăirile, starea de spirit a unei femei care a născut două fetiţe gemene. În câmpul narativ al minipovestirii *Mathilde* de Sabine Gairin Calvo se desfăşoară lejer o copilă zvăpăiată, flancată cu zel de un tată receptiv şi o mamă afabilă. Într-o zi de vară caniculară, Paul se odihneşte la umbra stejarului visând „o dragoste toridă" de natură să-i satisfacă simţurile aţâţate (cf. *38°1 sub stejari* de Pascal Arnaud). *Furtuni* de Michèle Tillet ne inroduce in foro interno al unei fetiţe care are grijă de surioara-i şi, totodată, urmăreşte neliniştită declanşarea furtunii purificatoare.

În postmoderna „cetate magică" – ne face cunoscut Romane Gonzales în calitate de autor al precipitatei povestiri *Magic City* – sunt în toiul desfăşurării multe din cele ieşite din teribila cutie a Pandorei: sodomia, prostituţia, sărăcia, poluarea, anomia etc. Remarcabilă prezentarea disoluţiei unui cuplu (format din Sonia cea pragmatică şi idealistul Jêrome cel pasionat de budism), ***Inelul de pe deget*** de Muriel Carminati se evidenţiază prin scriitura în aqua forte, prin verva narativă, prin desfăşurarea abruptă, prin concentrarea susţinută. Ce aflăm din *Zile de vară* de Chem Assayag? Că, neputându-l controla pe agresivul adolescent care scoate intempestiv pistolul şi omoară pe cineva, paznicul grădinii publice intră într-o răvăşitoare criză de conştiinţă, narată cu scrupulozitate încordată, într-o tonalitate vibrantă. După ce face dragoste cu Tristan într-un cavou, Agnès (pe care Monique Coant-Blond o foloseşte ca naratoare în textul *Înmormântarea vieţii de cuplu*) înţelege că, după comiterea unei asemenea gafe de proporţii sfidătoare, nu va putea merge mai departe cu iubitul ei pe acelaşi drum, în acelaşi ritm, cu aceeaşi intensitate vitală. De îndată ce părinţii ei divorţează, Clémentine Puig (din naraţiunea *Andalizia* de Richard Huitorel) îşi dă silinţa să fie cuminte, să se comporte exemplar, să înveţe, să nu supere pe nimeni. Murindu-i tatăl, depăşeşte criza datorată morţii celui drag devotându-se învăţatului compulsiv. Ajunsă studentă, se poartă ca la carte, călătoreşte prin Spania. Suprasolicitându-se, ajunge să moară subit spre disperarea mamei ce nemaigăsindu-şi raţiunea de a fi, îşi doreşte cu tot dinadinsul moartea neîntârziată. În absenţa iubitei, naratorul din bucata în proză *Amantul unui ţipăt* de Victor Dumiot fantazează ad nauseam, se descentrează nevoie mare, îşi pierde aderenţa la realitatea imediată, îi preferă dialogului răspicat monologul sibilin, se lasă în voia reveriei turbionare şi confuze. Lipsite de pudoare, de pertinenţă, de seriozitate, personajele declasate din *Ninon N'Guyen*, marea clasă fără moderaţie de Karine Medrano, aparţin unei lumi grav alienate, nonconformiste, centrifugi, dezechilibrate, obscene cu asupra de măsură, amatoare de cancane de abuzuri, de hybrisuri care de care mai imprevizibile şi mai nonşalante. Citind *Deghizarea* de Paul Huot, înţelegem că farsa copioasă li-i de folos adolescenţilor zburdalnici spre a se relaxa şi, mai ales, spre a se cunoaşte mai profund şi mai temeinic pe ei înşişi ca fiinţe purtătoare de idiosincrazii, de varietate, de aspiraţii, etc. Aflate în vacanţă cu soţii şi copiii lor, Stella şi Léonie din *Vara* cu Adam Driver de Laurence Hugues discută despre caracterul seducător al modelului toxic aprobat dintr-o largă perspectivă estetică, dar ferm dezaprobat dintr-un exigent unghi moral. Internată într-un azil, împrăştiata, nu tocmai cultivata naratoare-personaj din *Aproape de râurile calde* de Anne-Sophie Dubosson îşi aminteşte de tinereţea-i năvalnică, petrecută într-o lume patriarhală, supusă unor constrângeri umilitoare, străină de orice propensiune spre emancipare. Opunându-se cu înverşunare evacuării ordonate de oficialităţile alarmate de posibilitatea devastării localităţii în care trăiau

(continuare în p. 20)

Destine şi iluzii în ipostaze epice

La a douăzecea creaţie majoră a sa, cele optsprezece proze din cartea „*În căutarea liniştii*", a scriitorului *Gheorghe Filip*, de la Ed. Tracus Arte (din 2023), ne frapează prin densitatea problematicii: idei şi dar al observaţiei, introspecţie psihologică şi pregnanţă caracterologică, o fervoare a naraţiei unei acute visătorii şi închipuiri copleşitoare.

Tonul, aici, e uşor didacticist, explicitar, în unele excese moralizatoare, cu eroi pradă iluziei şi dedaţi iluzionării, structural rătăciţi în solitudine, într-un asumat procustianism şi în neîmpliniri măreţe. Unii aspirând la altceva, vag definit, în căutarea căii existenţiale. De regulă: victime ale amăgirii.

În dozaj şi cu nuanţări (din partea autorului) şi cu echilibristică real-ficţiune, fascinaţi de închipuire, eroii, steril, sunt halucinaţi: de o „mare plecare" (*Mărgărit*), de angoasa treburilor domestice (*Teofil*), lamentându-se (alţii) de plecarea soaţei. Iritaţi (câţiva) de somnambulism (apatia generală), se victimizează (*Tălpică* şi „patul" lui), paralizaţi de frică (*Măru*) sau sub influenţa aventurilor din filme, trăind, mental, printre piraţi (*Iulius*). Ori sunt soldaţi (unul, *Culiţă*, e îngrozit de „atacul" ce va să vină, în marş, precum în cel liric, camilpetrescian, dar văr bun cu Zibal al lui Caragiale). Un condamnat (şi aici monologal) e de extracţie kafkiană, iar alt ins, *Mişu*, e himeric şi uzează de o etichetă: „voluptatea durerii".

În „*Rătăcire*", *Veniamin* trece prin pustiul satelor stăpânite de „haite" de ciomăgari ce te taxează în slujba unui ales local – taxat şi el de autor ca „om de încredere". Satira, şarja, tonul persiflant evocă şi invocă, plastic, o lume decadentă, dezumanizată, în destrămare.

În „*Adăpostul*" se confruntă diverse idei, ca într-o în-scenare teatrală, sub zodia fricii, a războiului. Un preot face magie cu uşa, relativ ne-verosimil, un medic crede într-un leac (pilulă) în contra prostiei (utopic), o ghicitoare, *Eva*, aminteşte de eliadesca „La Ţigănci". Dar şi de Călifar (al lui Galaction), aici, având rol de anchetator. Iar un soldat se va dovedi, lamentabil, un farseur, debusolat dar cu ceva şanse...

O adiere livrescă, dinspre Gib I. Mihăescu ori Swift (Gulliver chiar e amintit...), dinspre Cervantes (şi Don Quijote e pomenit) până la T. Mazilu (o marotă epică: de ce va fi plecat Femeia?) putem detecta, odată cu zvonuri dinspre romanele apropiate ale lui *Gheorghe Filip*, însuşi, ca „Trâmbiţa..." ori „Cum să schimbi...", autorul auto-pastişându-se, uşor.

În climatul apatiei generalizate, deprimant şi pesimist, cu alte motive (persistente), ca oraşul decrepit, cu destine în degringoladă, cu plecări de soţii şi cu onomastică de satirycon, în nihilism şi zbor frânt spre aburosul ideal şi ţărm, până la castelul şi evul cel războinic – de film şi iluzorie clipire a memoriei, apar şi secvenţe de evaziv misticism. În unele retrospecţii umoristico-satirice. În relative manierisme.

Un visător incorigibil, *Valeriu*, e frate bun cu un „Robinson" (în „*S.O.S.*"), cu alţi „proprietari" de stele (*Ciulică*) ori ai unei „camere de lucru" convertită în muzeu, „poetul" *Licuţă* fiind liber-cugetător, apt de ratare. Halucinat e şi *Silică*, tip ce se vrea „scriitor", în trans-figuraţia lui.

Revenim la alte figuri cu onomastică nostim-hazlie, de porecle şi comicologie: *Chitoaşcă, Gicuţă, Calache, Gogu, Oică Măcelaru, Tolemeanu* şi *Vindicius Fureacu* (penultimul – cântăreţ de nunţi, ultimul – autor „celebru" dar în imaginaru-i, atins de impostură şi devenit caz clinic, de psihiatrizat).

Derizoriul e surmontat de suprema idee: *Cuvântul* e salvarea (!), iar într-un loc („Insula închipuirii"), atmosfera spitalicească este de teribil grotesc şi lugubru, cu pacienţi duşi cu salvări la o mascaradă-show de „artă" (amatoristică), protagonişti fiind trei medici (penalizaţi etic de prozator şi botezaţi pe măsura înzestrării): *Hulubă* (poetul), *Hoandră* (pictorul ce se crede Picasso) şi *Mijoancă* (sculptorul în lemn). Ridiculizaţi şi minimalizaţi de... asistentul medical, *Val.* Şi acesta, idealist şi idealizat.

Întâlnim însă şi nume... normale, dincolo de „turnul de fildeş", de crasa inadaptare: Octav, Măria, Aurora, Sande, Eronim, Emil Profireanu, Florariu... Dar şi Lina lui Papuc. Completând „fauna".

Reacţiile unor eroi fac aluzie la Ana, la Manole, dar şi la Napoleon ori Caesar, unii vieţuind într-un fel de agoră subterană. Un jurnal ar putea exorciza sau ar depăşi obstacolele, iar „spiritul civic" ori o „*Asociaţie a refuzaţilor*" (ca la nişte pictori francezi de secol XIX) sunt utopii anexate şi cadre ale unui Timp fără de cruţare.

Stilul epic al lui *Gheorghe Filip* e predominant ironic, moralizator, de etică şi de umanitarism. Filmic, cu un control impecabil al materiei prozastice. În ciuda unui „tic" demonstrativ, al toleranţei şi al compasiunii faţă de o lume de închipuiţi (à la Macedonski) ori de fantaşti. Stăpânind fraza, încercând a sugera că decăderea morală poate fi stopată cumva..., prin ***Cuvânt*** (reiterăm), prin lupta cu Sine. Cu inerţia de (în) gândire.

Dar între Sodoma şi Gomora, cu Fecioara, cu Lazăr, cu Gligore (fără agheasmă) nu poţi salvgarda mare lucru. Însă noua Carte a scriitorului de excepţie care e, indubitabil, *Gheorghe Filip*, ne oferă un mare şi adânc prilej de meditaţie..., *în căutarea liniştii*.

ŞTEFAN VIDA MARINESCU

cronici

Cosmin Victor Lotreanu

Finalul unui august autumnal

Timpul este părintele adevărului."
François Rabelais

Coincidenţele nu sunt întâmplătoare... şi de aceea faptul că vestea încheierii misiunii mele la Trieste, după mai bine de şase ani, mi-a parvenit în a doua parte a lunii august, nu este rodul unui hazard. Apropierea pe furiş a toamnei se îmbină încă duios cu vipia verii şi îşi face simţită prezenţa aici, la ţărmul Adriaticii de nord-est, cu fiecare răsărit şi, mai cu seamă, cu fiecare amurg. Aproape palpabil resimt deja o nostalgie crescândă şi aud vocea lui Tudor Gheorghe ce mă cheamă nu numai să conştientizez, după Schimbarea la Faţă, că vara mă părăseşte încet-încet, ci mai cu seamă, mă cheamă acasă...."Vine vara/Trece vara/Ce-a fost verde s-a uscat/Plâng prigoriile seara/După ziua ce a plecat."... Mă cheamă acasă şi voi ajunge în plin parfum de toamnă românească, murmurând precum poetul odinioară, regăsindu-mi rădăcinile: „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...."

Desigur, este ora bilanţului şi poate de aceea capcana unei înşiruiri de evenimente, deopotrivă realizări şi proiecte duse la bun sfârşit sau care puteau fi mai bine articulate, este una reală. Cu atât mai mult cu cât doar trecerea timpului oferă serenitate, o privire poate mai realistă faţă de realizările sau imperfecţiunile din toţi aceşti ani. De aceea mă voi apleca mai mult asupra trăirilor, sentimentelor, impresiilor ce, cuprinse la final în mantia intimă a propriului *Eu*, oferă de fapt singurul răspuns care contează: A meritat? Tind să cred că da. Îmi revin amintiri ce iau forma unor chipuri, şoapte, imagini: acordurile imnului naţional în magnifica „Sala Capitolare" din „Scuola Grande di San Giovanni Evangelista di Venezia", iluminarea în culorile Tricolorului a Mausoleului „Candia" din Aquileia şi a „Fontana di Nettuno" din Trieste, miile de mâini strânse cu ocazia atâtor întâlniri, mesajele de speranţă şi solidaritate transmise unei comunităţi româneşti atât de numeroase ataşate ţării şi bisericii noastre de toate confesiunile, spiritul de echipă veritabilă, pentru a nu spune imbatabilă atunci când peste 36 de mii de cetăţeni români au votat în 20 de secţii de votare din regiunile Friuli Veneţia Giulia şi Veneto într-un autentic exerciţiu comun de construcţie organizatorică, servirea onestă a românităţii şi în prilejurile cele mai festive, dar şi, cu acelaşi sentiment al datoriei, în ocaziile în care cei mai năpăstuiţi au avut nevoie de o mână întinsă; cei care, prin iertare şi pocăinţă, găsesc alinare doar la Sfinţii Protectori ai celor închişi, Petru şi Pavel, înfruntarea pandemiei şi organizarea unui veritabil flux către ţară a numeroşi români ce s-au întors către noi căutând dramatic un sprijin urmat de răspunsul nostru: Suntem aici!

Dar bogăţia supremă, acum la ceas de final, o reprezintă înţelegerea îndeaproape a unui tărâm. Acea „identitate de frontieră" prin care romancierul Claudio Magris a definit oraşul Trieste, această componentă importantă a istoriei europene postbelice aşa după cum a rostit într-un discurs celebru Winston Churchill: „De la Stettin pe Baltica până la Trieste în Adriatica, o Cortină de Fier a coborât asupra conti-nentului".

Dar bogăţia supremă, acum la ceas de final, o reprezintă înţelegerea îndeaproape a unui tărâm. Acea „identitate de frontieră" prin care romancierul Claudio Magris a definit oraşul Trieste, această componentă importantă a istoriei europene postbelice aşa după cum a rostit într-un discurs celebru Winston Churchill: „De la Stettin pe Baltica până la Trieste în Adriatica, o Cortină de Fier a coborât asupra continentului". Nu în ultimul rând, „cel mai straniu dintre oraşe", aşa cum l-a descris poetul Umberto Saba ce a cuprins în aceste câteva cuvinte frumuseţea, ambiguitatea, pitorescul unei aşezări ce poate fi deopotrivă „un ştrengar aprig şi lacom cu ochi albaştri şi mâini prea mari pentru a oferi o floare", dar şi o fiinţă efervescentă, *crossroad* de culturi şi civilizaţii, îmbrăcată în mantie strălucitoare atunci când, în prima duminică de octombrie, ne dezvăluie *Barcolana*, regal al velierelor din toată lumea.

Nu pot încheia aceste gânduri şi mărturisiri fără a mă gândi însă la mesajul universal al muzicii. În crâmpeiul meu de viaţă lângă ţărm adriatic coexistă un ansamblu de trăiri şi sentimente fortificat de vecinătatea timp de atâţia ani a Veneţiei. De aceea nu îmi este greu acum, la ceasul cel din urmă, prefaţat de lumina blândă a unui august autumnal, să mă las cucerit de acordurile *Rondo*-ului veneţian în multitudinea sa de forme, creaţie a maestrului Gian Piero Reverberi... Dragi cititori, să ne alăturăm poate mai mult "*Rondo Veneziano Fantasia*", adică speranţei în ziua de mâine, fără să uităm a da locul cuvenit inevitabilei nostalgii pe valurile căreia ne poartă „*Sinfonia per un Addio*" a aceluiaşi „Rondo Veneziano", în sentimente, spaţii şi vremuri imemoriale.

Rămas bun, vouă tuturor, oameni, timpuri şi locuri!

eseu

Credinţa ca experienţă...

(urmare din p. 13)

Credinţa în realitatea şi raţionalitatea lumii

Generalitatea fenomenului credinţei priveşte mai întâi de toate *lumea* pe care am constituit-o de-a lungul timpului în mod conştient sau inconştient şi mai ales încrederea în realitatea ei. „Este deci posibilă *ipoteza* că toate lucrurile din jurul nostru există?" se întreba Wittgenstein. Puţini s-au îndoit de acestea, dar filosofia este domeniul în care sunt puse întrebările cele mai neobişnuite. Au existat, de exemplu, întrebările scepticismului care a chestionat această încredere, considerată nejustificată, în existenţa lumii. Ceea ce Descartes a oferit prin *cogito*-ul său a fost tocmai certificarea existenţei *ego*-ului şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, certificarea existenţei lumii. La Heidegger, modurile de fiinţă ale *Dasein*-ului presupun credinţa într-o anumită raţionalitate care ne precedă şi, de ce nu, în realitatea lumii care ne apare, ca fenomen poziţional. Potrivit lui Husserl, actele de tipul credinţei se împletesc cu toate celelalte tipuri de acte intenţionale şi, prin urmare, „cu toate formele de conştiinţă în genere". Această încredere, adesea prereflexivă, ţine tocmai de fenomenul credinţei: lucrurile şi lumea sunt aşa cum sunt (aici fiind implicată credinţa), ne rămâne doar să ne sporim cunoaşterea asupra lor, să avansăm în ştiinţele noastre.

Încrederea în celelalte ştiinţe

Credinţa apare şi în raport cu adevărurile ştiinţifice pe care nu le înţelegem şi ale căror demonstraţii şi istorie nu le-am studiat. Ca fiinţe limitate, ne exersăm cunoaşterea în câteva domenii pe care le stăpânim, acceptând în toate celelalte expertiza celor mai ştiutori. Or, această acceptare, presupune *încrederea*, care este tot o formă a credinţei, în competenţele altora, la fel cum cerem încrederea în competenţa noastră, atunci când este vorba de propriul domeniu de cercetare. Avansăm în cercetările proprii în virtutea unor credinţe nechestionate – şi exemplul cel mai elocvent este cel al ştiinţelor care avansează fără să-şi interogheze fundamentele, ca şi cum raţionalitatea şi realitatea lumii ar fi de la sine înţelese.

În cazurile de mai sus, credinţa apare sub forma *încrederii*: o încredere naturală, neinterogată, în realitatea şi raţionalitatea lumii, în primul caz; o încredere în ştiinţe în al doilea caz. Important aici este că fenomenul încrederii închide în el o *ignoranţă* asumată: avem încredere tocmai pentru că noi nu cunoaştem, asemenea specialiştilor, domeniile respective. Este ca şi cum am spune că *invizibilul pentru noi* – ignoranţa despre care am amintit – ia forma încrederii, constituind o trăsătură esenţială a acestui tip de credinţă.

POSTMODERNIZAREA NUVELEI

(urmare din p. 19)

de către o avariată staţie cosmică, banalii Victor-Serge şi César rămân pe loc şi află de la radio că dezastrul inexorabil se abătuse tocmai asupra localităţii în care se retrăseseră docilii evacuaţi. Conform *Cerul deasupra capului* de Christophe Delpau). Cu titlul de parabolă anxioasă, Sosirea Maestrului de Gaultier Roux tematizează convulsiv presanta nevoie de catharsis şi de dreptate a unei comunităţi responsabile ce preferă mai degrabă să fie exterminată decât să fiinţeze într-o manieră vicioasă, la antipodul rectitudinii, demnităţii şi verticalităţii. Crăpând de frumuseţe urbană, aidomându-se unui palimpsest mirobolant, impresionând prin lux, exuberanţă, soliditate, Genova îşi uimeşte, fascinează, derutează vizitatorii străini, dornici să-i păstreze splendida imagine în adâncul fiinţei lor siderate (după cum ne dăm seama lecturând cu deferenţă răbdătoare prodigiosul text *Binemeritarea genoveză* de Marie Cambas). Adolescent învâlvorat, José Légacy din povestirea *Jo de Philippe* Crubézy îi irită de fiecare dată, pe ceilalţi din cauza intemperanţei, lipsei de respect, excentricităţii, sfidării, irecuperabilităţii sale. Drept urmare a unei greşeli din tinereţe, italianul, păţitul, ghinionistul Cirino, personajul principal din scrupuloasa naraţiune *Cirino, cine eşti tu?* de Nicolae-Florentin Petrişor, şi-a purtat crucea cu smerenie şi răbdare, până la bătrâneţe, regretându-şi iubirea nedusă la capăt, sortită eşecului lamentabil, trăind cu spaima de a fi anihilat de ceilalţi, gata să-i dea curs, dintr-un moment într-altul, unei năprasnice vendetta, devenind suspicios, bizar, iregular, irascibil din cale afară, dincolo de faptul că părea de cele mai multe ori bonom, împăcat cu soarta, liniştit, predictibil, deosebit de politicos. Pierzându-şi sora, naratorul din *Regăsirile noastre* de Dorothée Coll face eforturi disperate spre a-şi aduce aminte de momentele fericite petrecute în compania celei dragi. Din perspectiva unei tinere naratoare aflăm că mama acesteia se străduia să-şi ajute fiul (Alvo) ce dorea mult de tot să studieze în SUA (cf. *Plecare de Moyez* G. Vassanji). Recenzând culegerea de nuvele *Între prieteni* de Amos Oz (2012), Catherine Schmoor, autoarea textului critic *O suită israeliană* evidenţiază faptul că iscusitul nuvelist reformator israelian îi oferă cititorului „o imagine globală a kibbouz"-ului, creează personaje memorabile, de o autenticitate vibrantă, pledează pentru o lume dreaptă.

Sub presiunea postmodernităţii dinamice, nuveliştii din vremurile noastre se văd nevoiţi să-şi primenească repertoriul de teme şi probleme, se prevalează (în plan formal) într-o mult mai mare măsură de flexibilitate decât de rigoare, experimentează într-o manieră debordantă, se deteritorializează din ce în ce mai mult, explorează într-un chip neabătut, preschimbă spaţiul narativ într-un creuzet fascinant.

Cristian Cocea

Jurnal de bibliotecă

„Prinț de insulă, cu fața de hindus”

Marți, 1 august. Convins că operele clasicilor se citesc la maturitate (și nu în școala generală, cum procedăm noi), cumpăr dintr-o librărie din Curtea de Argeş (de fapt, singura!) o ediție frumoasă a “*Scrisorilor*” lui Ion Ghica, adresate lui Vasile Alecsandri. Răsfoind-o, îmi dau seama că Editura “Humanitas” a făcut o treabă bună - în afară de ilustrațiile în creion ale lui Rareș Ionașcu, se remarcă aparatul critic (nota biografică și cele editoriale, indicele de nume și glosarul de cuvinte ieșite din uz), extrem de necesar pentru înțelegerea unui text din secolul al XIX-lea. Ion Ghica (1816-1897) s-a născut într-o familie de mari boieri, care a dat Principatelor zece domni. Dascăli particulari greci și români l-au învățat citirea și scrierea, a urmat cursuri particulare de franceză, a fost înscris la Colegiul “Sf. Sava” și a susținut un bacalaureat în litere la Sorbona. Atras de științele exacte, tânărul Ghica a rămas în capitala Franței, frecventând Școala Centrală de Arte și Manufacturi. A obținut un al doilea bacalaureat în științe matematice la Universitatea din Paris. În 1840, devine inginer, la Școala de Mine. În atmosfera revoluționară din Orașul Luminilor, frecventează cercuri francmasonice și audiază cursuri de economie politică la College de France. “*Pe când ne apropiam de teribilul an 1840*”, va scrie el mai târziu, “*despre care se proorocea fel de fel de grozăvii, ba c-o să ne frigă, ziceau unii, ba c-o să ne fiarbă, ziceau alții (...) lumea era îngrijată și posomorâtă, nimeni nu mai râdea, numai noi, românii, studenții din Paris, eram veseli și voioși (...) ajunsesem a număra, cu mici, cu mari, la douăzeci și legăturile de amicie dintre munteni și moldoveni deveneau din ce în ce mai strânse și mai patriotice*”. Ce se întâmpla? Imperiul Otoman, sub suzeranitatea căruia stăteau Principatele, se vedea provocat din ce în ce mai puternic de către Imperiul Țarist, care urmărea controlul strâmtorilor Bosfor și Dardanele, precum și extinderea în Balcani. În 1812, prin Pacea de la București, Înalta Poartă ceda muscalilor Basarabia, vechea țară a lui Ștefan cel Mare fiind ruptă în două. Conflictul s-a reluat după 25 de ani. Trupele țariste au ocupat Principatele și au impus o administrație militară. În 1829, prin Tratatul de la Adrianopol, otomanii au fost siliți să permită acces naval liber prin strâmtori și să se retragă de la gurile Dunării, restituind Principatelor vechile raiale ale Brăilei, Giurgiului și Turnului Severin. Intram în zodia protectoratului rusesc, concretizat prin Regulamentului Organic, care va dura până la Mica Unire. Studenții români de la Paris nu vedeau cu ochi buni această dublă dominație.

Să ne întoarcem însă la memorialistul nostru. Revenit în țară, Ion Ghica va ocupa o catedră de profesor la Academia Mihăileană din Iași, unde va preda, pentru scurt timp, geometria descriptivă, geologia și mineralogia. Ca vlăstar de condiție bună, era deseori invitat la masa lui Mihai vodă Sturza. Intelectual, tânărul se formase sub influența ideilor lui Ion Câmpineanu (unchiul său), crezând în necesitatea Unirii Principatelor sub suzeranitate turcească, fiind un adversar al țarismului. Era interesat și de reforma școlară, propunând organizarea învățământului la sate, obligatoriu și gratuit. În anii premergători momentului 1848, va lua parte la înființarea Societății “Frăția”. Membru în Comisia supremă executivă, alături de Bălcescu și de Golescu-Arăpilă, va fi trimis ca agent diplomatic al Guvernului provizoriu la Constantinopol, unde va rămâne și după înăbușirea Revoluției pașoptiste. Odată cu trecerea timpului, ardoarea sa revoluționară se va tempera. Educația și averea îl vor face să adopte poziții moderate, chiar conservatoare. La aceasta e posibil să se fi adăugat speranța secretă de a ajunge pe tronul Valahiei, prin bunăvoința turcilor, așa cum i s-a reproșat în epocă. Oricum, Sultanul i-a folosit calitățile administrative, numindu-l guvernator, apoi bei de Samos (“*prinț de insulă, cu fața de hindus*” - după expresia excentricului George Călinescu). În ce mă privește, cred că omul era mai degrabă un liberal din școala lui John Stuart Mill, convins de avantajele păcii sociale, de foloasele liberului schimb, militând pentru mariajul capitalului cu munca, un împătimit al confortului burghez și un adversar al politicilor economice protecționiste (spre deosebire de Ion Brătianu, care a rămas revoluționar și după ce-a devenit prim-ministru!).

Ion Ghica va părăsi exilul abia după Unirea Principatelor. Protejat de Cuza, pe care-l cunoștea din tinerețea pariziană, va deveni prim-ministru în Moldova, apoi în Țara Românească, deputat în Adunarea Legislativă (1860-1864), membru în diferite comitete și comiții. Își va trăda însă binefăcătorul, participând la Monstruoasa Coaliție. După aducerea principelul străin, cursul onorurilor va continua - va ajunge ministru de Externe, prim-ministru, președinte al Societății Academice Române, ambasador la Londra. Va frecventa înalta societate a Europei, va călători, va face afaceri și va scrie. Va fi invidiat și contestat, va avea însă mulți prieteni credincioși. Dar, cum timpul nu iartă, va ieși treptat din prim-planul opiniei publice și se va stinge la 81 de ani, fiind înmormântat cu onoruri militare la moșia sa de la Ghergani.

Și acum ceva despre “*Scrisori*”... Mă temeam că vor fi greu de citit, din cauza stilului desuet și, mai ales, a multor cuvinte ieșite din limbă. Nimic mai fals! Memorialistul scrie cu ușurință, amestecând descrieri, anecdote și idei, într-un stil colocvial, de poveste orientală. Este drept, te împiedici în turcisme (denumind îndeosebi obiecte vestimentare și ranguri sociale), dar sensurile frazelor sunt clare din prima și te poți întoarce apoi la glosar. Aceste “*frunze care s-au uscat și au căzut din copacul limbii*” îți arată ce schimbări formidabile a adus pe-aici veacul nouăsprezece - din timpul zaverei (revolta grecească împotriva Înaltei Porți), prin revoluțiile pașoptiste, până la Unirea Principatelor. Găsești în carte amintiri de călătorie, întâmplări dramatice sau vesele, portretele unor personaje istorice (Tudor Vladimirescu sau Nicu Bălcescu - fragmentul ăsta parcă se învăța la școală), existențe aventuroase (Căpitanul Laurent, haiducii Tunsu și Jianu, Teodoros, robul care ajunge negusul Abisiniei) etc. etc. Înțelegi jocurile de putere, cum era posibil să vină turcul cu câțiva soldați la București să-l omoare pe domn în palat, fără a i se opune nimeni, și ți se pune un nod în gât când vezi câte piei au fost luate de pe biata țară. Ai parte de o secțiune transversală prin societate, Ghica frecventând medii diverse, de la cel al țăranilor, strânși pe la vreo nuntă, până la acela al diplomaților străini din București. Din când în când, epistolele mai pierd din intensitate, mai ales când scriitorul se ocupă cu generalitățile (în “*Libertatea*”, “*Egalitatea*” sau “*Legile*”, văzute printr-o paradigmă liberală de tip clasic, cam vetustă pentru cititorul de azi, obișnuit cu efectele perverse ale capitalismului monopolist) dar recuperează imediat. Rămân antologice paginile despre ciuma lui Caragea (din care s-a înfruptat pe săturate conul Eugen Barbu) sau cele dedicate banului Nicolae, un țăran comisionar al turcului Mustafa, pe care osmanlâul, recunoscător pentru serviciile prestate, când a ajuns vizir, l-a ridicat la cea mai mare demnitate din Oltenia. Dar nu la Craiova, că i se urcau boierii în cap, ci la munte, la Cloșani, “*cu ordin către vătaful de plai d-acolo că nici pasăre măiastră să nu-i afle de știre*”! “*Opera lui Ghica este muzeul Carnavalet al nostru, organizat de un bun artist*”, conchidea G. Călinescu. Oare ce om politic contemporan ar putea să scrie niște memorii la fel de interesante, descriind marea schimbare a vieții noastre, de la național-socialismul lui Ceaușescu la poziția ancilară a României globaliste de astăzi?

Agreabila lectură m-a făcut să caut în bibliotecă alți memorialiști din epocă. Și i-am găsit pe Alecsandri (cu “*Scrisori*” și “*Jurnal de călătorie în Italia*”), Costache Negruzzi (cu “*Păcatele tinereților*” și “*Scrisori*”), Iacob Negruzzi (“*Amintirile din Junimea*”), C.A. Rosetti (“*Jurnal*”) și pe B.P. Hasdeu. Am dat și de “*Amintirile*” lui Radu Rosetti. Timp și chef de lectură să am!

În ce mă privește, cred că omul era mai degrabă un liberal din școala lui John Stuart Mill, convins de avantajele păcii sociale, de foloasele liberului schimb, militând pentru mariajul capitalului cu munca, un împătimit al confortului burghez și un adversar al politicilor economice protecționiste (spre deosebire de Ion Brătianu, care a rămas revoluționar și după ce-a devenit prim ministru!).

Pisica lui Schrödinger face artă în România

(urmare din p. 8

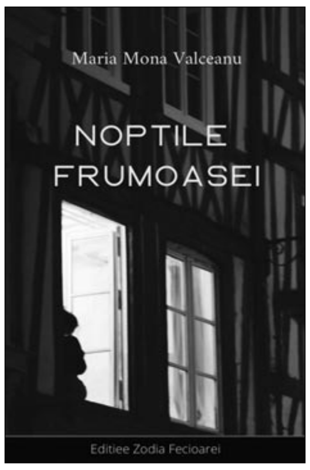
Ungheanu – secretar de stat, Adrian Păunescu – parlamentar etc. Aici, la porțile Orientului, unde totul e luat „*à la légère*”, ceea ce e azi „anti-sistemic” poate deveni de pe o zi pe alta „sistemic” și... „*vițăvercea*”, vorba lui Lefter Popescu.

De aceea, în analiza pe care o face curentelor literar-artistice din perioada 1829-1989, Alexandru Mamina nu face greșeala să cadă în maniheisme ieftine, nici măcar atunci când analizează perioada comunistă. De altfel, vorbind despre aceasta autorul simte nevoie să remarce că, prin adoptarea unei atitudini maniheiste (rezistent/colaboraționist, comunist/ anticomunist) „se falsifică inevitabil realitatea, în care situațiile au variat și în care oamenii, chiar și unii dintre cei cu funcții la vârful partidului, s-au comportat mai nuanțat” (p. 212). O astfel de poziționare nu este nicidecum o asumare fals ipocrită a evidenței că „dacă nimeni nu e sfânt, toată lumea trebuie să fi fost un pic vinovată”, evidență pe care mulți care se simțeau „cu musca pe căciulă” în anii 1990 o scoteau mereu la înaintare cu prilejul faimoasei întrebări „ce-ai făcut în ultimii cinci ani?”, fiindcă istoricul înțelege că unii creatori au fost *mai apropiați* de sistem, și alții *mai puțin apropiați*. E doar constatarea seacă a unui fapt: limitele sunt greu de trasat, granițele se întrepătrund și se poate întâmpla ca zone întregi de clarobscur dintr-o parte să fie luminate intens dinspre cealaltă parte.

În concluzie, avem de-a face cu o analiză lucidă a realităților culturale de la noi și, aș zice, a uneia dintre cele mai interesante caracteristici a ethosului creatorului român, care traversează ca un fir roșu istoria ultimilor 200 de ani: capacitatea acestuia de a jongla, precum pisica lui Schrodinger, cu două stări simultane, creația pro-sistemică și creația anti-sistemică. La noi revolta „omului revoltat” continuă până la prima sinecură, după cum conformismul devine „neconformist” la semnalul primei schimbări de macaz. Dacă e vorba sau nu de un semn de fericită fertilitate culturală, e misiunea altora să decidă.

FEERIA DE LA PORȚILE NEVĂZUTE ALE LUMII

Cartea se adresează românilor patrioți, dar și celor care simt nevoia de visare. Publicarea este gest intelectual menit să ne smulgă din precarul joc al cotidianului orientat azi se pare spre distrugerea omenirii.

Editura *Zodia Fecioarei* publică de curând cartea de 170 pagini: ***„Nopțile Frumoasei”*** de **Maria Mona Vâlceanu**, poet, prozator, jurnalist, editor și întru totul profesor, „om dăruit cărților”, după propria-i caracterizare. O carte scrisă la persoana întâi, o confesiune de la început și până la sfârșit a eroinei principale. Cartea întreagă este umplută cu mărturisiri sieși, pornind de la sintagma „plăcerile vieții”, cu retrăirile unei femei pline de grație, convinsă (și ne convinge și pe noi, cititorii) că rivalizează cu eleganța și strălucirea femeilor de odinioară.

Personajele sunt caracterizate scurt, dar revelator și au mai toate individualitate creatoare, ca să zicem astfel, în sensul că ajută, conștient sau nu, la definirea sensului misterios al scrierii. „Nopțile Frumoasei” este o fantezie originală, bine scrisă, o feerie cu efecte de cărturar autentic. Vise diferite la aceeași temperatură incendiară. Există o sumedenie de mesaje în această carte, inclusiv cele pe care, suntem încredințați, Mircea Eliade le-ar fi vrut transmise, el fiind maestrul incontestabil al autoarei, cărturarul erudit a cărui știință și meditație și a cărui inspirație de dincolo de lume Mona Vâlceanu le-a reconstituit în trei romane amețitoare, patronate de savantul român plutind deasupra ca un zburător, iubitul idealizat al fetelor de altădată. Autoarea trece pe neobservate granița dintre real și fantastic și invers, într-o înlănțuire de episoade care merită fiecare analizate și comentate cu aplecare pe texte. În orice caz, cititorilor le este transmisă o reverie continuă, un dans sacru între ziua de astăzi și un ieri nedefinit. De altfel, întreaga carte simulează o hiperrealitate nebuloasă, care o definește definitiv! Iar eroii sunt indiscutabil nemuritorii acestui mediu cât se poate de modern.

Fiecare pagină este uluitoare, însă deloc în felul în care se poate aștepta cititorul obișnuit sau mai precis neobișnuit cu înțelegerea ezoterică a vieții, cu alunecarea fără atenționare în alt tărâm. Paginile înscriu cu talent un exercițiu spiritual care lipsește de cele mai multe ori literaturii române actuale. Cele 15 capitole sunt de fapt poeme în proză subsumate aceloraşi idei ezoterice care o definesc pe romancieră și existente în marile sale romane de recompunere a mitului cărturarului suprem.

Mona Vâlceanu este stăpânită de un geniu al inspirației, căreia îi adaugă caracter sacru, de aceea cartea aceasta este focar de lumină, creativitate abundentă, unică poate. Povestea de dragoste, pentru că există o iubire matură și responsabilă, este tratată cu delicatețe extremă. Eroina povestitoare și bărbatul Ioan închipuie cuplurile de iubiți celebri. Cum este Ioan? Eroina care povestește și iubita lui îl prezintă limpede: „... un bărbat frumos, bogat și puternic, probabil nu este obișnuit să-l refuze femeile...”; „...ființă de lumină” etc. Prototipul bărbatului perfect. Sau: „Ce bine mă cunoaște Ioan, a descifrat umbra de tristețe din privirea mea.” În altă parte, Ioan este „Ioan al meu”, posesia tipic feminină! Dar iubita lui? Am meditat îndelung și una dintre concluzii ar fi că ea este nu una, ci toate femeile lumii, prin ce au ele mai frumos și mai adevărat feminin. Viața și iubirea ies învingătoare. La iubirea totală, dublată de respect reciproc este evidentă, de ambele părți, fidelitatea. Cuplul imaginat de scriitoare aduce în amintire până la un punct cuplul imaginat de Mihail Drumeș în „Invitația la vals”, în care eroii, Tudor și Micaela, prinși într-o puternică atracție reciprocă se iubesc cu dragoste adolescentină și tinerească. Iubitul Ioan ar putea fi un alter ego al eroinei povestitoare, femeia cu respirație terestră, calculată, pragmatică, dar sensibilă și plină de iubire. Să fie iubirea aceasta o căutare a propriului spirit?

Cu fiecare nou capitol, mai precis cu fiecare poem, cititorul este captivat de noi istorii sau de pagini de istorie cunoscute, cărora li se dau semnificații noi, din care este scos în evidență metafizicul, partea invizibilă a tot ceea ce s-a petrecut sau ce se întâmplă și astăzi pe pământ, dar noi nu ne dăm seama și de aceea povestitoarea se simte obligată să ne îndrume, să ne tragă de mânecă și să ne deschidă ochii. Întâlnim prezentă în această carte o metafizică a destinului omenirii. Totul este scăldat în inefabil. Abundă decuparea trecutului. Prezentul și reuniunile personajelor principale au tocmai rolul de a revela acel trecut incert, cu valențe memorabile și educative. Întâmplări de demult, cel mai adesea neștiute sau uitate prind viață, sunt retrăite de eroină, sunt prezentate cititorilor.

Cartea se adresează românilor patrioți, dar și celor care simt nevoia de visare. Publicarea este gest intelectual menit să ne smulgă din precarul joc al cotidianului orientat azi se pare spre distrugerea omenirii. Deasupra a tot, se simte strălucirea mantiei imaginarului. De neuitat sunt rândurile și paginile despre „Biserica Sfinților”, despre „casa și mansarda”, despre „grădina”, despre „Calea Moșilor”, despre Bucureștiul vechi, placat cu aur. Locuri magice. Simbolurile au trimiteri la zilele noastre. „De la aceste icoane vechi poate și-a strâns Mircea elixirul credinței, sacrul care nu l-a părăsit niciodată”, notează povestitoarea. Maria Mona Vâlceanu se înscrie și prin această carte, o dată în plus, drept scriitor de top. Cărțile sale vor supraviețui timpului nostru, salvate de omenia puternic vizibilă a personajelor, de umanitatea care își găsește evidența în miezul fiecărui mit retrăi, reînviat, și desigur de magia care este o vână creatoare distinctă pentru autoare.

CONSTANTIN LUPEANU

Christine Bernadette Rousseau

Jurnalul unui voluntar călător - Bogdan Veselovski

Bogdan Veselovski, cultivat atât în universități, cât și la școala vieții întrepătrunsă cu cea a culturilor atât de diversificate de pe pământ, ne dăruiește o carte surprinzătoare numită ,,Hai-hui prin lumea largă. Jurnalul unui voluntar călător.” Din carte aflăm că un procent de 20% din populația lumii deține o genă receptoare de dopamină numită DRD4-7R care asociată cu nivelul de curiozitate și neliniște face ca oameni care o dețin să fie aventuroși și deschiși la experiențe noi. Desigur că scriitorul acestei cărți are din plin această genă.

Cartea este construită sub formă de scrisori adresate cititorilor, scrisori prin care autorul ne face destăinuiri de-a dreptul surprinzătoare din perioada de voluntariat în Africa (una din cele mai sărace țări, Malawi), de voluntariat în Siberia, în junglă, în Laponia precum și din călătoriile ca autostopist prin America de Sud (Ecuador, Peru, Bolivia, Chile, Patagonia și Țara de Foc, Argentina, Uruguay, Brazilia, Paraguay, Venezuela, Columbia) și chiar Cuba.

Din Malawi ne dezvăluie și niște obiceiuri ale locului:

- unele femei folosesc tot felul de obiecte magice, precum cozi de șopârlă, pentru farmece în dragoste;
- primul copil trebuie să-l oferi părinților tăi pentru a-l crește;
- după ce ai un copil, sexul e interzis timp de 8 luni;
- o văduvă trebuie să întrețină raporturi sexuale cu fratele decedatului sau cu un oarecare ins plătit; fratele o poate lua chiar de nevastă;
- poligamia nu este ceva ieșit din comun;
- dacă bărbatul e impotent, trebuie plătit un altul numit *fisi* (hienă);
- dacă un vârstnic moare singur, copiii și nepoții distrug casa și împart bunurile;
- și locuitorii din Malawi fac pomeni;
- la nunți și aniversări e cu strigare, cam ca pe la noi;
- soția se supune în totalitate bărbatului și nu are multe drepturi.

Autorul culege povești autohtone pe care ni le prezintă în carte, fiecare poveste având pilda ei.

Din Malawi, Bogdan Veselovski a plecat la timp, după un an de voluntariat, dat fiind faptul că începuse o mișcare națională de vânătoare de vampiri.

Voluntar în junglă - Ecuador, Bogdan Veselovski a predat engleza la 500 de elevi, de la clasa a-II-a până la clasa a VII-a. În perioada când e liber profesorul de engleză, autorul nostru, merge pe jos pe drumuri pustii, prin apă, prin păduri cu mulțime de fluturi, se scaldă în apa cascadelor, dar și în apele termale. De zilele Sagrado Corazón autorul cărții se deplasează în luna noiembrie cu elevii pe străzile Macasului (un orășel extrem de aglomerat) defilând îmbrăcat în ie românească (și e tare mândru!), iar localnicii (elevi și profesori) defilează în costumul *shuar*.

Privind sistemul de învățare, profesorul Veselovski declară: ,,Am văzut cum e în România, Rusia, Malawi, dar aici e cel mai rău de până acum. Nici în Africa nu se omorau cu temele, învățatul, luatul notițelor, dar măcar aveau ceva mai mult respect, stăteau în bancă, nu făceau atâta gălăgie și știau că singura modalitate de a ieși din sat, de a câștiga bani e să înveți.”

Bogdan Veselovski este într-o continuă mișcare, coboară în zone neumblate, pustii, se deplasează cu toate mijloacele de transport posibile făcând autostopul, dar cel mai mult călătorește pe jos pentru că e un spirit temerar și (cred!) nu îi e frică de nimic și mai presus de toate vrea să fie una cu Natura: ,,...doi ani pe acest minunat continent, atât ca voluntar, dar și ca explorator. Am străbătut stepa, deșertul, plajele sălbatice, jungla, ghețari, insule și culmi de peste 5000 de metri, am traversat Ecuatorul și fluviul Amazon, am trăit alături de indigeni, le-am studiat cultura, am auzit în jurul meu limbi ca quechua, aimara, guarani, mapudungun...”

Din cartea lui Bogdan Veselovski am învățat că este o adevărată artă să călătorești. Autonumindu-se Smiley Traveler (în toate fotografiile, și nu sunt deloc puține, Bogdan zâmbește) a străbătut patru continente cu autostopul și a parcurs mai mult de jumătate din distanța de la Pământ la Lună.

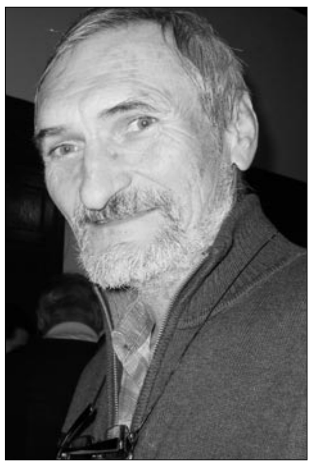
Pe lângă alte peripeții autorul parcurge un traseu pentru a-și căuta strămoșii. Exemplu: la Soroca își caută un străbunic îngropat acolo. În Petersburg (Veneția nordului) a trecut pe lângă casa de pe insula Vasilievski, unde în 1913 au locuit doi frați ai străbunicului autorului. Surpriză! La Soroca, atât de la un istoric de la cetate cât și de la preot află că nu există niciun fel de documente în arhivă, înainte de 1945, atât la biserică, dar nici la primărie deoarece comuniștii au ars tot. La cimitir nu a găsit nici urmă de morminte vechi pentru că romii și-au îngropat morții peste mormintele de dinainte. Trist!

La finalul cărții, Bogdan aduce mulțumiri tuturor oamenilor buni care i-au ieșit în cale... 5 pagini cu nume proprii, înșiruite unul după altul.

Ultima frază din carte m-a emoționat profund și sună astfel: ,,Pe lângă oamenii minunați pe care i-am întâlnit în diferite colțuri ale lumii, am redescoperit țara natală și am ajuns la concluzia că ospitalitatea proverbială a țăranului român încă n-a murit!”

Cartea aceasta este o simfonie a naturii, fie că e dedicată planetei, fie că e dedicată oamenilor ei, dar e o ,,simfonie” bogată în ritm, sensibilitate, emoție și... multe, multe imagini inedite. La cât mai multe astfel de călătorii, Bogdan Veselovski!

Lucian Gruia

Marin Dumitrescu - *Sunt*

După părerea mea, există două feluri de poezie: a aparențelor – superficială, nesemnificativă și a esențelor – care își pune și răspunde la marile probleme existențiale. Poezia esențeleor poate fi și ea de două feluri: simplă și adâncă și complexă, de idei. Poezia lui Marin Dumitrescu din volumul SUNT (Edit. Betta, 2023) este o poezie esențială de idei. De unde și mottoul: „Îmi iubesc și îmi educ/ ideile și cuvintele/ până devin versuri."

Dumnezeul creator al lumii reale, stăpânul legilor universului, în Biblie afirmă: „Eu Sunt cel ce Sunt". Poetul, creator de lumi imaginare rostește orgolios: „Sunt!". Dar ca să simtă că există, omul trebuie să aibă conștiință: „Aș fi putut să fiu/ Fără să știu/ Și atunci/ Nu aș fi fost." (*Axiomă*)

Rostul important al omului este să confere conștiință universului: „Am dat naștere fără să fi vrut gândului/ Și l-am acoperit cu toată noaptea înstelată/ Și pentru prima oară cosmosul/ A avut conștiință de sine." (*Templu*)

Ideea apare din gând: „Gândul meu este un copac/ Înfipt în creierul meu,/ (...)// Semințele lui îmi cad pe creier/ Și încolțesc repede/ Luând forma unor idei/ Tinere și albastre." (*Gândul*)

Existența este și durere iar condiția umană efemeră: „Am certitudinea că sunt/ Atâta timp cât mă doare umărul drept/ Și asta pentru că pe pământ/ Viitoru-l aștept.// (...)// Și abia după ce am înțeles că pe pământ/ Moartea stăpânește tot ceea ce se întâmplă,/ Am suspinat fericit că mă doare că sunt/ Și mi-am dus degetul la tâmplă./ (*Conștiința de sine*)

Moartea este atotstăpânitoare: „Faptul că sunt nemuritor e doar o părere/ Și până și conștiința de sine e muritoare,/ Ajungi printre prieteni călare pe durere/ Și pleci pe propria ta moarte călare." (*Trecătorul*)

Extincția face parte din existență: „Nu sunt dumnezeu, dar înțeleg/ Puterea morții pe pământ/ Și stăpânesc acest întreg/ În care am fost și încă sunt// Și în care în fiecare seară fac focul/ La mine acasă și în piept și în gând/ Și stau de vorbă bând cu norocul/ Vinul vechi făcut din cuvânt." (*Seară*)

Printr-o rugăciune dramatică, poetul cere creatorului o altă soartă: „Doamne,/ Judecă-mă/ Și condamnă-mă/ La viață veșnică,/ Pentru că am păcătuit/ Atâta,/ Că nu merit/ Să mor." (*Rugăciune*)

În această lume efemeră poezia e sacră și eternă: „Îngerul m-a atins cu duhul/ Și mă doare umărul de el,/ Îmi crește o aripă înspre văzduhul/ În care norul negru stă cercel.// (...)// Aripa îmi crește clar din umăr și încet,/ Dureros de clar și albă ca și cum,/ Îngerul care m-a atins a fost poet/ Și întâmplător ne-am întâlnit pe drum." (*Îngerul*)

Iată și o alegorie a vieții care se sfârșește în poezie: „Dincolo de înțelegere este o mare liniște,/ Dincolo de a ști se face senin și e vară,/ Dar trebuie să treci întrebător printre niște/ Zile din viață lăsate dinadins să te doară.// Viața este însăși moartea și timpul nu există/ Din moment ce totul este relativ obligatoriu,/ Chiar și libertatea umblă prin orașe tristă,/ Pe unde-și cântă întâmplarea repertoriu´.// Și atunci de ce să-mi fac probleme și să plâng?,/ Am să-mi cheltui viața calm și hoinărind departe/ Și scriind în fiecare zi, am să încerc să strâng/ Versuri aproape eterne într-o singură carte." (*Versuri aproape eterne*)

Dumnezeu recunoaște cu oarece malițiozitate că a creeat omul cu defecte, dar apreciază poetul: „Șeful legilor universale a venit aseară pe pământ,/ Era cam supărat pe mine însă a venit cu sfera lui,/ Nici nu a fulgerat și nici nu a trăsnit, s-a bucurat că sunt/ Și cu o liniște albastră a privit în ochii mei căprui.// M-am simțit așa de mic și așa de imperfect că zău,/ Tot trecutul voiam să mi-l ascund, mi-a fost rușine./ "Dar omul este", mi-a spus râzând, "imperfect și rău"/ Și mi-a vorbit apoi încet și rar, frumos de mine.// ...și încă sunt aici și fluier această furtună/ Cu fluturi de noapte izbindu-se de becurile/ Din parcul în care veneam vara pe lună/ Să-mi număr eșecurile." (*Seară de vară*)

Apoi autorul meditează la condiția existențială a poetului: „Cea de-a doua aripă a poetului se dezvoltă încet,/ Îi crește toată viața și învață greu să zboare prin gând,/ Până gândul îi devine aer și el un subțire poet/ Tradus și în alte limbi vorbite deocamdată pe pământ.//(...)// Doar poetul mai rămâne o vreme și rareori mai rămân/ Doi-trei, restul mor, îi omoară timpul, îi sugrumă/ Și nu vede nimeni de sus și eu în fiecare zi amân/ Să spun că viața este o durere serioasă luată în glumă." (*A doua aripă*)

Volumul se încheie cu dorința poetului de a ucide moartea, dorință la care subscriem cu toții: „Unde-i moartea s-o omor,/ Să-i fac rană grea la zbor, / Ah!, pe moarte s-o omor." (*Doină*)

Marin Dumitrescu scrie o poezie originală de profunzime, de idei. Poezia lui incită la meditație.

Jean Dumitrașcu

Cum îl edităm pe Daniel Turcea?

Daniel Turcea sau Daniel-Ilie Turcea? Întrebarea pare minoră, mai ales când e vorba de același autor, dar îi poate încurca pe viitorii istorici literari și autori de dicționare. În fișele întocmite de fosta Securitate, găsim „Daniel-Ilie Turcea". Autorul și-a semnat poemele risipite în reviste sau în cele două cărți din timpul vieții doar „Daniel Turcea".

Ani de zile, Eugen Simion s-a luptat cu Gabriel Liiceanu în privința editării operei în limba română a lui Emil Cioran. Până la urmă, Liiceanu a cedat. Era vorba de ediția științifică de opere complete, gen „Pleiade", în patru volume, de care s-a ocupat acad. Simion. Scrupulele lui Liiceanu s-au dovedit întemeiate. Simion a (re)publicat „Schimbarea la față a României" reproducând ediția (foarte greu de procurat de la anticari) din 1936, primă, iar nu cea din 1990, de la „Humanitas", în care Cioran, într-o notiță, preciza că varianta aceea exprimă voința sa ultimă (adică scoasese un capitol întreg și orice referință negativă la evrei)... La rândul ei, sora lui Labiș, Maria Margareta, l-a tot editat pe Labiș după 1990 fără a-i (re)publica poeziile pro-comuniste. În fine, un alt exemplu, urmașii lui Adrian Păunescu nu au fost de acord ca poezii ale tatălui să apară în cea mai amplă antologie de după 1990 (poezia din 1945 încoace), realizată de Ion Pop pe 2000 de pagini tipărite și 4000 de pagini online. Sadoveanu nu a fost publicat ani buni, din cauza urmașilor.

Dar cine face istorie literară? Familia sau specialiștii? Cum e mai bine?

O asemenea întrebare ne-o putem pune și în privința celui mai important poet piteștean, Daniel Turcea. Daniel Turcea sau Daniel-Ilie Turcea? Întrebarea pare minoră, mai ales când e vorba de același autor, dar îi poate încurca pe viitorii istorici literari și autori de dicționare. În fișele întocmite de fosta Securitate, găsim „Daniel-Ilie Turcea". Autorul și-a semnat poemele risipite în reviste sau în cele două cărți din timpul vieții doar „Daniel Turcea". Așa îl regăsim și-n toate dicționarele. Doar sora sa, Lucia Turcea, în seria de autor de la Editura „Doxologia" ori în cartea sa de amintiri, „Urme în veșnicie", folosește „Daniel-Ilie". Trecem, astfel, peste voința autorului. Ce-ar fi fost dacă Matei Eminescu l-ar fi editat pe fratele său sub numele de Mihail Eminovici?! Dar să nu ne împiedicăm, însă, în prenume. Iată ce aduce nou Lucia Turcea, după apariția monografiei „Daniel Turcea", de Paula Sabău.

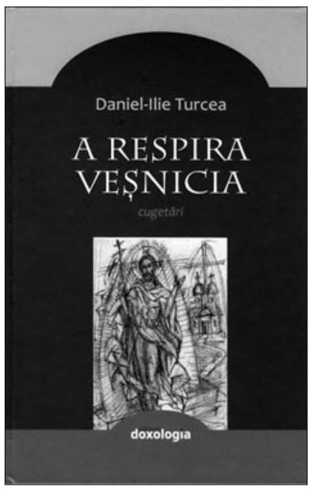
Aflăm că tatăl poetului s-a născut la Pitești, la 16 septembrie 1916, și va lucra ca economist, iar mama sa, Maria, era născută la Poiana, Câmpina, la 29 februarie 1912. Se vor cunoaște la Târgu Jiu, unde fuseseră repartizați, așa explicându-se ca loc de naștere acest oraș pentru poet. Dar familia va face diligențele necesare pentru a reveni la Pitești, în casa sorei tatălui, pe str. Fântânii, unde poetul va copilări și își va face studiile (până la admiterea la Facultatea de Arhitectură, după un bacalaureat cu 10), dar unde va reveni în vacanțe și în week-end (practic, toată viața, până la cei 33 de ani, va avea domiciliul stabil la Pitești, în rest fiind flotant).

„Era un copil de o frumusețe rară: avea părul blond, ondulat natural și ochii albastru-verzui, extrem de inteligenți și vioi", își amintește sora sa în 2013, în volumul „Urme în veșnicie". Va începe să vorbească abia la trei ani, fiind o fire retrasă. Avea totuși prieteni în școală, precum piteștenii Radu Vișineanu, Ion Rotaru, Cristian Ionescu, Nucu Comănescu, Lucian Cioată, Gh. Pantelie și Bebe Teodorescu. Deși mama îi era profesoară de matematică, „nu era favorizat în niciun fel, se învăța foarte mult și nu exista sistemul pregătirilor particulare" (Ion Rotaru). Același prieten își amintește că „era apreciat în mod deosebit la literatură de eminentul profesor Aman care, împreună cu profesorul Morțun (matematică), au fost singurii cooptați pentru a preda la Institutul de Învățământ superior din Pitești, înființat în 1963". Dar era scutit la orele de sport, spune Radu Vișineanu, din cauza constituției firave și a astmului.

Debutează în volum încă din studenție, cu volumul de versuri „Entropia", în 1970. Alături de prietenii săi Dumitru Țepeneag, Virgil Mazilescu, Leonid Dimov, Emil Brumaru, Turcea e recunoscut ca fondator al onirismului, un refugiu față de politica oficială. Dar Daniel Turcea merge mai departe. Descoperă și se afundă în misticism. Duce o viață boemă, refuză să se angajeze, dă examen la Facultatea de Teologie din Sibiu, dar i se refuză înmatricularea.

La „Cireșica", unde mergea însoțit de pictorul piteștean Gheorghe Pantelie (fratele său, Ion Pantilie, poate depune mărturie), Sorin Dumitrescu și Horia Bernea îl porecliseră „Daniel cel nou". Nu bea, „existența lui era de sfânt" (Gh. Pantelie). Până la urmă, se mută la Mănăstirea Cernica, unde continuă să scrie versuri și cugetări mistice, mai ales în urma unui vis premonitoriu. Duhovnicul său era părintele Arsenie Papacioc, dar purta discuții îndeosebi cu părintele Arsenie Boca, părintele Sofian Boghiu, poetul Ioan Alexandru, Nicolae Steinhardt, Ilarion Argatu și pictorul Paul Gherasim. Călugării de la Mănăstirea Cernica îl numeau „fratele nostru", își mai amintea regretatul pictor Gh. Pantelie.

Sora sa, Lucia Turcea, a donat, în 2004, toate manuscrisele poetului Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan. Lor li s-a adăugat și preotul Sever Negrescu. Așa au apărut, până în prezent, prin grija celor trei, sub numele de Daniel-Ilie Turcea, la Editura „Doxologia", patru volume: „Epifania, cele din urmă poeme de dragoste creștină" (2011), „Urme în veșnicie" (2013), „Duhovnicul" (2016) și „A respira veșnicia", volum de versuri-cugetări (2017). Din care desprindem, chiar la întâmplare, fragmentul:

„Iată, piatra nu-ncetează să cadă – se spune - / până nu ajunge ca un bătrân în pragul morții,/ iar și iar,/ și fața lui e clipă nemișcată,/ vis împietrit!/ Apoi se desfac milenii ce încep să risipească/piatra în adânc și viața,/ nenumăratele file/ și-un vierme pururi nesătul așteaptă,/ un prânz de care nu-l putem lipsi!"

Firește, Daniel Turcea nu putea publica atunci asemenea gânduri-rânduri. Iar Securitatea știa ea de ce-l urmărea pe cel mai blând dintre români! Misticismul era periculos regimului materialist-dialectic.

litere

THEODORE DALRYMPLE:
Nu există virtute fără prejudecată

Nu îmi propun să nu analizez niciodată prejudecățile noastre; ar fi ridicol. Avem nevoie să gândim atât logic cu privire la concepțiile moștenite, cât și smerenia de a recunoaște că lumea nu a început și nu se va sfârși cu noi, și că înțelepciunea acumulată a omenirii e, cel mai probabil, mai importantă decât tot ceea ce putem realiza noi prin eforturile noastre proprii.

Dacă încercăm să pretindem că lucrurile stau altfel, înseamnă să ne strâmbăm caracterul. Potrivit lui Burke, pentru ca răul să învingă e nevoie doar ca oamenii buni să nu facă nimic. (Observați, vă rog, că nu spune toți oamenii vor deveni răi, ci doar că oamenii răi vor deveni puternici într-un mod hotărâtor). Ar fi putut adăuga că răul va învinge dacă oamenii încetează să mai creadă în distincția dintre bine și rău, chiar dacă cei mai mulți dintre ei continuă în practică să se comporte relativ bine.

De ce ar trebui să stea lucrurile așa? Să analizăm un silogism:

Toate prejudecățile sunt rele
Distincția dintre bine și rău nu se poate fonda decât pe prejudecată.
Drept urmare, distincția dintre bine și rău este greșită.

Să luăm acum un alt silogism:

Distincția dintre bine și rău e atât de neocolit cât și necesară pentru practicarea virtuții.
Distincția dintre bine și rău nu se poate fonda decât pe prejudecată
Drept urmare, prejudecată este necesară pentru practicarea virtuții.

Care dintre cele două surprinde cel mai bine adevărata situație umană?

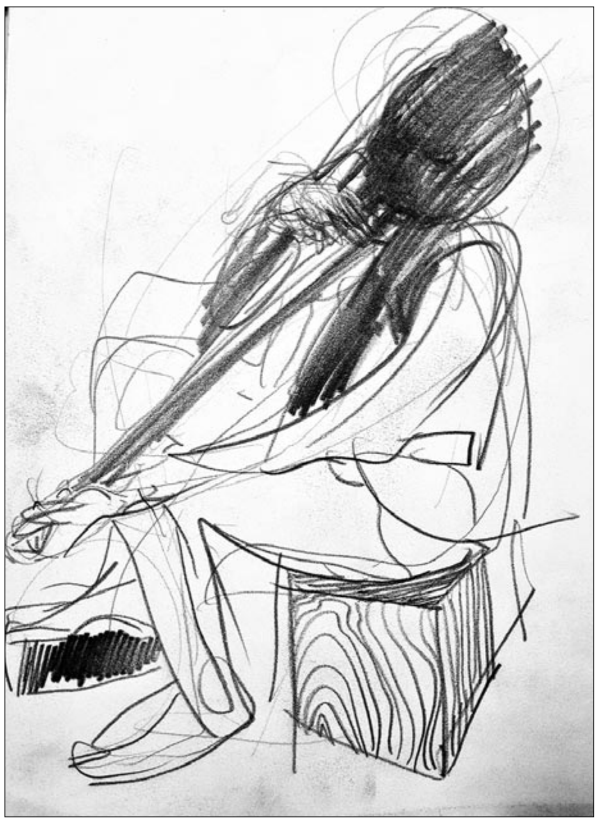
Încercarea de a face imposibilul – de a ne purifica mințile de toate preconcepțiile – nu e doar condamnată la eșec, dar ne strâmbă percepțiile morale într-o manieră vătămătoare. Pentru a ne dovedi nouă înșine că nu avem prejudecăți și că am gândit totul cu ajutorul propriului cap, ca ființe umane complet autonome (chiar dacă nu responsabile), oamenii ar trebui să respingă înțelepciunea comună a vieții, înțelepciune care în multe cazuri, chiar dacă nu în toate, a păstrat relațiile umane civilizate. Iluminarea sau, mai degrabă, ceea ce mai important pentru mulți oameni, reputația de iluminare, constă în a te comporta contrar acelei înțelepciuni. Și odată ce înțelepciunea comună a vieții este îndepărtată, ea e înlocuită de o altă concepție despre lume – adesea, deși nu întotdeauna, mai rea.

Îmi amintesc, de pildă primul moment când un anumit cuvânt din patru litere a fost folosit la televiziunea BBC. Contrar a ceea ce s-ar presupune, nu a existat niciun fel de argument venit din partea muncitorilor supărați că un astfel de ornament discursiv ar trebui folosit în direct în numele autenticității neînfricate. Argumentul pro a fost avansat de criticul de teatru educat la Oxford, Kenneth Tynan, tocmai pentru scopul de a demola ceea ce el credea că sunt zidurile împovărătoare ale decenței verbale, ca și cum limba engleză, lipsită de acel cuvânt, ar fi fost incapabilă să exprime cele mai adânci sentimente și gânduri ale umanității.

După 40 de ani vedem – sau auzim – rezultatele. Vecinul meu din Anglia care nu vorbește engleza, mi-a spus într-o zi că e surprins să audă mereu acel cuvânt – singurul dintr-o limbă care se laudă că are cel mai mare număr de cuvinte – pe buzele britanicilor care trec prin acea regiune franceză. Și trebuie să ținem seama că acei oameni nu erau oamenii needucați din clasa de jos care după 11 ani de educație obligatorie nu au deprins nimic altceva decât o ură pentru tot, cu excepția satisfacerii dorințelor imediate; aceștia erau oameni din clasa de mijloc cu slujbe și venituri foarte bune.

În mare nu se poate spune că abilitățile de exprimare de sine, în sensul abilității de a comunica celorlalți gânduri subtile și schimbări de sentimente, s-au mărit prin folosirea frecventă a acelui cuvânt, împotriva căruia a existat cândva un tabu. Mai degrabă, lucrurile au stat invers. Nici nu s-ar fi așteptat cineva că asemenea abilități de exprimare erau proporționale cu frecvența folosirii.

Așadar, scopul distrugerii tabuului nu era de a atinge un scop onorabil, cum ar fi eliberarea unei părți din omenire de o asuprire evidentă, ci de a dobândi o reputație pentru îndrăzneală morală și intelectuală, cu ajutorul unei victorii asupra prejudecății și preconcepției.

Doar aceia care aveau o prejudecată contra prejudecăților puteau presupune că asta e o formă de progres.

Dar nu e oare, de asemenea, adevărat că multe prejudecăți sunt vătămătoare, rele, stupide și greșite? Bineînțeles. Dar repet, din faptul că unele prejudecăți sunt vătămătoare nu rezultă că putem trăi fără prejudecăți. Toate virtuțile practicate în exces se transformă în vicii și devin manifestări ale mândriei; la fel stau lucrurile și cu prejudecățile, chiar și cu cele mai bune, la fel și cu mintea deschisă.

Nu îmi propun să nu analizez niciodată prejudecățile noastre; ar fi ridicol. Avem nevoie să gândim atât logic cu privire la concepțiile moștenite, cât și smerenia de a recunoaște că lumea nu a început și nu se va sfârși cu noi, și că înțelepciunea acumulată a omenirii e, cel mai probabil, mai importantă decât tot ceea ce putem realiza noi prin eforturile noastre proprii. Dorința, pretenția și speranța că putem păși liberi în lume, goi de orice prejudecăți și preconcepții, astfel încât orice situație să fie pentru ceva nou, e în egală măsură prostească, periculoasă și rea. Această dorință e dăunătoare deoarece nu ne vom înșela doar pe noi, ci și pe alții, și vom ignora acea voce din interiorul nostru. Vor apărea țipete și violență. Cu cât vom insista în public cu privire la lucrurile pe care le știm sau le bănuim că nu sunt adevărate, cu atât vom deveni mai intransigenți și mai vehemenți.

Cu cât vom respinge prejudecățile ca prejudecăți, cu atât mai greu ne va fi să ne retragem de pe pozițiile pe care ni le-am asumat pentru a dovedi că nu avem prejudecăți. Consecința va fi un dogmatism ideologic, și știm cu toții ce necazuri aduce un astfel de dogmatism.

E nevoie de discernământ pentru a ști când ar trebui să ne bazăm pe o prejudecată și când nu. Prejudecățile sunt ca prieteniile: trebuie menținute într-o stare de funcționare. Uneori prietenii se despart și la fel ar trebui să facă oamenii cu prejudecățile lor: dar alteori, odată cu vârsta și experiența, prietenii devin mai profunde, și la fel se întâmplă și cu unele prejudecăți. Dau oamenilor personalitate și îi țin laolaltă. Nu se poate trăi fără ele.

Theodore Dalrymple este autorul volumului de eseuri „Cultura noastră: ce a mai rămas din ea", apărut la Editura Contra Mundum.

Traducere de NINEL GANEA

traduceri

Tania Jilavu

Mihai Șora/ Omul dialogal

Volumul semnat de Leonid Dragomir a fost tipărit de Editura Cartex în primăvara lui 2023, la scurt timp după decesul filosofului centenar, survenit pe 25 februarie. Autorul, doctor în filosofie și medic veterinar, ne introduce în gândirea filosofică a lui Mihai Șora, nu doar prin rezumatul operei sale, cât și prin propriile impresii datorate câtorva întâlniri/dialoguri cu acesta. Mihai Șora, un personaj controversat, dar și iubit, apreciat mai ales de tinerii și nenumărații urmăritori pe FB, căci acesta ținuse pasul cu timpul și avansul tehnologic.

Este un timp pentru a trăi și un timp pentru a muri, la fel cum se zice că "a filosofa e sinonim cu a învăța să mori". Mihai Șora i-a avut profesori pe Nae Ionescu, Tudor Vianu, Mircea Eliade, iar lecturile lui C. Rădulescu-Motru și Lucian Blaga îl atrăseseră de timpuriu. Ajuns cu o bursă la Paris, se apropie de alți bursieri români de seamă, Constantin Noica, Eugen Ionescu, Emil Cioran. Anii 1940-1948 îi petrece în Franța, de unde revine chiar la instaurarea Cortinei de Fier, continuând o carieră în relief la Ministerul Afacerilor Externe, redactor-șef al Editurii pentru Literatură și Artă, pensionându-se în 1977 de la Ministerul Învățământului. Îi apar cărțile *Sarea pământului, A fi, a face, a avea,* după ce mai publicase deja la *Gallimard* în limba franceză. În 1990 este pentru scurt timp ministru al Învățământului, an în care publică *eu&tu&el&ea... sau dialogul generalizat.* Cartea fusese scrisă până-n *rivoluție,* dar manuscrisul fusese citit doar de un cerc restrâns de prieteni. În urmă cu ceva ani, aflându-mă la Craiova, am zărit pe marile afișe publicitare chipul lui Mihai Șora promovat de o marcă comercială, sau poate era doar un ONG ce-i atribuia o frază anume, motivațională. Se zice că nu există parcurs 100% perfect. Să ajungi să empatizezi cu oamenii, mai ales cu tinerii, ține de dăruire, iar spaniolii zic că "ayudar es un regalo". În lume ai doar un lucru important, oamenii. Privești în ochii persoanei și vei înțelege. Totul ține de iubire. Avem toți posibilitatea de-a face lumea mai bună, relația interpersonală e un instrument pe care-l deținem cu toții. Capacitățile noastre sunt însă adormite, vezi timizii, căci teama, frica, fac să nu relaționezi ușor cu lumea. Mihai Șora a știut să se facă iubit și prețuit în ambele secole în ciuda schimbărilor sociale, politice etc. În cărți se află arhiva memoriei noastre. Citim în defensivă proprie, lectura e o sursă de convivialitate și fericire împărtășită. În babiloniada cea de toate zilele oamenii încă citesc, și o fac cu-n soi de bucurie intimă odată intrați în aventura cunoașterii, în căutare de valori. Cărțile sunt mângâiate cu afecțiunea celui ce se emoționează și trăiește atunci când le străbate. Recunosc însă că în zilele toride ale verii mai simplu te cufunzi în lectura unui roman sau a versurilor cuiva, la fel cum bei mai cu plăcere ceva răcoritor în luna lui cuptor, decât un cabernet vechi. Cărțile filosofilor, gânditorilor în general, sunt de nișă, nu se îmbulzesc mulți azi să devoreze scrierile lui Platon, Cioran sau Blaga, decât dacă studiază filozofia sau au genetic această înclinație spre analiza vieții etc.

Când ai atins suta de ani nu poți fi decât un stejar plin de înțelepciune pentru cei din jur, sau o povară pentru tine și cei din preajmă dacă nu ai avut o genetică binevoitoare. Am senzația că Mihai Șora s-a simțit un om liber pe acest pământ, pe care știa că avea să-l îmbogățească curând. Trebuie să ai rezistență fizică și psihică pentru a trece prin secole, prin schimbări, să devii bogat doar în gânduri și să-ți trăiești propria fericire, culminată cu o căsătorie spre împlinirea secolului de viață. Poveștile de dragoste se schimbă în coșmar pentru mulți la vârste nepotrivite; nu și-n cazul său, se pare. Relația profesională sau amicală cu Luiza Palanciuc datează cu siguranță dinainte de 2007, an când lansează împreună "Programul *Restitutio Benjamin Fondane"*. Poate pentru faptul că dragostea merge mână-n mână cu respectul, cu admirația pentru cel ce avea să-i devină soț câțiva ani mai târziu, apare site-ul personal **mihaisora.eu,** despre care cârcotașii afirmau că ar fi fost rodul colaborării celor doi, după care Mihai Șora devine și líder spiritual/simbol al mișcării **#Rezist.**

Educația în parte ne-o facem singuri, ea face parte din ființa noastră, și de aceea se zice că durează toată viața. Nu spiritele cele mai elevate reușesc să dialogheze, ci mai degrabă cei care ascultă, înțeleg, observă. *Gura înțeleptului e în inimă.* Mihai Șora era un bun ascultător și un om dialogal, așa ni-l prezintă autorul acestui mic (dar dens) volum. Leonid Dragomir aduce astfel un omagiu filosofului Șora, un soi de rămas bun scriitoricesc, prin etalarea-comentarea operei și personalității acestuia. E preferabil să prețuim viața, timpul, oamenii, și pe noi înșine așa cum ne-a lăsat Dumnezeu, perfectibili. Tinerețea crede, e încrezătoare, are dreptul și adesea obligația să-și urmeze visurile. Mihai Șora și le-a urmat. Navigând printre oportunități și oameni, a văzut și trăit realități tragice, reușind să-și păstreze propria barcă pe valuri. "Fiecare existență este o sumă de posibilități"... Au fost timpuri când puteai să-ți faci prieteni chiar și-n adversari. Unii cred că în vremurile dure se nasc geniile. Nu știu dacă Mihai Șora a fost genial, însă face parte din gânditorii elitei noastre naționale. Frica, se spune, conduce lumea, de aceea cel mai bine se vinde securitatea. De aceea nimeni nu înțelege până la capăt ce, de ce, care au fost motivațiile multor oameni mari, valoroși, de a lua decizii conjuncturale în momente delicate, de cotitură. Sunt oameni care știu să privilegieze supletea. Opera și viața privată pot fi mereu discutabile și e preferabil să le disociem, să-i «iubim» pentru partea luminoasă, fără intransigență pentru rest. Elementele de natură etică din practica scrisului nu trebuie confundate cu etica propriu-zisă. "O operă are o dimensiune etică în măsura în care ea este adevărată estetic". (Jan Mukarovský). Vârsta a treia a libertății, cu dimensiunea ei morală, îl face să scrie o literatură eseistică, o filosofie proprie, adecvată noilor condiții ce includ FB-ul, mass-media, dictatura internetului. Regenerare și integrare, permanenta întinerire în dragoste și creație. Ce-i iubirea la 100 de ani? Minunea de-a reface ființa? Dragostea sa de viață, bucuria de a fi era atât de puternică, încât excludea moartea, neamestecând-o cu cele ale vieții. De altfel, nici nu-i plăcea să discute despre ea, iar în scrierile sale, deși puternic marcate de existențialism, nu există ceva de felul: orizontul finitului, tragic, pesimism, s. a.

Literatura noastră constituie moștenirea și dreptul inalienabil al rasei noastre. Cultura țării este cel mai bun titlul de glorie al acesteia. Geniile au capacitatea nemărginită de a lucra, acest lucru se constată nu doar în artă, ci și în domeniul literaturii, filosofiei. Deviza nobilă a pozitiviștilor era: iubirea ca principiu, ordinea ca bază și progresul ca țel. Ce calitate trebuie pentru a face un om desăvârșit? Mai multe, desigur. Un creier limpede, o inimă afectuoasă, o judecată solidă, un corp sănătos. Dorința de-a place te face să placi, iar cel care nu vrea, nu place. Mihai Șora plăcea, mai ales tinerilor. A place este un dar dobândit la tinerețe, căci odată ajunsă la bătrânețe, greu îl mai obții. Ești deja morocănos, mofluz, "calități" pe care Șora nu le deținea nici la cei 106 ani. Mulți oameni buni, cu gânduri mărețe, și-au făcut dușmani sau au atras antipatia doar pentru că n-au avut maniere, empatie. "Individul își poate depăși izolarea, singurătatea, pentru că în el există o constantă nevoie de celălalt, fie acesta Dumnezeu, aproapele, natura însuflețită și neînsuflețită". Chiar și realizarea nu se poate face decât în relațiile cu ceilalți ". Filosoful Mihai Șora a fost îndelung preocupat de tema libertății. Libertatea de a fi artist ține de tonalitatea sentimentului, ține de virtuozitate. Există trepte ale libertății, ele trebuie urcate, depășite, uneori cu greu. Sentimentul libertății, obsesie de viață pentru Mihai Șora? Singura libertate ce-o avem mereu este cea a gândului. Libertatea se manifestă prin «a fi» și nu atât de mult prin «a face», a avea sau a se afirma. Șora și-a trăit o realitate proprie, ideile sale fiind mai degrabă obsesii ce i-au explicat și propriul itinerariu, deciziile sale de viață: «Problema omului/ cum să trăiască asemeni unui arbore, fără a înceta prin aceasta să fie om». A fost preocupat și de «pașii greșiți prin care din proprie inițiativă îi face neîncetat și care îi prelungesc inutil și periculos itinerariul», sau de «aparența ce înstrăinează de sine însuși, de ființa sa adevărată», precum și de «adevărata menire a omului-să fie din plin ceea ce este în limitele date, adică acum și aici». Amnezia este considerată un mecanism psihologic de protecție, dar uneori și sursă de vulnerabilitate, când vorbim de amnezia culturală. Valoarea unei opere ține de reliefarea calităților ei intrinseci; politizarea criticii culturale riscă adesea să distrugă chiar studiul.

Autorul Leonid Dragomir îl consideră un om religios, deși acest lucru nu este afirmat de Mihai Șora, ci mai degrabă întrezărit din anumite reacții, fraze ale filosofului. Libertatea de gândire ține și de libertatea cuiva de a-și alege religia, care este un factor de coeziune a comunităților, unor grupuri sau națiuni. Societetea actuală tinde spre pluralism la nivel moral, politic, religios și cultural. Adevărata religie este știința de a uni. Cele câteva religii de bază cu nenumăratele lor curente fragmentează populația Terrei. Poate de aceea Mihai Șora a evitat să se declare un om religios, deși era fiu de preot. Personal, am trăit timpul când învățam în școală că *"religia este opiumul popoarelor"* și îmi amintesc cum circula *Biblia hazlie* printre tineri. Filosoful și eseistul Mihai Șora a primit numeroase distincții, fiind și academician de onoare al Academiei Române.

Zâmbetul evită stresul oxidativ. Zâmbetul său pare să fi fost remediu împotriva îmbătrânirii, contra timpului. Există o politețe a zâmbetului... Pozele pe care le afișăm pe FB arată în general o fericire pe care n-o mai avem de mult timp deja. Tumultul vieții, angoasele represiunii comuniste, a cenzurii, lasă amprente. Ce rămâne după plecare, autorul sau opera? Cu siguranță vor rămâne fraze-idei din teorii, la care urmașii vor reflecta:

- Dialogul interior nu ar fi posibil fără prezența Celuilalt.

- Drama neliniștită a unui sine care refuză să se arate sieși."

- Atitudinea existențială cea mai recomandabilă este atașamentul detașat.

- Bucuria de a fi e sarea pământului.

- Oricine poate cădea din a fi în a avea. Ideea atașamentului detașat se dezvăluie ca "depășire a egoismului și egocentrismului pentru a putea primi bogăția ființei lumii, singura cu adevărat împlinitoare".

- Nu comunici decât ceea ce ai, niciodată întru totul ceea ce ești. - Omului îi rezidă și măreția și mizeria... Vârfurile umanității se pot salva.

- Democrația este un dialog generalizat.

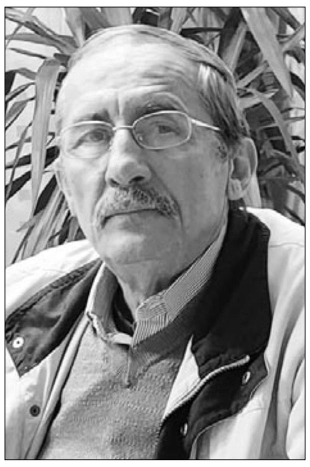
- Încercarea de a învăța împreună

- Dumnezeu n-a murit. El e acolo și e viu.

Leonid Dragomir consideră că filosofia lui Mihai Șora este una din puținele de la noi care are deschidere politică și etică. Termin volumul convinsă că *Omul nu poate fi acaparat în totalitate de constrângerile spațio-temporale.* Centenarii țării sunt bogăția noastră, seniorii noștri merită iubire și respect reverențios.

Ce calitate trebuie pentru a face un om desăvârșit? Mai multe, desigur. Un creier limpede, o inimă afectuoasă, o judecată solidă, un corp sănătos. Dorința de-a place te face să placi, iar cel care nu vrea, nu place. Mihai Șora plăcea, mai ales tinerilor.

Remus-Valeriu Giorgioni - 70

Cetatea de apă (călătoria)

Iar hula albă din preajma mareelor parcă ar fi cele Şapte Potire apocaliptice – corabia ridicată subit pe o colină lichidă (sau, să-i zicem coloană!) cădea apoi-înapoi într-un hău fioros - ca iarăşi să urce pe-o cocoaşă brizantă, adâncindu-se într-un podiş... marele şir de valuri rostogolite răstălmăcite de marea nebună care, în cârdăşie cu vântul, ar vrea să spulbere vasul de pe faţa ei furioasă...

Lui Radu Ciobanu

Meseria morţii e cea mai grea – cum mai zicea cineva: *un om înţelept trăieşte doar să înveţe să moară...*

Aşa cugetam şi eu plecat în călătorie de studii pe mare (marea cea marmara – marea de marmură!) corabia lunecând sub mine ca o balenă albastră pe marea de alabastru în dimineaţa cu scânteieri ireale năclăită de şoapte lăsând în urmă siajul mirific – ca o barbă de profet, ca pletele albe ale unui bătrân preot de ţară – Leviathanul lui Iov...

Iar în zilele noastre marele monstru (vânătorii de balene îl numesc caşalot) bântuie cam aceleaşi zone de navigaţie aceleaşi coordonate – în jurul lui bancuri mii de scrumbii pe care le soarbe dintr-o înghiţitură ca pe o supă uşoară prin grapa dinţilor săi cu care greblează Oceanul zgrepţăne funduri de mare gropile Marianelor.

...Citeam deunăzi într-o carte pe vas - lumânarea de spermanţet procura atmosferă romantică - în jurnalul de bord al Întunecatului Căpitan, mă gândeam...

(cel mai greu lucru pe faţa pământului - şi pe întinsul mării e să rămâi singur faţă în faţă cu icoana nealterată a gândurilor tale!) mă gândeam pur şi simplu la moartea mea.

Iar corabia alerga bezmetic pe creste înspumate de val – şi văi de secunde – călătoare pe mare şi deopotrivă în timp cu bompresul înfipt în val arborada întreagă în vânt (catarge arborete şi greement), iar Timpul, el însuşi o urzeală trainică şi tiranică război de ţesut din care ies toate velele acestui călător univers (o mare corabie pe o mare de amaranth) – constatând dureros: în ochiurile acestui năvod de secunde sunt oamenii!

Vântul urla nava se arunca în prăpăstii de val tăvăluguri de-argint iar clocotul lor genera selenara linişte dimprejur – se arunca înainte cu bompresul în vânt copastie şi bordaj valuri de spumă vesele se săltau peste ea îmbarcate fără bilet (pasageri clandestini) cu vele umflate de vânt - corabia ziua plutea pe perne de aer şi nor aruncată în cer iar noaptea cobora înapoi prelinsă pe raze de lună şi stea învelită în straie astrale şi *velastraie...*

Împotmolită definitiv în labirinturi pustii în apele argintii, greementul tot un năvod îngheţat rămuriş alb-albastru de promoroacă înota de zor în pântecul morţii aceleia albe că spaima pe care-o simte omul în faţa mării nepieritoare e la fel de adâncă precum fundul de mare – acelaşi ocean din vechime rostogolind peste stânci insule de corali şi întinderi imense mereu aceleaşi talazuri...

...Şi totuşi mă aruncaseşi în adânc în inima mării şi râurile de apă mă înconjuraseră; toate valurile şi toate talazurile Tale au trecut peste mine... Apele m-au acoperit până aproape să-mi ia viaţa, adâncul m-a învăluit... M-am pogorât până la temeliile munţilor, zăvoarele pământului mă încuiau pe vecie... iar corabia - chiar aşa se numea: IONA ÎN CHIT! – aluneca pe valul primordial, valul rostogolit sub văzduhul înspăimântat de Duhul Furtunii, hoardele lui invizibile, de tip „ariel”...

Iar hula albă din preajma mareelor parcă ar fi cele Şapte Potire apocaliptice – corabia ridicată subit pe o colină lichidă (sau, să-i zicem coloană!) cădea apoi-înapoi într-un hău fioros - ca iarăşi să urce pe-o cocoaşă brizantă, adâncindu-se într-un podiş... marele şir de valuri rostogolite răstălmăcite de marea nebună care, în cârdăşie cu vântul, ar vrea să spulbere vasul de pe faţa ei furioasă; străbătând defileul cel umed cu pereţi imenşi de smarald (ziduri şi porţi de cetate) cu câteva vele albe ca flamuri zdrenţuite fremătând în vânt – nară de armăsar asudată fornăitoare este vântul pe mare!

Otrăvita spumă sărată scurgându-se prelingându-se prin saborzi şi luminătorul teugii, îmbălsămând puntea superioară de la mărul catargului până la chilă, de la bonetele velelor mici din vârf la bocaporţi (colcăind din creştet până-n călcâie!) aşa tot aşa marea cară cu ea valuri miraculoase ce poartă pe creşte obiecte fantastice: iarbă de mare, melci şi scoici sfărâmate, bucăţi şlefuite de lemn – „oase de corăbii” – de toate tot soiul de obiecte plutitoare pe care le deversează pe ţărm măria sa marea,

Vrăjitoarea...

POETUL cu flanela lui terfelită stropită cu stele

Poetul flanează prin spaţii, deambulează
cu flanela albastră şi roasă
purtându-şi barba şi spleenul
printre stele şi constelaţii
cu o terfeloagă sub braţ

Şi planând cleveteşte
bârfeşte – vorbeşte întruna şi bombăneşte
în timp ce pe cer
se pregăteşte furtuna
(iar pe cerul lăuntric
răsare din veacuri luna)

Din când în când se opreşte
pe o scamă de nor
şi scrie şi scrie şi scrie
- scrie de zor
punându-şi aceste vesele tatonări
şi elucubrări pe hârtie

... A uitat totul: lecţii şi cărţi
tratate şi manuale – a dat
la o parte tentaţii
glorii şi gloriole rigole
în care aduna premii distincţii şi adulaţii

Iar astăzi (doar) dormitează
întins pe-acel nor
- dormitor
cu capul pe carte...

Şi flanează prin spaţii
cu gândul la moarte

Elegie/eseu despre un jerseu... Jerseul poetului din New Jersey

Într-o bună zi către seară poetul nostru (român neaoş) s-a repatriat din New Jersey cu acelaşi jerseu jegos cu care plecase din ţară (-ntr-o vară) flaneaua lui prăpădită rărită-şi-prizărită de culoare incertă...

În State se pripăşise pe undeva un orăşel anonim din statul New Jersey iar când s-a hotărât să se-ntoarcă în ţară jerseul lui era încărcat de-o ciudată electricitate-motricitate că numai apropierea lui de ceva/cineva provoca un efect ciudat: jerseul le repara pe toate, aparate stricate uzate trupuri umane bolnave inimi defecte desferecate...

...Se întâmpla ca în cazul lui Pavel / Faptele Apostolilor nouă cu doisprezece / că doar o batistă maramă sau şorţ erau suficiente să se atingă de bolnavi sau de morţi (sau în capitolul cinci cu cincisprezece, unde iudeii îşi scoteau bolnavii pe uliţi odată cu-a' soarelui suliţi ca măcar umbra lui Petru măturând pământul să treacă peste omul bolnav odată cu vântul...)

...Tot aşa şi poetul nostru din Jersey (un janghinos jerpelit de pe la Jupuitele) când se întoarse din State lipsit de toate cu jerseul lui terfelit şi rărit încărcat însă de poezie ca de-o ciudată celestă electricitate...

IAR MAREA MIROASE ALBASTRU!

Moto: „albastrul îndurerat la mării”
(I.T. Iovian)

Pe zare se zăreşte albastrul
(un indigo-violet ireal călare pe val)
Şi clipocitul ploii pe valuri: un val
Prăvălindu-se pe alt val
Din înalturi

Valuri mari ale mării negre şi urlătoare
Bubuind cu putere la picioarele stâncilor peste stabilopozi
Acei corali monstruoşi de pe insula lui Ulise
... Se vede albastrul: din larguri
Şi până la mal – de la ţărm către larg
Marea-şi perpetuează prezenţa
Prin turmele ei astrale de talazuri asurzitoare
Din adânc în adânc în acea cunoscută mişcare
Etern circulară... marea cea rece sărată-amară
Soarele dimineţii patinează pe-ntinderi (iar luna
Noaptea la fel – doar atât
Că aurul ei e mai palid luna lunecă navă
De scorţişoară
Pe-un abis sideral – Regele Mării
Plantează în gropile ei neguroase
Cuvintele Lui ca în nişte răsadniţe
Iar marea marea de sare
Soră cu nesfârşirea
... Se vede albastrul pe mare: vin valuri
Mereu să spargă de ţărm apoi pier
Ele pleacă spre larguri
Odată cu marea
Spre-a reveni nencetat înapoi (mai puţin
Talazul strivit de prova acelor corăbii
Plecate – sau rătăcite – în larg nave cu un catarg)

... Şi iar neastâmpărul mării şi iar
Năvala ei nefirească înspăimântând
Nestarea şi neodihna nemulţumirea: nimic
Nu se compară cu marea! Mişcările ei muzicale
(altfel zis muzici ale mişcării)
Răzbubuie-n larg
Unde de veacuri se leagănă vase trireme şi goelete
Catarg lângă catarg... în această

Sonoră tălăzuire, tălăzuire e prins
În marea Carte a Mării între coperte
Şi milioane de pagini lichide chiar înecatul Baudelaire

Fiindcă marea
Devoră rupe fărâmiţează
Între fălcile-i de rechin hălci imense de timp
Preschimbate-n talaz neliniştitor (timp neliniştit
Veşnic tălăzuitor

... Se vede albastrul se-aude
Vibrând pe zare un albastru sonor
Timpul mare rulând
În spargerea repetată a valului – Timpul tună puternic
Şi cade asurzitor se sparge-n secunde ooo neastâmpărul
Neliniştea neodihna
Sării în mare – a mării de sare
Mare
Etern
Rotitoare

Fascinația adevăratei poezii

Inspirată și scrisă pe țărmul sufletului, noua carte a medicului - poet Viorel Birtu-Pîrăianu, în tăcerea pură a singurătății devine o rugăciune rostită printre tainele cerului, printre anotimpurile gândurilor, uitate sub lacrima sfântă a unui sărut. Poetul descoperă dureros speranța unui țipăt cu aripile frânte în bezna lumii absurde uneori ori fascinantă și binecuvântată alteori o călătorie spre propria ființă, spre templul unui suflet de poet hăruit în care adeseori descoperă taina, în care „pe pământ e sângele ultimului vers”.

De o sensibilitate nobilă rar întâlnită în universul poeților contemporani în care „și viața-i o moarte scrisă între macii sălbatici” unde foșnește în cameră o rochie purpurie, noua carte „Surâsul unui sărut” amintește frumos de nemurirea iubirii în imensitatea unei clipe. Marea cuprinde un întreg univers în inima poetului singur pe un drum, al unicei iubiri care își duce depărtările dincolo de nevăzutele zări ale răzvrătirii. Metafora divină ocrotește poemele iubirii, inima poetului „pierdut în răstimpuri atemporale”. Căci el creatorul poate să și plângă atunci când descoperă că „păcatul țipă în toți și toate”, dar mergând mai departe clădind „din vers alte biserici de iubire”, „destrămând întunericul lumii cu un surâs”, cartea poetului Viorel Birtu-Pîrăianu devine o tainică spovedanie a clipei de lumină divină care îl locuiește „în lacrima singurătății” unicității sale. Căci miraculos de multă frumusețe îi locuiește spiritul, visele neîmplinitele, nescrisele, nespusele încă. Cititorii nicicând nu vor bănui disperările vindecate de medicul templelor fizice de poezia surâsului său. Deși „e noapte în mine, în jur”, „înveșmântat în tăceri” străbate iarna omenească. Pe undeva secolele s-au tocit și s-au lipit de tălpile însângerate ale unui suflet chinuit/ la margine de viață, „acolo unde țipă vântul și plânge pământul”, el cuvântul „zgribulit în amurg” supraviețuiește în ghearele leilor înfometați. Dar chemarea iubirii îl salvează mereu căci aude „cuvintele ce îți înveleau țipătul ascunzând gândurile/țipătul zorilor”. Astfel deseori poetul fascinant a spart numeroase clepsidre ale vremurilor căutând marele adevăr al evoluției.

Dialogul lumilor, surâsul luminii, desăvârșirea sentimentelor, nuferii purității, valurile năpraznice, păsările căutându-și zborul, florile mirate de asprimea oamenilor neînțelegând cum în lumea poetului Viorel Birtu-Pîrăianu „îngerii plâng pe un deal pe rând” la cina desăvârșirii la care singuri participăm. „Călătoria spre necunoscute lumi” aduce pescăruși cu bujori albi în priviri spre nemurire este poemul neterminat al unei cărți în care poezia și-a adus o parte din zestrea fascinației sale celeste. „Surâsul unui sărut” se citește cu spiritul, cu inima, cu sufletul intuiției divine. Poetul devine însăși poemul trimis spre lumea celor ce vor veni poate cu un adevărat surâs spre inima sa. Într-o perioadă a lumilor atât de absurdă universul ne dăruiește uneori cărți de lumină, de noi speranțe cum este acest manifest, acest surâs al unui poet adevărat.

EMILIA DABU

Maria Dumitrașcu

A.I. și creația artistică

La moartea poeților nu plânge nimeni

Am parafrazat, fără să vreau, titlul dat de Lucia Dumitrescu Codreanu pentru o bună carte a sa de istoria filosofiei, „La moartea lui Zarathustra nu plânge nimeni”. Dar realitatea ideatică mi-a impus acest lucru.

Cea mai veche creație din istoria actualei civilizații este „Epopeea lui Ghilgameș” din Mesopotamia, una scrisă în versuri. Tot în versuri este scris și „Imnul lui Akhenaton” din Egiptul antic. „Vechiul Testament” este tot o poezie. „Rig Veda”, la fel. Homer își compune „Iliada” și „Odiseea” în versuri. Chinezii concep și ei „Cartea cântecelor”. Pe scurt, poezia a fost înaintea prozei, a dramaturgiei, a altor forme de exprimare artistică. Urme de istorie literară apar abia cu „Republica” lui Platon, iar cele de critică literară puțin mai târziu, în „Poetica” lui Aristotel. Oricât ar sări ca arși adepții diverselor curente naturaliste/moderniste/avangardiste/post și ultramoderniste, la început a fost Poezia, iar ultima formă de creație ce a cuprins mapamondul a fost haiku-ul. Bashō Matsuo a impus un nou stil literar. Fără tam-tam. Doar nu o să vorbim de futurism în Noua Zeelandă. De haiku, da!

De-a lungul timpului, pentru că deja se poate vorbi de o istorie, inteligența artificială (A.I.) a căpătat o definiție tot mai clară și a evoluat de la a avea o anumită formă de inteligență la a avea capabilitatea de a acționa autonom, utilizând o cantitate uriașă de date și de a reutiliza experiențele și amintirile anterioare pentru a lua decizii mai bune pe viitor. Elementele pe care se bazează inteligența artificială au cunoscut recent îmbunătățiri semnificative, iar acestea sunt reprezentate de conceptul de Big Data, algoritmi și noi capacități de procesare a datelor. Progresul exploziv pe care l-a avut inteligența artificială în ultimii ani a sporit rolul acestei tehnologii, folosindu-se azi în mai toate domeniile.

Deoarece A.I. se bazează pe tehnologii avansate, întâlnim tot mai des prin studii termeni precum „învățare automată”, „robotică”, „automatizare”, „surse de date foarte mari”. Inteligența artificială a fost integrată și aplicată în multe sectoare economice, ca, de exemplu, în producție, logistică, medicină, educație, șah și transport. Dar și în artă.

Încrederea fiecărui participant în colegul lui este măsurată de numărul de ori în care un participant acceptă decizia colegului său care este diferită de decizia lor inițială. S-a observat că pentru toți jucătorii umani de șah, aceștia acceptă decizia coechipierului lor care este diferită de decizia lor inițială, în medie, mai rar atunci când sunt înșelați cu privire la identitatea colegului lor A.I. și consideră că lucrează cu un participant uman. În plus, încrederea comportamentală umană în coechipierul lor crește, în medie, atunci când participanții cooperează cu coechipierul A.I. care are performanțe înalte, comparativ cu alți agenți A.I. cu performanțe scăzute (există și dintre aceștia, în funcție de programe și de programator).

Rezultatele practice ne arată că oamenii au încredere în inteligența artificială mult mai mult decât în alt om, fiind de acord mai des cu deciziile colegului lor. Totodată, performanța coechipierilor are un efect semnificativ asupra performanței comune om – A.I., în timp ce identitatea coechipierului nu. Aceste rezultate reprezintă un semnal de alarmă împotriva înșelării oamenilor cu privire la identitatea A.I. în aplicațiile viitoare ce vor implica neapărat cooperarea A.I. - om (G. Zhang, „Trust in an AI versus a Human teammate: The effects of teammate identity and performance on Human-AI cooperation”, Computers in Human Behavior, vol. 139, 2023)

Dar vom vorbi despre alt studiu al colaborării dintre inteligența artificială și oameni, acesta evaluând nivelul de creativitate în domeniul artei. Focusul principal al artei generate de A.I. a fost pe artele vizuale, cum ar fi picturile și fotografiile. Recent, îmbunătățirea dramatică a tehnologiilor de generare și procesare a limbajului natural a reușit să permită inteligenței artificiale să realizeze poezie și literatură care se aseamănă extrem de mult cu cele create de oameni. Acest tip de artă generată de A.I. a atras atenția mai multor cercetători din domeniile robotică și informatică, dar și a celor din domeniile de filosofie și psihologie, unde dezbaterea se concentrează pe înțelegerea frumuseții și a creativității.

Calitatea textelor generate de A.I. s-a îmbunătățit semnificativ odată cu dezvoltarea tehnologiei. Acest fapt este relevant în domeniul artei generate de A.I., care poate fi mai departe apreciată de oameni. În acest studiu s-au comparat mai multe poezii de tip haiku, unele realizate de oameni, iar altele de către A.I. Aceste poezii trebuiau să conțină 17 silabe și să urmeze cele mai clare și mai scurte reguli din lume, cercetătorii examinând evaluările estetice ale artei A.I. și convingerile oamenilor despre aceasta. Haiku-urile generate de inteligența artificială au fost împărțite în două categorii: cele care au fost realizate cu intervenția oamenilor și cele care au fost realizate fără intervenția umană. Aproximativ 385 de participanți au fost nevoiți să completeze două sarcini din cadrul studiului. Prima sarcină a vizat evaluarea a 21 de haikuuri create de oameni și de A.I. considerate ca fiind la fel de frumoase. A doua sarcină a fost stabilirea dacă un haiku a fost realizat de un om sau de inteligența artificială.

Rezultatele studiului au arătat că ratingul de frumusețe al haikuului generat de A.I. cu ajutorul intervenției umane a fost cel mai mare, iar cel al haikuului produs de om și cel generat de A.I. fără intervenția umană a fost egal. Mai mult de atât, participanții nu au putut distinge dintre haikuurile generate de A.I. și cele create de oameni. Rezultatele sugerează că această colaborare A.I. - om oferă o creativitate mult mai mare în realizarea de haikuuri. Și, mai mult, în timpul studiului a fost găsită o corelație negativă între discriminarea performanței și a ratingului de frumusețe în haikuurile generate de A.I., presupunând faptul că arta de calitate a inteligenței artificiale este percepută ca fiind cea realizată de oameni (J. Hitsuwari, „Does human – AI collaboration lead to more creative art? Aesthetic evaluation of human-made and AI-generated haiku poetry”, Computers in Human Behavior, vol. 139, 2023). Acest studiu a indicat potențialul colaborării A.I. - om în realizarea de haikuuri și subestimarea artei A.I. din cauza aversiunii la algoritm.

Ajunși în acest punct, am pus robotul (aplicația chatGPT) să creeze câte un haiku pornind de la un element definitoriu al acestuia, anotimpul. Iată cele patru anotimpuri create instantateu, comanda fiind explicită, de către I.A., sub formă de haiku:

Înflorind grădini,
Primăvara zâmbește,
Viața se trezește.

Soare în zenit,
Râuri de sudori curgând,
Vara își arată.

Frunze cad ușor,
Culori calde se presară,
Toamna e-n zbor.

Zăpadă în zbor,
Fulgi albi dansează în vânt,
Iarna ademenește.

Firește, discuția e mai complexă, dar am lăsat așa. Și astfel la moartea poeților nu plânge nimeni. Poate optzeciștii, cel mai... lung curent literar din 1977 încoace. Îi puteam cere A.I. și o cronică literară, ba chiar și un roman. A.I. nu plânge. Nu are sentimente. CREEAZĂ. Instantaneu. Non-stop.

Viitorul creației e asigurat. Cu A.I. se încheie bucla imaginată de Eminescu în „Epigonii”: „Toate-s praf... Lumea-i cum este... și ca dânsa suntem noi”.

Rezultatele practice ne arată că oamenii au încredere în inteligența artificială mult mai mult decât în alt om, fiind de acord mai des cu deciziile colegului lor. Totodată, performanța coechipierilor are un efect semnificativ asupra performanței comune om – A.I., în timp ce identitatea coechipierului nu.

eseu

Mihai Barbu

Despre *Ză griț*. Cei antici și cei moderni...

A fost o vreme minunată când, din trei în trei luni, ne revedeam, vreme de câteva zile, cu colegi din Italia, Anglia, Turcia, Portugalia, Slovenia, Ungaria și Grecia, în cadrul unui program destinat deopotrivă atât dascălilor, cât și elevilor. Numele lui era, spre veșnica lui pomenire, *Comenius*. Pentru noi a fost echivalentul, târziu și nostalgic, a *Doi ani de vacanță*, ca să invocăm spiritul aventuros, juvenil și peren, marca Jules Verne. O să vă depănăm acum povestea întâlnirii, așa cum a fost, cu grecii de azi, demnii urmași ai celor de ieri.

Ceea ce ne-a frapat de la bun început la colegii noștri, profesorii greci de la Gimnaziul din Skidras, prefectura Pella, a fost o bună folosire a englezei, la care au adăugat o particularitate ce ținea seamă de barierele lingvistice ale limbii lor.

Filosoful știa ce acuzație gravă făcea: omul care nu lua parte la viața comunității era demn de dispreț și avea parte de cel mai mare oprobiu care i se putea aduce unui cetățean grec. Din ceea ce vedem, periodic, la televizor se pare că niciunui grec nu-i e indiferentă această (antică) acuzație.

O știre care va zgudui Balcanii: Dimineața, românul din Turtucaia nu face nimica

Grecii nu pot să pronunțe **c**-ul și atunci l-au înlocuit, cu dezinvoltură, pe **c** cu **ț** -ul pe care-l pronunță de minune. Nimic mai firesc. Astfel *greek* a devenit *griț*, *children* a ajuns *țildrăn*, *țărț* este echivalentul greco-britanic pentru *church* ba chiar și *fish* a ajuns un fel de *fiț*. *Thank you very maț*! Nimeni dintre colegii străini nu părea deranjat (nici cei veniți chiar din United Kingdom) de această inovație/ adaptare lingvistică, iar noi, balcanici ca și ei, am ajuns să vorbim, în perioada celor trei zile cât le-am fost oaspeți, în această manieră pitorească: *Țe faț? Faț bini?* Auzindu-ne, o bulgăroaică din Turtucaia a ținut, neapărat, să ne demonstreze că și ea știe câteva cuvinte românești. În fiecare dimineață, la micul dejun, când noi ne jucam după modelul lingvistic impus de greci, o auzeam și pe doamna respectivă recitându-ne, cu intonația specifică de dincolo de Dunăre, următorul dialog desprins din frumoasa noastră limbă română: *Bună dimineața, domnule!/ Bună dimineața, doamnă!*, răspundea tot dumneaei./ *Ce faci?/ Nimica!* E, fără îndoială, dialogul pe care îl aude, la Turtucaia, atunci când intră în vorbă cu niște conaționali de-ai noștri. Am stat la masă, de cele mai multe ori, cu amicele noastre bulgăroaice, făcâd haz de necazul, repetat, pricinuit de refuzul unor europeni de a ne integra și pe noi în spațiul nostru comun. Dacă ele ocupau o masă mai bine poziționată în localurile grecilor ne strigau imediat: *Schengen!* Și noi, atunci când eram mai norocoși decât ele, le strigam la fel. Apoi avea loc următoarea conversație ușoară: *Bună dimineața, doamnă! Ce faci? Nimica!*, ne răspundea una dintre ele. Bunele practici trebuie, nu-i așa?, făcute cunoscute, importate și bine conservate...

Desculț, despre un minuscul *Fiat 600* și fosta Yugoslavie

Când am plecat de acasă, prognoza meteo nu ne era deloc favorabilă. Dar, cum tocmai citisem un interviu cu Zaharia Stancu (reprodus de Aurel Sasu și Mariana Vartic în *Romanul românesc în interviuri/ O istorie autobiografică*, Editura *Minerva*, București, 1988) în care scriitorul era întrebat cum a scris *Desculț*, un *best seller* al *Epocii de Aur*, n-am mai stat pe gânduri (oricum, era o poziție cam incomodă...) și am purces, de îndată, la drum (oricum, era o poziție cam incomodă) „Nu mai ieșisem de mult din București. Nu m-a reținut nici frigul, nici ploaia, nici că aveam un covrig în buzunar și că am venit acasă obosit. Un scriitor care vrea să fie, într-adevăr, un scriitor bun trebuie să fie viu, trebuie să fie în permanent contact cu lumea, să participe din plin la viața Cetății. Vreau să adaug că, până acum, eu sunt stăpânit de părerea că scriitorul nu trebuie să stea pe loc, nu trebuie să se închidă cu zilele, săptămânile sau lunile în bibliotecă pentru a scrie. Contactul cu oamenii, cu terenul, cu mișcarea, în general, dă loc la aceste declanșări". Interviul data din anul 1974 și ni se pare la fel de valabil și astăzi. Prin urmare, unde altundeva ai fi putut să participi în mod plenar la viața cetății dacă nu în *polis*-ul grecesc? Așa că, fără a mai filosofa inutil, am urcat în mașină și am plecat spre Grecia. Care este spiritul *polis*-ului grec? Indro Montaneli, un faimos ziarist italian, care a scris și o documentată carte intitulată *Istoria grecilor*, zice că „spiritul *polis*-ului este acea putere de coagulare care face din orice grec un cetățean foarte sensibil la tot ce se petrece înăuntru și atât de indiferent la tot ce se desfășoară în afara orașului său". Marii filosofi ai Secolului de Aur (cel trecut în contul lui Pericle) vedeau orașul și împrejurimile sale ca pe o formă perfectă de organizare citadină. Platon credea că un oraș ar trebui să aibă maximum 5.000 de locuitori, iar Aristotel spunea că toți aceștia ar fi trebuit să se cunoască între ei. Dacă nu personal, măcar din vedere. Când Demostene a vrut să spună ceva extrem de rău despre un dușman de-al său a zis că respectivul *evită orașul*. Filosoful știa ce acuzație gravă făcea: omul care nu lua parte la viața comunității era demn de dispreț și avea parte de cel mai mare oprobiu care i se putea aduce unui cetățean grec. Din ceea ce vedem, periodic, la televizor se pare că niciunui grec nu-i e indiferentă această (antică) acuzație. Am pornit de acasă la 5 dimineața și am oprit la Turnu Severin, cât să bem o cafea la ibric, în vechea cafenea *Ada Kaleh*. Apoi am trecut dincolo și ne-am oprit pe malul sârbesc al Dunării albastre. Peisajul era cețos, cu o Dunăre maiestuoasă, ce abia se întrezărea la orizont. Am parcat, din rațiuni sentimentale, lângă un *Fiat 600* care ne aducea aminte de mașina bunului doctor Daniel din Petrila, cel care, în Epoca noastră de aur, avea o astfel de mașină capitalistă. Cu ea își inspecta, periodic, cele 300 de oi pe care le primise, în semn de recunoștință, de la diverși pacienți aflați în zona rurală a localității noastre. Prin oraș, doctorul se deplasa cu un scuter *Manet*. În acea vreme îndepărtată, cele două minuscule bijuterii de transport, *made in Italy*, constituiau idealul bunăstării în Valea Jiului și aprindeau imaginația tuturor pietonilor din zona noastră minieră. Azi, orașul e copleșit de numărul mare al mașinilor cu nenumărați cai putere, cu volanele ba pe stânga, ba pe dreapta, multe dintre ele înmatriculate (și) în Bulgaria. A circula prin Vale, în zilele noastre, cu un *Fiat 600*, ar fi un semn de mare sărăcie și de neam prost. *Doamne apără și păzește!*

20 de euro pentru a închide ochiul vigilent al vameșului macedonean

După ce ne-am astâmpărat foamea matinală, am trecut, fără probleme, prin desele vămi care despart, acum, fosta Iugoslavie. Totul părea să meargă conform socotelii de acasă până când, înainte de intrarea în Grecia, un vameș îi cere lui Titi B., șoferul nostru și conducătorul expediției, cartea verde a mașinii. Omul legii o analizează atent și constată că e expirată. Titi își făcuse o asigurare pe șase luni și era convins că o avea pe un an întreg. Vameșul îi zice, pe bună dreptate, să tragă mașina pe dreapta și să vină, conform unei datini străbune, la negocieri. Macedoneanul e de acord să închidă ochii contra sumei de 20 de euro cash. *Oameni suntem, se mai întâmplă*, l-a consolat el pe românul aflat cu musca pe căciulă. Ajungem, spre seară, la hotel și ni se repartizează camera 111. (Eram trei și așa s-a nimerit...) A doua zi dimineață, la școală ni s-a rezervat o primire fastuoasă. Interiorul școlii era conceput, din punct de vedere al picturii murale, sub semnul lui Mega Alexandros și a ramurilor verzi de măslin, la care artistul plastic a mai adaugat roadele, verzi și negre, ale arborelui simbol al Greciei.

Iar ca sentiment, un cristal, ne-a lăsat vorbă, simplu și înălțător, Elitis...

Printre aceste daruri ale naturii, pictate peste tot, am văzut pe unul din pereți, mai multe portrete ale unor oameni de seamă, încadrate de rame mari și vopsite în negru. Sub fiecare portret erau caligrafiate, în alfabetul elen, numele fiecăruia. Primii erau cei doi deținători ai premiului Nobel pentru literatură, Seferis și Elitis, urmați de Kazantzakis și Kavafis. Intrăm în clase și elevii păreau bucuroși de vizitele noastre care întrerupeau niște ore, probabil, anoste. La ora 11, suntem invitați în curte. Acolo toți elevii, îmbrăcați în bluze albe și pantaloni negri, au fost împărțiți în trei grupe: muzicanți, dansatori și spectatori. Recitalul trupei (orgă, chitară și tobă) s-a sfârșit cu un cântec (***Doar o mică scânteie și suntem în picioare***) care a dat semnalul nebuniei din curtea școlii. Toată lumea dansează omal-ul, trigona, serenița, koțar-ul, syrtos-ul macedonean, podaraki-ul, leventikos-ul, raiko-ul și culminează, se putea altfel?, cu un sirtaki în care sunt înglobați, fiecare după priceperea lui, și oaspeții. Cel mai prins de vâltoarea dansurilor s-a dovedit a fi profesorul Stavros Karavitis care, în ciuda unei dimensiuni urieșești, care trăda un *bon viveur*, a dansat cu grația unei păsări exotice aflate în pețit matrimonial. Seara, la restaurantul Lemonina, ne întâmpină o trupă compusă din patru muzicieni tineri (trei chitare și un vocalist) care ne-au încântat doar cu muzica lor grecească. Am trăit *a special greak night* cu o singură excepție făcută dascălilor din sală. A fost vorba de faimosul song al formației Pink Floyd, *Teachers, leaves the kids alone!* Englezii știau textul pe de rost, dar nici profesorii de engleză din celelate țări nu s-au lăsat mai prejos. Ulterior, aflați la Pella, am fost avertizați că e vorba de cel mai important muzeu arheologic după cel de la Atena. *No blitz!, No flash!* (Așa-i când lași copiii de capul lor...) au fost cuvintele de ordine care ne-au răsunat, permanent, în urechi, prin toate sălile muzeului subteran unde ne-am simțit ca acasă. E singurul de acest fel din Grecia și, în condiții speciale de temperatură și umiditate, sunt adăpostite mormintele lui Filip al II-lea și ale lui Alexandru al IV-lea. *Omul nu știe ceasul lui, întocmai ca peștii care sunt prinși în năvodul fatal și ca păsările care cad în laț, la fel și fiii omului sunt prinși în ceasul cel rău, când vine dintr-o dată peste ei.* Fie că sunt regi care au stăpânit lumea, fie că sunt oameni aflați, mereu, sub vremi... Acest *Megali Toumba* a fost descoperit în data de 8 noiembrie 1977 de către arheologul grec Manolis Andronikos. E, să recunoaștem, o zi măreață pentru istoria antică...

Cel care părăsește corpul așa cum părăsește copacul malul râului sau pasărea copacul, acela-i eliberat de un duh primejdios...

În ultima zi, la Edessa, am realizat că avem în fața ochilor o adevărată Citadelă a apei și a podurilor. Acolo am poposit pentru a ne lua rămas bun într-un local aflat pe malul unei ape. O apă imprevizibilă care, peste doar câțiva zeci de metri, urma să se prăvălească la vale, într-o cascadă vijelioasă. Copacii cei mari, de pe cele două maluri, aveau crengile aplecate mult spre luciul apei ca într-o ultimă încercare, disperată, de a reține vijelia torentului înainte de dispariția lui în neant. Când să plătim ceea ce am consumat, profesorul Titi B. constată că nu-și mai găsește portofelul. Se schimbă, brusc, la față și ne dă, sprijinindu-se de masă, această știre funestă. Nu mai avea nimic asupra lui: nici carduri, nici bani, nici actele mașinii, nici buletinul, nici carnetul de conducere. Nimic, nimic, nimic. Reluăm, fiecare, filmul ultimei ore pe care am petrecut-o înainte de a veni să cinstim masa comună. Toată lumea a fost, cu mic cu mare, pe la chioșcurile de suveniruri. Omul nostru cel păgubit a ajuns până la ultimul chioșc de unde și-a cumpărat o farfurie cu motive grecești. Acum a plecat însoțit de o grecoaică, profesoara Anastasia, ca să caute, împreună, acul în carul cu fân.

Zeul nu se uită la mâinile pline, ci la mâinile curate...

Când erau aproape de acel ultim chioșc, le-a ieșit în față un domn care se îndrepta spre poliție, cu un portofel în mână. Voia să-l predea organelor abilitate. Când a dat, nas în nas, cu păgubașul, grecul i-a oferit portofelul și l-a rugat frumos să numere banii, ca nu cumva să lipsească vreun cent. Se vede treaba că cinstea e, încă, la mare preț în universul grec. Nu a cerut oare strămoșul lor, Mega Alexandros, să fie îngropat cu o mână afară pentru ca toată lumea să vadă că nu a dus nimic Dincolo? Un istoric englez din secolul XIX, Henry James Maine, a declarat, sus și tare, că *noi toți nu suntem decât o colonie a Greciei. Și că, în afară de forțele oarbe ale naturii, tot ceea ce evoluează azi în omenire este de origine greacă.* Nu cred că între timp să se fi schimbat ceva în mod esențial. O dovedește asta și Zorba grecul care, atunci când li s-a prăbușit funicularul, a zis următoarele vorbe nemuritoare: *Hai să dansăm, șefule!* Și cei doi, englezul și grecul, au început să danseze sirtaki lângă ruinele fostei lor investiții, ca și cum nimic rău nu li s-ar fi întâmplat. Sau ca să fim mai exacți și în spiritul limbii lor: *Leț dens, boss!* ***(Zi end)***

reportaj

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Dialogul cu tema „Simţire şi baghetă: un sfert de secol de carieră muzicală”, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viaţa merge înainte”, coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, avându-l invitat pe dirijorul Tiberiu-Dragoş Oprea.

■ Prelegerea cu tema „Mari Epoci ale Culturii şi Civilizaţiei. Iluminismul”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană”, coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu.

■ Prelegerea cu tema “Teatru într-un Act. În lectura Autorului”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Teme Culturale în Emoţii Raţionale”, susţinut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba şi literatura română Lucian Costache.

■ Prelegerea cu tema „Între *Alchimistul* şi *Zahir*”, în cadrul proiectului sub genericul „Mari Iubiri ale Literaturii Universale”, coordonat de poeta şi profesoara de limba şi literatura română/engleză Raluca Hana Sandu.

■ Lansarea volumului „Reuniunea artiştilor” – cromatică Adriana Elena Costea şi reuniunea cuvintelor – Ovidiu Ştefan Ciucă, în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Viaţa merge înainte”, coordonat de poeta ing. Simona Vasilescu, avându-i invitaţi pe artistul plastic Adriana Elena Costea şi pe poetul Ovidiu Ştefan Ciucă.

■ Dezbaterea cu tema „Terapie prin Muzică”, susţinută de medicul cardiolog Adrian Tase şi de muzicianul şi compozitorul Andrei Tase.

■ Spectacolul muzical-coregrafic sub genericul „Bye, bye Summer”, coordonat de coregraful şi arbitrul internaţional de dans sportiv Alfred Schieb, în Parcul „Lunca Argeşului”. Evenimentul a fost susţinut de copii şi tineri care urmează la Centrul Cultural Piteşti cursuri de chitară, dans sportiv şi de streetdance.

■ Dialogul cu tema „Literatura există în funcţie de valoare”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Personalităţi Culturale Piteştene”, coordonat de scriitorul Jean Dumitraşcu, avându-l invitat pe prof. univ. dr. Nicolae Oprea, critic literar, preşedintele Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Piteşti.

■ Dialogul cu tema “De ce Iisus Hristos”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Biografii de Excepţie”, coordonat de muzeograful, scriitorul, dr. în istorie Octavian Dărmănescu, avându-l invitat pe părintele prof. univ. dr. Lucian Grigore.

■ Prelegerea cu tema „Mâncare în mişcare: viaţa în tren”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie şi Istorii cu Marin Toma”, coordonat de redactorul-şef al revistei-document „Restituiri Piteşti”, dr. în istorie Marin Toma.

■ Dialogul cu tema “Caricatura, un fel de RMN al spiritului”, în cadrul proiectului „La Vama Vremii”, coordonat de publicistul şi scriitorul Nicolae Badiu, avându-l invitat pe Bogdan Willkrin Petry, grafician şi ilustrator.

■ Dialogul cu tema „Bucuria de a dărui”, în cadrul proiectului „Medalion artistic cu Mariana Claudia Filipescu”, având-o invitată pe mezzosoprana Andra Bivol Costea.

■ Dialogul cu tema „Ziua Muntelui”, în cadrul proiectului sub genericul „Muntele ca o şcoală”, coordonat de poetul şi profesorul de filosofie George Badea, avându-l invitat pe preşedintele Clubului de Drumeţie şi Ecologie Montană *Drumeţie prin Carpaţi,* ing. Romulus Buncilă.

■ Vernisajul Expoziţiei de Grafică sub genericul „Oameni de vază din Argeş”, realizată de artistul plastic Adina Romanescu.

■ Dialogul cu tema „Dirijatul, între cor şi orchestră”, în cadrul proiectului „Personalităţi Culturale Piteştene”, coordonat de scriitorul Jean Dumitraşcu, avându-l invitat pe dirijorul Silviu Deaconescu.

■ Decernarea premiilor Revistei de cultură „Cafeneaua literară”, eveniment coordonat de poetul Virgil Diaconu: ION SIMUŢ (critic literar, Oradea) - Premiul pentru Critică şi Istorie Literară; IOAN N. ROŞCA (filosof şi critic literar, Bucureşti) - Premiul pentru întreaga activitate filosofică; LIDIA VIANU (poet şi traducător) - Premiul pentru Poezie; ŞERBAN CODRIN DENK (poet şi dramaturg, Râmnicu Vâlcea) - Premiul Opera Omnia; ANCELIN ROSETI (poet şi publicist, Bârlad) - Premiul postmortem pentru volumul *Vitrina cu jucării triste.*

■ Dezbaterea cu tema „Secolul Kafka”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Colocviile Municipiului Piteşti”, coordonat de redactorul-şef al revistei lunare de cultură „Argeş”, scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe editorul, scriitorul, prof. univ. dr. Lucian Pricop.

■ Prelegerea cu tema “Lazăr S(ş)ăineanu: lingvist, filolog şi istoric al limbii”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Teme Culturale în Emoţii Raţionale”, susţinut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba şi literatura română Lucian Costache.

■ Prelegerea cu tema „George Topîrceanu (1886 – 1937)”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Literatura Română Necanonică”, susţinut de scriitoarea şi profesoara de limba şi literatura română Iudita Dodu Ieremia.

■ Dialogul cu tema „Sublimul în versuri - iubire, absolut şi nemurire”, în cadrul proiectului „Întâlniri Culturale”, coordonat de scriitoarea Silvia Giurgiu, avându-l invitat pe poetul Ovidiu Vasile.

■ Dezbaterea cu tema „Egiptul Magic”, în cadrul proiectului „Ferestre Culturale”, coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, avându-l invitat pe Excelenţa Sa, Ambasadorul Extraordinar şi Plenipotenţiar al Republicii Arabe Egipt, Moayad Fathallah Mohamed Eldalie.

■ Dezbaterea cu tema „Despre educaţia lingvistică”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Adolescenţi şi Mentori”, coordonat de criticul literar, scriitoarea şi profesoara de limba şi literatura română Magda Grigore, având-o invitată pe Mona Şerban, profesoară de limba engleză şi manager al unei şcoli de limbi străine din Piteşti.

■ Dialogul cu tema “Trecutul viitor al poeziei”, în cadrul proiectului sub genericul „Personalităţi Culturale Piteştene”, coordonat de scriitorul Jean Dumitraşcu, avându-l invitat pe Spiridon Voinescu, poet, jurnalist.

■ Prelegerea cu tema „Un an şi jumătate de război în Ucraina”, susţinută de istoricul Ştefan Dumitrache, viceprimarul municipiului Curtea de Argeş.

■ Spectacolul de folclor „Tradiţii munteneşti”, coordonat de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu, desfăşurat în Piaţa Primăriei Municipiului Piteşti. Au participat Polina Gheorghe şi invitaţii săi de onoare: Ion Ghiţulescu, Simona Dinescu, Daniela Cernea, Valentin Grigorescu, Corina Dragomir, Marioara Man Gheorghe, Flori Radu, Daniela Bărbuceanu, Gabriela Argeşanu, Ana Maria Cîrstina, Andrei Orăşcanu, Anamaria Trandafir, Diandra Popaiacu, Georgiana Baciu, Mihaela Chiriţescu, Amza Angheluş, Grupul Vocal Bărbătesc „Rapsozii Bascovului”. A acompaniat Orchestra „Doina Bascovului”, dirijor Aurel Popescu.

■ Concert de pian sub genericul “De la jocul şi cântecul popular la Iosif Ivanovici şi George Enescu”, susţinut de Camelia Pavlenco, prof. univ. dr. la Universitatea Naţională de Muzică Bucureşti, şi de Diana Spânu Dănilă, profesoară la Colegiul Naţional “George Enescu” din Bucureşti. Evenimentul s-a desfăşurat sub egida Fundaţiei literare „Liviu Rebreanu”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Confluenţe literare”, coordonat de scriitoarea Allora Albulescu, profesoară de limba şi literatura română şi franceză.

■ Dezbaterea cu tema „Literatura Exilului”, în cadrul Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”, coordonat de editorul, scriitoarea şi profesoara de limba şi literatura română Maria Mona Vâlceanu.

„Ferestre Culturale”, invitat - Excelenţa Sa, Ambasadorul Extraordinar şi Plenipotenţiar al Republicii Arabe Egipt, Moayad Fathallah Mohamed Eldalie

„Colocviile Municipiului Piteşti” - invitat Lucian Pricop

Decernarea premiilor Revistei „Cafeneaua literară”

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

actualitate

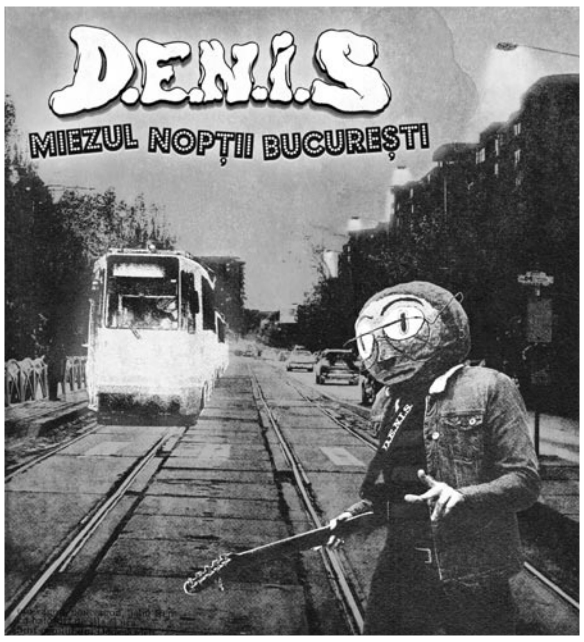
Vlad Alui Gheorghe

Polifonic

A venit viitorul

Poate măcar o dată ai păţit asta – e ora 3 dimineaţa şi ajungi cu trenul în Gara de Nord. Ai conexiune pe la 7, şi ai de pierdut vremea până atunci. Îţi iei ghiozdanul şi ieşi din gară, şi pleci pe străzi, şi mergi fără să ai o direcţie anume, fără să ştii unde mergi, doar mergi. După o vreme găseşti un fast-food deschis şi intri acolo, iei ceva light, mănânci, foloseşti baia după ce bagi codul de pe bon, şi trebuie să pleci că deja ai stat prea mult pentru un suc prost şi un sandviş mic. Şi tot mergi mai departe, şi încă e noapte, şi Bucureştiul începe să-ţi mai spună câte una – alta. Te uiţi atent pe maps şi nu vezi când vine un taxi în viteză, te sperii şi te fereşti, el te înjură, tu nu ai timp să o faci că încă nu ştii cum se face asta, cât trebuie să aştepţi între înjurături, dacă e ok să zici orice când ai accent de moldovean. Şi după mai mergi puţin, şi parcă de undeva dintre nişte blocuri începe să vină şi lumina, începe să fie mai aglomerată strada, începe să miroasă altfel, a oameni şi grabă, şi te retragi către gară cu neliniştea unui gândac care încearcă să traverseze un boulevard fără să fie zdrobit.

Este o nelinişte în toate, şi dacă e un mod în care neliniştea asta poate fi înţeleasă, este printr-o muzică făcută cu program să surprindă perfect toate astea. Acum ceva vreme (mai muultă vreme, că anul 2003 pare aproape, dar e la o viaţă distanţă) aveam viaţa surprinsă în albumul „Bucureşti" al formaţiei Partizan, şi acum îl avem surprins extraordinar în albumul „Miezul nopţii Bucureşti" al proiectului D.E.N.I.S. Denis este proiectul lui Daniel Boiangiu, cunoscut publicului şi datorită proiectului Cardinal (o trupă căreia va trebui să-i oferim atenţia cuvenită în viitorul apropiat), care îşi propune să surprindă lumea din jurul său prin nişte polaroide cu situaţii aparent întâmplătoare, dar care, în mâinile lui, spun o poveste închegată. „Miezul nopţii Bucureşti" este un album de polaroide făcute de un fotograf care şi-a propus întotdeauna să facă totul pe dos faţă de cele agreate de lumea din jur, riscând să se afunde din greşeală într-un mare succes.

Chiar dacă de multe ori contestată, frumuseţea oraşului Bucureşti este surprinsă de Denis în moduri cel puţin bizare, având repere dintre cele mai eclectice şi surprinzătoare. Nu este nimic lăsat la voia întâmplării, iar cele câteva exemple aruncate cu foarte mult tact pe tot parcursul albumului întăresc ideea de album-poveste care se contruieşte piesă după piesă, fiind în final, o odă adusă capitalei, o odă sinceră, unde la final ţi se usucă lacrimile foarte repede pe obraz de la praf şi curent.

Albumul se deschide cu piesa „E o lume" – un imn garage rock care îţi repetă hipnotic din start – *„E o lume disperată turbată luată de cap"* (E o lume). Continuarea piesei e un pasaj îngust către ce are să urmeze, un pasaj care reia ideea principală a piesei, şi oferă un safe-sentence pe care să-l foloseşti în caz că te pierzi: „E o lume disperată turbată luată de cap / Nu ştiu ce şi cum şi când totul s-a întâmplat."(E o lume)

Există momente pe tot parcursul albumului unde pare că este invocat, momit dintr-un abis ascuns după alte două abisuri mai noi, Poetul Gării de Nord, poate vi-l mai amintiţi din „Filantropica", şi este lăsat să surprindă o seară când nimeni de la masă nu mai poate vorbi, când toate gurile sunt uscate, şi totuşi există o dovadă că toate s-au întâmplat: „Dacă le-ai putea vedea privirile / Când se dă ultima comandă la bar / Poate atunci ai înţelege şi tu / Că aici nu e nimic de înţeles (...) Acela stă, bea, râde singur / Altul e doctor sudor inginer avocet / Oraşul ne papă fără să mestece / Şi nu se va opri din mâncat." (Ultima comandă)

Experimental cât încape, „Miezul nopţii Bucureşti" are momente când te dă peste cap cu valoarea compoziţiilor muzicale. Nici o piesă nu sună sub un anumit standard impus de la început, iar micile stângăcii sunt gândite impecabil astfel ca albumul să păstreze vibe-ul de operă stradală închisă într-un studio cu microfoanele deschise. Există şi nişte oaze în toată nebunia, oaze în care poţi să te retragi pentru un timp, să-ţi tragi sufletul, şi să-ţi găseşti puterea să ieşi din nou să faci faţă oraşului: „Din cauza ultimelor nopţi/ Am decis să mai stau şi pe-acasă/ Idilic imobil/ Plin de scheleţi/ Îngropaţi sub parchetul prost pus (...) Au găsit mult plumb în apă / Gîndacii se plimbă pe tavan / Nu aş da nici o vilă sau casă / Pe micul meu colţişor din Titan (...) Patru pereţi ce se umplu de trupuri / Ce pe gaura cheii pleacă la final / De pe balconul meu privesc tot Bucureştiul / Şi las o dâră de aburi pe geam." (Patru pereţi)

Tot albumul „Miezul nopţii Bucureşti" este mai mult decât orice, o stare... o stare continuă de nesiguranţă, sevraj, bucurie şi undeva în spate, pluteşte un abur de paranoia care dispare progresiv. Toate se mişcă în jurul tău când asculţi albumul lui DENIS, şi asta este cu adevărat admirabil, pentru că nu foarte des ai ocazia să asculţi un album care să te dărâme şi să te recompună într-un timp atât de scurt, fără să te mai lase pe tine să pui mâna acolo unde ai crezut pentru o secundă că te doare.

Bun de tipar

INTELECTUALII PE FACEBOOK

Pentru astăzi, m-am gândit să-mi arunc un ochi (!) în arena virtuală, unde floarea cea vestită a literelor, artelor şi ştiinţelor se exprimă în voie. Adică pe site-uri şi Facebook. Şi iată ce-am găsit! Nu puneţi la suflet, luaţi-o cu un zâmbet!

CÂT MAI POŢI CREDE ÎN ETICA ZEILOR?

Mircea Cărtărescu, călător: "În octombrie 79, după culesul viilor, oraşul Pompeii, un emporium roman, a fost distrus de erupţia Vezuviului, la poalele căruia se afla. Cu 17 ani în urmă, un mare cutremur deja îl ruinase parţial, iar refacerea sa nu se terminase încă. E ca şi când zeii, pentru cine ştie ce vină, s-ar fi năpustit asupra acestui loc, aparent paşnic, negustoresc, ţinând cu tot dinadinsul să-l nimicească. De ce au pierit zeci de mii de nevinovaţi peste noapte? Cât mai poţi crede în etica zeilor după nenorocirile recurente de acest fel? Un răspuns, şi el ambiguu, s-ar putea găsi, poate, în parabola prăbuşirii turnului Siloam, după Luca. Dar vizitând Pompeii în ruină nu-ţi mai arde să cauţi răspunsuri. Nu mai poţi decât să taci`". Adânc!

TREI SFATURI DE LA GEORGE P. SHULTZ

Andrei Pleşu, doctor în îngeri: "Eram de puţin timp ministru de Externe, cînd, într-o vizită «de lucru» în Statele Unite, am avut plăcerea să-l întîlnesc pe fostul ministru de Externe al lui Ronald Reagan, dl George Shultz, retras din viaţa publică după o consistentă carieră de profesor, economist şi om de stat. Mi s-a părut o bună ocazie, într-un context informal, să profit de experienţa unui înţelept diplomat, aşa că l-am abordat cu o rugăminte. «Sînt nou în meseria asta», i-am spus. «Mi-ar prinde bine să-mi daţi două-trei sfaturi de demaraj...» Dl. Shultz mi-a răspuns prompt, ca şi cum avea deja sistematizat subiectul. «Vă pot da de îndată trei sfaturi: 1) Nu vă spetiţi citind cuminte, din scoarţă-n scoarţă, toate dosarele pe care vi le pregătesc experţii din minister (...) invitaţi la un prînz colegial pe cei responsabili cu problema sau cu spaţiul geografic vizate de agenda dvs. Vă vor spune esenţialul (...) După o oră, veţi şti tot ce trebuie să ştiţi, cu o mare economie de timp; 2) Menajaţi-vă! Nu acceptaţi toate invitaţiile care vi se adresează. Mai ales cele care tind să vă blocheze seara. Fireşte, nu veţi putea refuza o cină de curtoazie, prilejuită de prezenţa unui şef de stat sau de guvern, nu veţi putea evita să vă întîlniţi, la o masă, cu un omolog din străinătate. Dar, în rest, fiţi zgîrcit cu timpul şi cu energia dvs (...) Şi, în sfîrşit, 3) Măcar o dată pe săptămînă, încuiaţi-vă în biroul dvs. şi, singur cu sine, întrebaţi-vă fără complezenţă: De ce naiba vreau să fac meseria asta?!»". Ei, de ce? Pentru prânzuri şi cine.

DIALECTICA LUI HĂIS-CEA

Gabriel Liiceanu, editor: "Încremenirea în proiect şi reglajul fin – Două sintagme ne sugerează cum intră în lume prostia şi cum, eventual, ar putea fi evitată: *încremenirea în proiect* (sintagma prin care am încercat, în 1990, să arunc o privire distant-analitică asupra comunismului) şi *reglajul fin* (preluat de Horia Patapievici din fizică şi aplicat la ştiinţele umane). Amândouă pot fi amplu ilustrate cu ceea ce ni se întâmplă în lumea de azi. Suntem încremeniţi în proiecte mintale (fundamentalismele religioase, de pildă, sau faimoasele corectitudini politice) şi nu suntem capabili ca, în viaţa socială, să operăm reglajele fine între extreme. Ne mişcăm în dialectica lui hăis-cea, cum îi plăcea pe vremuri să spună unui profesor de logică care deplângea structura pătimaşă a minţii umane, incapabilă să obţină înţelepciunea moderaţiei în gândire". Dă-i, Doamne, deontologului, mintea cea de pe urmă!

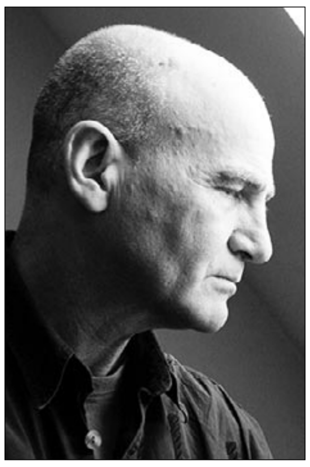
BENZINA ARMEANULUI

Varujan Vosganian, pianist: "Ce simplu e, uneori, pe lume! Când preţul benzinei a urcat, în martie 2022, la peste şapte lei, oamenii s-au impacientat şi şi-au arătat nemulţumirea. Apoi, la nouă lei/litrul s-au speriat de-a binelea. Acum, când benzina a ajuns, iarăşi, la peste şapte lei, nu se mai sinchiseşte nimeni. E, deja, normalitate. Totul e să arăţi că se poate şi mai rău. Ca în povestea cu capra rabinului". Capra rabinului şi benzina armeanului...

PĂLITURĂ DE OSÂNDĂ

Dorian Furtună, sociolog moldovean: "Datorită triburilor, popoarelor şi statelor care au demonstrat un caracter combativ şi s-au implicat în lupte interminabile, violenţa şi războinicia s-au păstrat ca stări comportamentale până în timpurile noastre; agresivitatea a păşit din preistorie în istorie. Sociologul american Charles Tilly a argumentat în scrierile sale că războiul a creat statele, iar statele au creat războaie, războinicia →

Alexandru Jurcan

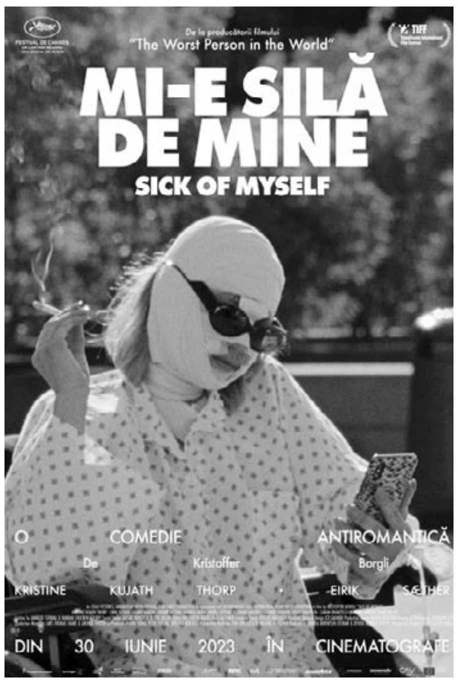

Mi-e silă de... narcisismul hipertrofiat

Filmul norvegian *Mi-e silă de mine*, realizat de Kristoffer Borgli, a fost prezentat la Tiff-ul recent în regim de *sold out*. Acum rulează pe marile ecrane şi sălile sunt goale, ceea ce probează doza de snobism. Mereu se întâmplă la fel. E un film grav, necesar, greu de privit. O dramă/tragedie/satiră despre narcisismul cronic hipertrofiat. Signe şi Thomas au o relaţie bizară. El e artist contemporan, extrem de preocupat de cariera sa. Ea – Signe – se simte pe planul doi, în umbra succesului lui Thomas. Nu mai suportă situaţia şi doreşte să fie în prim-plan, face valuri, devine nesuferită, arogantă – orice, doar să fie băgată în seamă. Face valuri... toxice, devine mitomană, cu nimeni nu are relaţii sincere. Boala secolului: a fi remarcat. Nevoia maladivă de atenţie. Signe alege calea distructivă, oribilă. Procură medicamente ilegale, care îi afectează pielea. Spital, mască, figură înspăimântătoare. Ce contează! Să vină toţi la spital s-o compătimească. Cine nu va veni, va fi eradicat de pe... lista de înmormântare. Pentru că Signe îşi imaginează o înmormântare de proporţii, hiperbolică... toată lumea e îndurerată, ea contează enorm! Patologie curată. Privire dură asupra decăderii umane. Orice, doar să ajungi pe coperta unei reviste sau la TV, exact aşa, cu faţa mutilată. E un câştig, nu? Vezi, există deja firme de modă cu chipuri de bolnavi. Secolul nu se lasă, inventează, profită. Ce nu face omul pentru un *like!!* Orice, ca să ajungi în mass-media. Mitomanie şi halucinaţii. Vome de sânge. Anxietăţi, paranoia. La început tot căutam în minte numele sindromului. Mă gândeam la *Clerambault*, dar acela e o fixaţie... ideea că eşti iubit... nu, nu e bine. Atunci cum?

Signe (interpretată excelent de Kristine Kujath Torp) e o egoistă, de un individualism bolnav, care vrea să fie în centrul atenţiei măcar ca o victimă cu pielea plină de cicatrici şi pete roşii. Aşa îi este şi sufletul? Urâm personajul... temându-ne să nu avem şi noi ceva sechele maladive. Filmul poartă o oglindă voit deformată spre ticurile şi snobismul artei contemporane. Trăim o epocă egotică...

Filmul e o fabulă morală, o comedie neagră cu accente de *horror*, cu cinism, ironie şi critică virulentă. Bulversant. De văzut şi de luat aminte!

⟶fiind unica modalitate de supravieţuire şi perpetuare a unui popor în cursul istoriei. Acele state şi popoare care au fost capabile să dezvolte şi să susţină armate puternice, au dominat geopolitic, în timp ce popoarele slab militarizate sau cu o demografie joasă au fost cucerite şi nimicite sau absorbite de către alţii".

SONDAJ DE HARNEALĂ

Mirel Palada - sociolog telegean: "Ce fac fetele? Cum suportaţi incertitudinea existenţială? Dar creşterea de taxe mascată în înţelepciune şi în dialog social? Vă place harneala? Vă place să fiţi harniţi? Dar războiul din Ucraina? Dar Pieleanu? Pardon, să scriem corect: PieleaNU. Fratele superior şi mai foarte lucrativ al lui PalaDA. Vă place, vă place. Şi liberalilor le place. Tocmai s-au semeţit cu un sondaj made in PieleaNU în care clamează că au 20%. Da, da. Cum să nu. Vai, ce cutremurător. Mi s-au umplut toate buzunarele de emoţie. Simt nevoia să plătesc taxele mărite cînd citesc aceste adevăruri sociale necesare, pe bază de harneală". Harneală? Consultaţi şi voi "Dicţionarul de puşcărie" al lui Viorel Ţânţaş!

PARTID DE VIOLATORI PRIN DEFINIŢIE

Cristian Tudor Popescu - procuror de presă: "Procuratura cercetează cazul fetei de 17 ani violată de membri AUR, partid de violatori prin definiţie, potrivit fostei tovarăşe a lui G. Simion, D. Şoşoacă. Să zicem că respectivii vor fi trimişi în judecată. Să punem şi ipoteza puţin probabilă că vor fi condamnaţi. Va scădea, în consecinţă, capitalul electoral AUR? Nu, nici vorbă, nici măcar cu un vot. Ceea ce aşteaptă votanţii AUR de la favoriţii lor este tocmai violarea legilor, atacarea instituţiilor statului, care trebuie rupte că sunt corupte, băgarea mâinii în gât politicienilor de la putere şi miniştrilor, alungarea peste graniţă a companiilor străine. Aşa că violul în grup al unei minore nu e văzut decât ca un exerciţiu, o mică şedinţă de antrenament a viguroşilor românaşi de la care va să vină izbăvirea neamului. Nici dacă AUR ar fi implicat în omorârea unor oameni, nu va pierde din procentajul de peste 20% pe care îl are". E bine să ai certitudini. Dar nu certitudini cu spume...

ARGUS

Adrian Vasiliu

Muzică şi muzichie

Vremea revenirii

Cred că puţine sunt pasiunile pe care omul le poate părăsi cu adevărat. Şi, cum muzica este una dintre marile noastre pasiuni, şi cum muzicienii sunt oameni, se întâmplă destul de des să întâlnim trupe sau artişti care, la câţiva ani de la retragere, decid să revină. Mai timid, doar cu un album, să încerce piaţa, sau, dacă există curaj şi/sau motiv financiar mai mare, direct cu un turneu. Iar revenirile la care am fost martor au fost, mereu, pline de emoţie şi virtuozitate. Îmi amintesc, de exemplu, de Leonard Cohen, care, spre marele meu noroc, a rămas fără banii de pensie, furaţi de contabil, şi a fost nevoit s-o ia de la capăt cu concertele, prilejuindu-mi astfel una dintre cele mai impresionante experienţe muzicale, la festivalul de la Benicassim, în 2008. Sau de una dintre trupele mele favorite dintotdeauna, Savatage, care s-a reunit acum opt ani, pentru un singur concert, de poveste, la cel mai important festival de metal din Europa, Wacken. Mai recent, chiar anul acesta, am primit cu bucurie vestea că Pantera se reformează, cu Phil Anselmo şi Rex Brown din formula de aur, la care s-au adăugat chitaristul Zakk Wylde (om de bază în trupa lui Ozzy Osbourne) şi Charlie Benante de la Anthrax. Au făcut un turneu destul de amplu, cu multe concerte cu casa închisă, la unul dintre acestea, în cadrul Graspop Metal Meeting, reuşind să ajung şi eu, deşi, acum trei decenii, când erau în vogă, nu eram cel mai mare fan. Dar n-am regretat nicio secundă, pentru că emoţia revenirii lor pe scenă s-a combinat perfect cu tehnica instrumentiştilor şi cu un sunet neobişnuit de bun pentru un concert de anvergură în vremurile noastre. Şi, pentru că tot vorbeam de reuniuni după zeci şi zeci de ani, am avut şansa, eu şi câteva mii, nu multe, de fani vechi, majoritatea germani, să particip tot în vara asta, la concertul de relansare, la micul, dar cochetul Rock Hard Fest de la Gelsenkirchen, al berlinezilor de la Depressive Age, trupă pe care o ascultam zilnic în anii '90. N-aveau nici site cât de cât funcţional, iar muzica lor nu era prezentă pe platformele digitale ale prezentului, dar asta nu i-a împiedicat să cânte ca pe vremuri, cu vocea obsedantă a lui Jan Lubitzki foarte puţin schimbată şi cu performanţe impresionante ale instrumentiştilor, în faţa unor oameni trecuţi de prima tinereţe, dar care îşi aminteau şi muzica, şi versurile. De fapt, cred că asta-i face pe artişti să revină, în primul rând. Noi, fanii lor, care nu i-am uitat. E drept, şi banii noştri, uneori chiar destui, contează, pentru că e din ce în ce mai scump să faci un turneu, dar, martor fiind la mai multe reuniuni, am ajuns să fiu convins că e vorba despre fidelitate, în primul rând. A muzicienilor faţă de fani, şi a fanilor faţă de cei care le-au trezit, cu multă vreme în urmă, o pasiune care nu trece.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb, tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale. Materialele aduse în redacţie nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu desene de HAUSI CANTEMIR

Consilier artistic: IOAN MARCHIŞ
Corectură: JEAN DUMITRAŞCU

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!
Vă puteţi abona pentru anul 2023, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAŞCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Marta Chocilowska

Marta Chocilowska is the president of the Polish Haiku Association (PHA) and is the dedicated administrator of the Haiku Registry at The Haiku Foundation. A prize-winner or judge in Polish, Romanian, English, and Japanese haiku contests, Marta is also the managing editor of PHA's bilingual almanac Migratory Birds. She resides in Warsaw, Poland with her husband and three cats.

Marta Chocilowska este președinta Asociației Poloneze de Haiku (PHA) și administratorul dedicat al Registrului Haiku creat de The Haiku Foundation. Laureată sau membră a juriului la concursurile de haiku în limbile poloneză, română, engleză și japoneză, Marta este și redactor-șef al almanahului bilingv Migratory Birds al PHA. Locuiește împreună cu soțul și cele trei pisici în Varșovia, Polonia.

***păsări călătoare
cheia casei de vară
sub preș***

*

rainy season
in the bride's bouquet
a seed sprouts

sezon ploios
în buchetul miresei
încolțește o sămânță

*

chirps everywhere
a street musician lays aside
his violin

ciripit peste tot
un muzicant stradal lasă deoparte
vioara

*

the blues
the mirror behind the bar
reflects Autumn

melancolie
oglinda din spatele barului
reflectă Toamna

*

musing . . .
a cry from the riverside
tears the fog

reverie ...
pe malul râului un țipăt
sfâșie ceața

*

frosty sunup
chimneys send pink puffs
each to the other

răsărit geros
hornurile își trimit unul altuia
norișori roz

*

childhood blanket
now I wrap in it
my mother's chill

pătura din copilărie
în ea învelesc acum
tremurul mamei

*

a hot date
the gentle creaking
of moored boats

o întâlnire fierbinte
scârțâitul ușor
al bărcilor legate la mal

*

migratory birds
the summer cottage's key
under the doormat

păsări călătoare
cheia casei de vară
sub preș

*

funeral
her first journey
alone

înmormântare
prima sa călătorie
de una singură

*

leaf mould
the rhinoceros beetle
goes to rest

compost din frunze
gândacul-rinocer
pleacă să doarmă

MADARASSY GYÖRGY - Călăreți

Daniela Lăcrămioara Capotă

My name is Capotă Daniela Lăcrămioara and I am passionate about haiku and equally about painting. My Japanese poems have been awarded and published both in the country and abroad.

My published volumes are: „Watercolors (haiku and short prose)", „Iris of ink (haiku)".

I work in watercolor, acrylic, pen and brush, liner and pencil.

Personal exhibitions: „Secrets and forms", „Fascination of the leaf", „Rustle from ink". I also participated in three group exhibitions.

Mă numesc Capotă Daniela Lăcrămioara și sunt pasionată de haiku și în egală măsură de pictură. Poemele mele japoneze au fost premiate și publicate atât în țară, cât și în străinatate. Volume publicate: „Acuarele (haiku și proza scurtă)", „Stânjenei din cerneală (haiku)".

Lucrez în acuarela, acrilic, peniță și tuș, linere și creion.

Expoziții personale: „Taine și forme", „Fascinația frunzei", „Foșnet din tuș". De asemenea, am avut lucrări expuse în cadrul a trei expoziții colective.

***doar vântul fluieră
din când în când –
haltă uitată***

*

abandoned house -
waiting at the door
a few dandelion puffs

casa abandonată -
așteptând la ușă
câțiva pufi de păpădie

*

after rain -
on a blade of grass
a string of suns

după ploaie -
pe un fir de iarbă
un șir de sori

*

new neighbors
discreet and perfect -
turtle doves family

noi vecini
perfecți și discreți -
familia de turturele

*

former minefield -
the medicinal herbs
cover the holes

fostul câmp minat -
dovleceii
acoperă găurile

*

corner of the window -
Hunter's Moon and the spider
same size

colțul ferestrei –
luna și păianjenul
aceeași dimensiune

*

departures -
from the same branch
a bird and a leaf

despărțiri -
de pe aceeași creangă
o păsăre și o frunză

*

graveyard on the hill -
same view
for everyone

cimitir pe deal –
aceeași priveliște
pentru fiecare

*

only the wind whistling
from time to time -
abandoned train station

doar vântul fluieră
din când în când –
haltă uitată

*

moon's sickle -
my cat sharpens
it's claws

luna seceră -
pisica mea
își ascute ghearele

*

the old rose bloomed again -
grandpa tries on
tango shoes

bătrânul trandafir înflorește din nou -
bunicul probează
pantofii pentru tango

haiku

Traduceri de **MONA IORDAN**

Pagină realizată de **FLORIN GOLBAN**